

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**EVLİLİK SÜRESİNE GÖRE ÇİFTLERDE İLİŞKİ
SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

Ezgi SEFEROĞLU

154102020

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Doç. Dr. Gül ERYILMAZ

İstanbul - 2017

**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**EVLİLİK SÜRESİNE GÖRE ÇİFTLERDE İLİŞKİ
SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

Ezgi SEFEROĞLU

154102020

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Doç. Dr. Gül ERYILMAZ

İstanbul - 2017

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 154102020
Öğrenci Adı Soyadı	: Ezgi Seferoğlu
Anabilim Dalı	: Anabilim Dalı
Tez Danışmanı	: Doç.Dr.Gül Eryılmaz
Tezin Başlığı	: Evlilik süresine göre ilişki sorunlarının değerlendirilmesi

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	: 20.10.2017	Saati	: 16:00
-----------------	--------------	-------	---------

Öğrenci Savunmaya : GELDI

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,

OY BİRLİĞİ OY ÇOKLUGU

Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez **KABUL** edilmiştir.

Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin **DÜZELTİLMESİ** için ay **EK SÜRE** verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. (en fazla 3 ay)

Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin **REDEDEDİLMESİ** kararı alınmıştır.

Savunmada Tezin Başlığı : Değişmedi. Değişti.

Tezin Yeni Başlığı :

Öğrenci Savunmaya : GELMEDI

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,

OY BİRLİĞİ ile **REDEDEDİLMİŞTİR.**

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Doç.Dr.Gül Eryılmaz	
Üye	Yrd.Doç.Dr.Alptekin Çetin	
Üye	Yrd.Doç.Dr.Tuğba Arzu Özal İldeniz	

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “EVLİLİK SÜRESİNE GÖRE ÇİFTLERDE İLİŞKİ SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

13/10/2017

Ezgi SEFEROĞLU

İmza

TEZ KABUL FORMU

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleőtirilmesinde, iki yıl boyunca değerli bilgilerini bizlerle paylaşan, danışman hocam Doç. Dr. Göl Eryılmaz'a, çalıőmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen ve çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli annem Nurten Seferoğlu'na sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

ÖZET

EVLİLİK SÜRESİNE GÖRE ÇİFTLERDE İLİŞKİ SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Evliliğin söz konusu olması noktasında günümüzde duygusal bir ilişki etkili olmaktadır. Bu ve benzeri duygular karşı cinse sahip iki kişinin birbirleriyle yakınlaşmasını sağlamakta ve evliliğe uzanan bir yol başlamaktadır. Diğer tarafta, evliliklerde yıllara bağlı olarak duygusal yoğunluklarının azaldığı ileri sürülebilir. Ayrıca bazı çiftlerde olumsuz duygular ortaya çıkabilmekte ve eşler kaçınılmaz olarak birbirlerine karşı “sıkılma” duygusu geliştirebilmektedirler.

Bu araştırmada çiftlerde evlilik süresine bağlı sorunlar incelenmiştir. Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde ikamet eden bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 100 kişiden oluşmaktadır.

Araştırmanın hizmet ettiği amaç doğrultusunda bir anket formu hazırlanarak örneklem grubundaki katılımcılarla yüz yüze görüşülmüş ve çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Onayları alınan kişilere anket formları elden dağıtılıp, iki haftalık süreden sonra anket formları yine elden toplanmıştır.

Verilerin normallik testi yapılarak, SPSS (Statistical Package for Social Science) 23.0 paket programı kullanılmış ve Mann-Whitney, Kruskal Wallis analizi tekniklerinden yararlanılmıştır. Sonuçların yorumlanmasında ise 0.05 anlamlılık düzeyi temel alınmıştır.

Araştırmaya katılan kişilerin %44’ü kadın, %56’sı erkek katılımcılardan oluşup, evlilik uyum ölçeğinden aldıkları puanlara göre %35’i uyumsuz ve %65’i de uyumlu çift grubunda yer almıştır. Erkeklerin evlilik uyum puanları bayanlara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Katılımcıların evlilik uyum puanları ile yaşları, evlilik süreleri ve aylık gelirleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p > 0,05$).

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Evlilik Uyumu, Evlilik Süresi, İlişki Sorunları, Evlilik Sorunları

SUMMARY

EVALUATION OF RELATIONSHIP PROBLEMS OF COUPLES IN TERMS OF MARRIAGE DURATION

Emotional relationship is the main determiner of marriages in today's world. Emotion starts advancement of two people from different sex groups to each other. Moreover, that process also starts marriage process. On the other hand, it can be claimed that emotional problems may arise for marriages related with years being passed together as a family. In other words, there may be an increase at emotional ties while the years are passing. Some undesired feelings may be seen and couples may get bored.

At that study, problems related with marriage duration (in terms of couples) are evaluated. Population of the study is people living in İstanbul Province in Turkey. Sample is 100 participants.

Taking aim of the study into account, a questionnaire form is prepared in order to meet participants face to face. Aim and process of the study is declared to the participants. Questionnaire forms are delivered to participants who admit to take part in the study. They had a period of two weeks for completing the survey.

Test of normality is held. After that, SPSS (Statistical Package for Social Science) 23.0 was used and Mann-Whitney and Kruskal Wallis techniques were applied. 0.05 significance level was accepted during evaluating the results.

44 percent of the participants were female and 56 percent of the participants were male. According to the results of Marriage Harmony Scale, it was seen that 35 percent of the participants were not well adjusted and 65 percent of the participants were best-match. At the end of the study, it is seen that males have higher levels of harmony comparing with females ($p < 0,05$). There were no significant difference in terms of marriage duration, ages of the participants and income ($p > 0,05$).

Key Words: Marriage, Marriage Harmony, Marriage Duration, Relationship Problems, Marriage Problems.

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

SPSS : Statistical Package for Social Sciences

t.y. : Tarih Yok

v.d. : ve diğçerleri

TABLÖLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı	66
Tablo 2. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı	66
Tablo 3. Katılımcıların Evlilik Süresine Göre Dağılımı	67
Tablo 4. Katılımcıların Gelir Durumlarına Göre Dağılımı	67
Tablo 5. Evlilik Uyum Ölçeği Güvenilirlik Analizi	67
Tablo 6. Evlilik Uyum Ölçeği Normallik Analizi	67
Tablo 7. Evlilik Uyum Puanlarının Dağılımı	68
Tablo 8. Evlilik Uyum Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney Sonuçları	68
Tablo 9. Evlilik Uyum Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre Kruskal Wallis-H Sonuçları	69
Tablo 10. Evlilik Uyum Ölçeği Puanlarının Gelire Göre Kruskal Wallis-H Sonuçları	69
Tablo 11. Evlilik Uyum Ölçeği Puanlarının Evlilik Süresine Göre Kruskal Wallis-H Sonuçları	70

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

YEMİN METNİ.....	i
TEZ KABUL FORMU	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
EVLİLİK ve UYUM	3
1.1. EVLİLİĞE İLİŞKİN KURAMSAL YAKLAŞIMLAR	8
1.1.1. Yükleme Kuramı.....	8
1.1.2. Denge Kuramı	11
1.1.3. Çok Jenerasyonlu Aile Kuramı	12
1.1.4. Bağlanma Kuramı.....	13
1.1.5. Diğer Yaklaşımlar	19
1.2. EVLİLİKTE UYUM SORUNLARI/ÇATIŞMA	22
1.2.1. Yoğun Gözlemlenen Sorunlar	23
1.2.1.1. Evlilikte Sorunlar	23
1.2.1.2. Aile İçi Şiddet	26
1.2.2. Evlilikte Uyum Sorunu İçin Çözüm Önerileri.....	28
1.2.2.1. Evlilik Öncesi Dikkat Edilecek Noktalar	28
1.2.2.2. Evlilik Sürecinde Dikkat Edilecek Noktalar.....	32
1.2.2.3. İş Yaşam Dengesi	35
1.2.2.4. İletişim.....	37
1.2.2.5. Evlilik Terapisi	39
1.2.2.6. Aile Planlaması.....	41

1.2.2.7. Diğer Noktalar.....	42
1.3. EVLİLİĞİ ETKİLEYEN UNSURLAR.....	43
1.3.1. Aile Bütçesi.....	43
1.3.2. Boş Zaman Etkinlikleri.....	46
1.3.3. Duygular ve İletişim.....	48
1.3.4. Arkadaşlar.....	49
1.3.5. Cinsel İlişkiler.....	51
1.3.6. Toplumsal Kurallar.....	52
1.3.7. Yaşam Felsefesi.....	54
1.3.8. Akrabalar ile Anlaşma.....	56
1.4. ZAMAN KAVRAMI VE EVLİLİK.....	57
İKİNCİ BÖLÜM.....	62
YÖNTEM.....	62
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	62
1.1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	62
1.2. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	63
1.3. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI.....	63
1.4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ, ÖRNEKLEM SEÇİMİ VE DAHİL ETME KRİTERLERİ.....	63
1.5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	64
1.5.1. Kişisel Bilgi Formu.....	64
1.5.2. Evlilik Uyum Ölçeği.....	64
1.6. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ.....	65
1.7. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ANALİZİ.....	65
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	66
BULGULAR.....	66
TARTIŞMA.....	71
SONUÇ.....	75
KAYNAKÇA.....	76

GİRİŞ

Günümüzde evliliklerde ciddi sorunlar yaşanabilmektedir. Elde edilen veriler, boşanma oranlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Doğal olarak boşanmalar hem çiftler hem de çocuklar üzerinde ciddi sorunlar oluşturmaktadır. Bu sebeple, aile içerisinde yaşanan sorunların neler olduklarının bilinmesi önemlidir.

Aile toplumun en temel birimi olarak görülebilir. Bu nedenle ailenin sağlıklı bir biçimde işlevini devam ettirmesi bireylerin iş hayatı ve sosyal hayatı gibi farklı alanlarını da olumlu yönde etkileyecektir. Diğer tarafta, aile içerisinde sorun yaşayan bireylerin hayatlarının bu durumdan ciddi anlamda olumsuz etkileneceği ileri sürülebilir. Bu nedenle aile içerisinde yaşanan sorunların neler olduklarının anlaşılması son derecede önemlidir.

Bu noktada özellikle çiftlerin yaşadıkları sorunlar üzerinde durulması mantıklı olacaktır. Aileyi oluşturan çiftler kendi aralarında olumlu ilişkiler geliştirdiklerinde yaşam doyumları olumlu yönde şekillenebilecektir.

Bu çalışmanın amacı, çiftlerin yaşadıkları sorunların incelenmesi ve söz konusu sorunların evliliklerin süresine göre kıyaslanmasıdır. Sorunların neler oldukları ve yılı geçen evliliklerde söz konusu sorunların yıllar geçtikçe nasıl şekil aldıklarının belirlenmesi aile kurumunun sağlıklı bir biçimde yürütülmesi açısından faydalıdır.

Çalışmanın amacına ulaşmak için iki temel bölüm oluşturulmuştur. Çalışmanın birinci bölümünde konu ile ilgili kaynakların incelenmiştir. Bu bölümde evliliğe ilişkin kuramsal yaklaşımlar, evlilikte uyum sorunları, evliliği etkileyen faktörler, zaman kavramı ve evlilik ilişkisi ve konu hakkında gerçekleştirilen çalışmalar incelenmiştir. Evliliğe ilişkin kuramsal yaklaşımlar başlığı altında yükleme kuramı, denge kuramı, çok jenerasyonlu aile kuramı, bağlanma kuramı ve diğer bazı kuramlardan bahsedilmektedir. Evlilikte uyum sorunları başlığı altında evlilikte yoğun bir biçimde görülen sorunlar incelenirken aile içi şiddet konusunun önemi nedeniyle bu konuya ayrı bir başlık açılmıştır. Bu aşamada evlilikteki uyum sorunu için getirilen çözüm önerilerinden de bahsedilmektedir. Evlilik öncesinde dikkat edilmesi gereken noktalar, evlilik sürecinde

dikkat edilmesi gereken noktalar, iş yaşam dengesi, iletişim ve evlilik terapisi üzerinde durulan önemli başlıklardır. Evliliği etkileyen noktalar ise aile bütçesi, boş zaman etkinlikleri, duygular ve iletişim, arkadaşlar, cinsel ilişkiler, toplumsal kurallar yaşam felsefesi ve akrabalar ile anlaşma şeklindedir. İlgili araştırmalar başlığı altında konu ile ilgili olarak Türkiye ve dünyada gerçekleştirilmiş çalışmalardan ve sonuçlarından bahsedilmektedir. Kısacası bu bölümde evlilik, evlilikte sorunlar, sorunları etkileyen unsurlar ve çözüm yolları hakkında yerli ve yabancı kaynaklar incelenecektir.

Çalışmanın ikinci bölümünde katılımcılar için Evlilik Uyum Ölçeği ve Demografik Veri Testi uygulanmıştır. Bu testlerden elde edilen sonuçlar analiz edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

EVLİLİK ve UYUM

Evlilik toplum hayatındaki en temel sosyal sistemlerden biri olarak görülür. Bu durum hem geleneksel hem de modern toplumlar için geçerlidir. Ailenin başlangıç noktası olan evlilik aynı zamanda bireyin hayatını ciddi anlamda etkilemektedir. Evlilik, karşı cinsten olan iki kişinin beraber yaşamak, çok sahibi olmak, çocuğu yetiştirmek, yaşantıları paylaşmak ve benzeri faaliyetleri yerine getirmek için bir kurum oluşturulması şeklinde tanımlanabilir. Evlilik genç yetişkinlik çağının önemli bir görevidir. Bu süreçte birey eş seçer, kiminle beraber yaşayacağına karar verir ve aile kurar (Demir ve Durmuş, 2015).

Evlilik bireyin hayatının önemli bir dönüm noktasıdır. Bu durum insanlık tarihinin ilk dönemlerinden itibaren değişmeden günümüze kadar gelmiştir. Evliliğin sağladığı duygusal ev sosyal destekler bulunmaktadır. Bu destekler bireylerin hayatlarını olumlu bir biçimde etkilemeyi amaçlar. Bireylerin fiziksel, sosyal ve duygusal açıdan iyi oluşlarında evliliğin etkisi büyük olmaktadır. Farklı cinsten iki kişinin birbirlerini bütüncül bir biçimde tamamlamaları evlilikte “uyum” sağlanmasına katkı sunar. Kadın ve erkeğin değişik boyutlarda karşılıklı uyum göstermesi ile beraber eşlerin bütüncül uyumu ortaya çıkar. Ailenin mutluluğu cinsel davranış, sosyal yaşam, duygusal yaşam, insan ilişkileri ve benzeri konularda eşlerin birbirlerini tamamlaması ile ortaya çıkabilir (Kalkan ev Ersanlı, 2008: 965).

Evliliğin söz konusu olması noktasında günümüzde duygusal bir ilişki etkili olmaktadır. Duygusal ilişkinin başlaması için ise yüksek düzeyde mutluluk, çekicilik, heyecan ve değişiklik yaşanmalıdır. Bu ve benzeri duygular karşı cinse sahip iki kişinin birbirleriyle yaklaşmasını sağlamakta ve evliliğe uzanan bir yol başlamaktadır. Diğer tarafta dikkat edilmesi gereken bir diğer konu, bu ve benzeri duyguların yoğunluklarının zamanla azalıyor olmasıdır. İlerleyen süreçlerde söz konusu duygusal durumların yoğunluklarının azalması ile beraber heyecan da azalmaktadır. Hatta bazı çiftlerde olumsuz duygular ortaya çıkabilmekte ve eşler kaçınılmaz olarak birbirlerine karşı “sıkılma” duygusu geliştirebilmektedirler (Bao ve Lyubomirsky, 2013).

Bu noktada çiftlerin birbirleri ile sorun yaşamaları söz konusu olmaktadır. Ayrıca bu aşamada devreye bir diğer önemli kavram girmektedir. Bu önemli kavram çiftlerin birbirlerine “uyum” sağlamalarıdır. Çiftlerin birbirlerine uyum sağlamaları ortaya çıkması olası sorunları engellerken mevcut sorunların çözülmesini de kolaylaştırmaktadır. Diğer tarafta uyum sorununun yaşanması, ilişkinin başlarındaki duyguların yavaş yavaş yoğunluklarını yitirmeleri ile beraber sorunların çözümünü zorlaştırmakta ve yeni sorunları rotaya çıkarabilmektedir. Çiftlerin birbirleri ile uyumlu olmaları sayesinde ailenin kaynaklarının ortak kullanılması, gerçekleştirilecek faaliyetlerin beraber belirlenmesi ve atılan adımlarda ortak düşüncelerin bulunması mümkün olmaktadır. Tüm bu unsurlar çiftlerin evli oldukları yılların sayısının artmasına rağmen uyumlu bir biçimde beraber yaşamalarını sağlayabilecektir. Aksi durumda ilerleyen yıllarda önemli sorunlar ortaya çıkacaktır (Antonovsky ve Sourani, 2010).

Evlilikte uyum sorunlarının mümkün olduğunca az yaşanması ve çiftlerin birbirleri ile uyumlu bir biçimde hayatlarına devam etmeleri sadece evlilik hayatını değil, günlük yaşamın diğer alanlarını da etkilemektedir. Zira aile yaşamında görülen uyumsuzluk bireylerin iş hayatlarını ve sosyal hayatlarını da olumsuz etkileyecektir. Bu durumun daha iyi anlaşılması için evliliğin ne anlama geldiğinin gözden geçirilmesi faydalı olacaktır.

Yalçın (2014)'e göre evlilik neslin devamını sağlayan bir ilişki biçimidir. Bu ilişki biçiminde karşılıklı cinsel doyum, dayanışma ve birliktelik kavramları temel kavramlardır. Farklı kültürlerde farklı özelliklere sahip olmasına rağmen evlilik iki bireyin beraber yaşaması, nesli devam ettirmeleri, ortak bir yaşam alanını paylaşmaları ve birbirlerine karşı bazı görev ve sorumluluklara sahip olması şeklinde açıklanabilir. Bireyler birbirlerine karşı bazı görev ve sorumlulukları yerine getireceklerine dair söz verirler ve evrensel bir kurum oluştururlar (Yalçın, 2014: 250).

Yalçın (2014) tarafından belirtilen açıklamalar incelendiğinde evliliğin çok önemli bir kurum olduğu anlaşılmaktadır. Zira bu kurumun bireyin hayatında çok önemli bir yere sahip olduğu ve hayatın önemli bir bölümünü ilgilendirdiği anlaşılmaktadır.

Curun (2014)'e göre ise evlilik yaşam boyunca oluşturulan en önemli ilişki türlerinden biridir. Evlilik birçok insan için haz ve mutluluğun kaynağıdır. Diğer tarafta,

yazara göre evlilik aksi bir durum ile neticelenebilir ve eşler için ciddi sorunların kaynağı haline gelebilir. Bu sebeple araştırmacılar evlilikteki doyum konusu üzerinde durmaktadırlar (Curun, 2014: 1039). Zira evlilikte bir doyumun olmaması, çiftlerin uyumlu bir biçimde yaşamalarını engelleyebilecektir.

Ailedeki uyumsuzluğun bireyin toplumsal hayatını da olumsuz etkilemesi, aile kurumunu sadece iki kişiyi ilgilendiren bir kurum olmaktan çıkarmakta ve toplumsal bir konu haline getirmektedir. Zira bireyin aile içerisinde yaşadığı sorunların etkilerini toplumsal hayatta hissetmesi ya da aile içerisindeki uyum ve evlilik doyumunu ile beraber sosyal hayatta da daha başarılı ev olumlu olması aile kurumunun tüm toplumu etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Aile ortamı toplumsallığın gerçekleştiği ilk ortamdır. Aile kurumu, bireysel ve toplumsal yaşamın en etkin dinamiklerinden biridir. Aile, bütün toplumsal yaşamın en küçük temsili özelliğine sahiptir. Toplumsal hayatı oluşturan birçok kurum bulunmaktadır. Bu kurumlar arasında daha çok ekonomi, siyaset, eğitim, din ve benzeri kurumlardan bahsedilmektedir. Söz konusu kurumları doğrudan etkileyen bir diğer kurum ise aile kurumudur. Zira ekonomi, siyaset, eğitim, din ve benzeri kurumlar küçük ölçekte öncelikle aile yaşanmaktadır. Ailede şekillenen söz konusu kurumlar aile dışında da bireyde ailede şekillendiği biçimde gelişmektedir. Dahası, aile içerisinde ekonomi, siyaset, eğitim, din ve benzeri yaşantılarda sorunlar yaşayan bireyin, aile dışında da söz konusu alanlarda sorunlar yaşaması muhtemeldir. Aile içerisinde elde edilen yaşantılar ve kazanılan değerler, toplumunda gözlemlenen yaşantıları ve toplum içerisinde oluşan değerleri şekillendirmektedir. Söz konusu yaşantılar ve değerler toplumsal yaşamın devamlılığını da sağlamaktadır (Canatan ve Yıldırım, 2011).

Bu aşamaya kadar incelenen kaynaklar evlilikteki uyumun hayatın her alanını etkilediğini ve toplumsal yaşamı şekillendirdiğini göstermektedir. Bu sebeple eşlerin aralarındaki uyum hem birey hem de toplum için son derece önemlidir. Sonuç olarak evlilik sürecinde çiftlerin bazı görevlerinin olduğu ileri sürülebilir. Doğan (2010)'a göre söz konusu görevler şu şekilde listelenebilir:

- Eşler bağımlılık ilişkisine sahip olmayı istemeliler ve ilişkiyi sürdürme noktasında gayret göstermelidirler,
- Eşler birbirlerine ihtimam göstermelidirler. Eşlerin birbirlerine gösterdikleri ihtimam evliliğin devam etmesini garanti altına alacaktır,

- Çiftler arasında uygun bir iletişim tarzı kurulmalıdır. Çiftler ortak anlamları paylaşabilmelidirler. Bu noktada sözlü, sözsüz ve sembolik olarak çiftler arasında iyi bir iletişim sistemi bulunmalıdır,
- Çatışma ve anlaşmazlıklar kaçınılmaz durumlardır. Çiftler bu olumsuz durumlarda nasıl davranılacağı ve neler yapılacağı konusunda bilinçli olmalıdırlar (Doğan, 2010: 30-31).

Milli Eğitim Bakanlığı (2009) tarafından hazırlanan bir eserde ise arkadaşlığın sahip olduğu öğelerin evliliğin uyumlu bir şekilde devam etmesi noktasında hayati öneme sahip olduğu üzerinde durulmaktadır. Söz konusu öğeler şu şekilde listelenmektedir:

- **Sevgi:** İnsanların en çok gereksinim duydukları unsurların başında sevgi gelmektedir. Sevgi sayesinde insan herhangi bir kişi ya da nesneye karşı yakınlık duygusu yaşar. Sevgi sayesinde olumlu duyguların daha fazla yaşanması kolaylaşmaktadır.
- **Dürüstlük:** İnsanlar arasındaki ikili ilişkilerde bireylerin doğruları söylemesi ve oldukları gibi davranmaları önemlidir. Bunun yapılması için de bireyin öncelikle kendi özelliklerini bilmesi ve ona göre davranıp konuşması gerekir. Dürüstlük, fikir ve davranışlardaki gerçekliğin dışı vurumu olarak görülebilir.
- **Saygı:** Her insan önemli görülmelidir. Zira bireyler de diğer insanların kendilerine önem vermelerini ister. Söz konusu önemin dışı vurumu ise saygı gösterme şeklindedir. Saygı gösterilmeyen ilişkilerde bireylerin mutlu olması zor olacaktır.
- **Güven Duyma:** İnsanların birbirleri ile olan ilişkilerinde güven kavramının ciddi etkisi bulunur. Bir bireyin, başka bir birey yanında kendisini güvende hissetmesi, kişilerin birbirleri hakkında olumlu düşüncelere sahip olmalarını sağlayacaktır. Aksi durumda bireylerin arasında olumlu ilişkilerin bulunması zor olacaktır.
- **Empati:** İkili ilişkilerde bireylerin birbirlerini anlamaları ve karşılıklı olarak beklentilerinin farkında olmaları, olumlu ilişkilerin gelişmesini sağlayacaktır. Bu sebeple, bireyin kendisini karşısındakinin yerine koyabilmesi faydalı olacaktır. Elbette bunun için empati kurabilmek gerekir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2009: 6-8).

Evliliğin uyumlu bir biçimde devam etmesi konusu ilerleyen sayfalarda daha detaylı bir biçimde incelenmektedir. Çalışmanın bu aşamasına kadar olan bölümde dikkat

edilmesi gereken iki önemli kavram olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan ilki evlilik kavramının ne anlama geldiğidir. İkincisi ise evlilik açısından uyum kavramının ne anlama geldiğidir.

Evlilik sayesinde bireyler aile kurmakta, çocuk yetiştirmekte, neslini devam ettirmekte ve sosyalleşmektedir. Mal paylaşımı, miras, cinsel yaşantılar ve duygusal paylaşımlar gibi birçok bireysel ev sosyal hak evlilik ve yasalar sayesinde güvence altına alınmaktadır. Evliliğin tek amacı insan neslinin devam ettirilmesi değildir. Genel olarak evliliğin hedefleri şu şekilde sıralanabilir:

- Kadın ve erkeğin yakın ilişkiler kurması,
- Aile olabilmek,
- Yalnızlık duygusunu gidermek,
- Ekonomik refaha erişmek,
- Güçlü sosyal destek ihtiyacını karşılamak,
- İyi yaşam koşullarına ulaşmak,
- Sağlıklı ve meşru bir cinsel hayat sürdürmek,
- Statü kazanmak (Demir ve Durmuş, 2015).

Evlilikte uyum ise çiftlerin olumlu bir ilişki şemalarına sahip olmalarıdır. Evli olan çiftler birbirlerine karşı olumlu duygulara ve düşüncelere sahip olmalıdırlar. Çiftlerin iyi bir iletişim sürecine sahip olmaları, ortaya çıkan sorunların birlikte çözebilmeleri ve çeşitli alanlardaki faaliyetleri, birlikte ve zevk alarak yapabilmeleri evlilikteki uyumu ortaya çıkarabilmektedir. Çiftlerin uyumlu olmalarında çiftlerin davranışsal açıdan birbirlerine bağlı olmaları, duygusal açıdan birbirlerini tamamlamaları ve ihtiyaçların giderilmesi de önemli role sahip olan etmenlerdir (Yalçın, 2014).

Daha önce de bahsedildiği üzere araştırmacılar evlilik konusuna önem vermişlerdir. Bu sebeple konu hakkında birçok çalışma gerçekleştirilmiştir. Ayrıca gerçekleştirilen çalışmalarda çeşitli kuramlar oluşturulmuştur. Bu aşamada, evlilik ve uyum kavramlarının daha iyi anlaşılması için evliliğe ilişkin kuramsal yaklaşımlar üzerinde durulması faydalı olacaktır.

1.1. EVLİLİĞE İLİŞKİN KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

İlgili kaynaklar incelendiğinde evlilik ile ilgili olarak çeşitli kuramların geliştirildiği görülmektedir. Yükleme kuramı, denge kuramı, çok jenerasyonlu aile kuramı ve bağlanma kuramı birçok araştırmada üzerinde durulan önemli kuramlar arasındadır. Bunların yanında Psikososyal Yaklaşım, Sevgi Evrimi Kuramı, Psikodinamik Kuram, Kişilerarası İletişime Dair Sosyal Bilişsel Kuram, Davranışçı Kuram, Bağlamsal Model, Pekiştirme Kuramı, Eş Seçmede Ortak Özellikler Kuramı, Eş Seçmede Zıt Özellikler Kuramı, Birbirini Tamamlayan Gereksinimler Kuramı ve Uyarıcı-Değer-Rol Kuramı bu başlık altında incelenen kuramlardır.

1.1.1. Yükleme Kuramı

Yükleme kuramı ilk olarak 1960'lı yıllarda bilişsel akım ile beraber gelişmiştir. 1970'li yıllara gelindiğinde ise bu kuram temel paradigma haline gelmiştir. Bu kuram temel olarak “insanların nasıl bildikleri” sorusuna odaklanmıştır. Bu özelliği ile yükleme kuramının epistemoloji ile ilgilendiği söylenebilir. Bu kuramda olayların neden ortaya çıktıkları ve diğer kişilerin söz konusu olaylarla karşı geliştirdikleri niyetleri ile ilgilenilir. Yükleme kuramı sadece belirgin olan unsurlar üzerinde durmaktadır. Yükleme kuramına göre insanlar “mantıklı” bireylerdir. Diğer bir ifadeyle insanlar girdi bilgilerine uyumlu bir biçimde çıkarımlara bulunurlar. Saf psikolojik inançlar bireylerin hareketlerini şekillendirir (Curun, 2006).

Evlilik açısından yükleme kuramı Fincham, Bradbury ve Baucom tarafından geliştirilmiştir. Bu kuramda bireylerin “Neden” soru kalıbı ile başlayan sorulara nasıl cevap verdikleri üzerinde durulur. Yazarlar evlilik söz konusu olduğunda nedensellik ile beraber “sorumluluk yüklemesi” kavramı üzerinde de durmaktadırlar. Suçluluk, güdü ve niyet içeren sorumluluk yüklemeleri uyumlu ve uyumsuz olan çiftlerin birbirlerini daha iyi ayırt edebilecekleri görüşünü savunmaktadır (Doğan, 2010).

Bradburry ve Fincham (1990)'a göre evliliğin yaygın davranışsal hesabı üzeri örtülü süreçlerin de ilerisine taşınmalıdır. Diğer bir ifadeyle yazarlara göre sadece gizli olan duygulardan ziyade hem gizli olan duygular hem de nedensellik göz önünde bulundurulmalıdır. Konu hakkındaki çalışmalarda evli çiftlerin katkılarından yararlanılmıştır. Yazarların elde ettikleri sonuçlara göre, tatmin olan çiftlerin aksine,

evlilik hakkında tatminsizlik yaşıyan çiftler, eşlerinin olumsuz davranışlarına karşı olumsuz cevaplar vermektedirler. Deneysel, klinik ve saha araştırmaları ile beraber yazarlar eşlerin davranışlarının evlilik ile ilgili doyumunu şekillendirmektedir. Ayrıca geliştirdikleri kuramda yazarlar evlilikteki doyumunu incelerken belirli kavramlarla sınırlı hareket etmenin yanlış olacağı sonucuna ulaşmışlardır. Yazarlara göre evlilikte doyum incelenirken davranışlar, sorumluluklar ve benzeri unsurların da dikkate alınması gerekmektedir (Bradburry ve Fincham, 1990: 3).

Bu kuramda davranışların ne derecede önemli olduğu anlaşılmaktadır. Kurama göre bireylerin niyetleri ve davranışları ilişkinin şekillenmesine neden olmakta ve evlilikteki uyumun elde edilip edilememesinde belirleyici olmaktadır. Birey olay ya da davranış iki nedenden birine yükler. Bu nedenler içsel ve dışsal nedenlerdir. Diğer bir ifadeye göre bireylerin davranışlarının şekillenmesi noktasında kişisel özellikler ve dış faktörler etkili olmaktadır. İçsel nedenler arasında tutumlar, kişilik özellikleri, yetenek, güdüler, çaba ve benzeri bireye özgü olan ve bireyin kontrolü altında bulunan nedenler yer almaktadır. Dışsal nedenler arasında ise bireyin çevresi, hukuk, norm, gelenek, kader ve şans gibi bireyin tam anlamıyla elinde olmayan dış nedenler bulunmaktadır. Bunlar çevresel nedenler olarak görülebilir. Davranışlar ise hem bireyin elinde olan hem de olmayan söz konusu nedenlerin bir birleşimi olarak şekillenir ve ortaya çıkar (Curun, 2006).

Fincham ve Bardbury (2013) tarafından geliştirilen Relationship Attribution Measure-RAM (İlişki Yükleme Ölçümü) isimli ölçekte bulunan maddeler incelendiğinde davranışlara önem verildiği görülmektedir. Söz konusu maddeler şu şekilde listelenmektedir:

- Eşimin davranışın sebebi kendisi ile ilgili bir durum,
- Eşimin davranışının sebebi benim ile ilgili bir durum,
- Eşimin beni eleştirdiği durum değişmez,
- Eşimin beni eleştirdiği konu evliliğimizin diğer alanlarını etkiler,
- Eşimin beni eleştirmesi istem dışı olan değil niyetli bir biçimde olan bir durum,
- Eşimin davranışları bencil olması ile ilgili bir durum,
- Eşimin beni eleştirmesi onun için utanılacak bir durum,
- Eşimin benimle daha az vakit harcaması kendisi ile ilgili bir durum,

- Eşimin benimle daha az vakit harcaması benimle ilgili bir durum,
- Eşimin benimle daha az vakit harcaması durumu değişmez,
- Eşimin benimle daha az vakit harcaması evliliğimizin diğer alanlarını etkiler,
- Eşimin benimle daha az vakit harcaması istem dışı olan değil niyetli bir biçimde olan bir durum,
- Eşimin benimle daha az vakit harcaması bencil olması ile ilgili bir durum,
- Eşimin benimle daha az vakit harcaması onun için utanılacak bir durum,
- Eşimin benim sözlerime önem vermemesi kendisi ile ilgili bir durum,
- Eşimin benim sözlerime önem vermemesi benimle ilgili bir durum,
- Eşimin benim sözlerime önem vermemesi durumu değişmez,
- Eşimin benim sözlerime önem vermemesi evliliğimizin diğer alanlarını etkiler,
- Eşimin benim sözlerime önem vermemesi istem dışı olan değil niyetli bir biçimde olan bir durum,
- Eşimin benim sözlerime önem vermemesi bencil olması ile ilgili bir durum,
- Eşimin benim sözlerime önem vermemesi onun için utanılacak bir durum,
- Eşimin bana karşı soğuk ve uzak olması kendisi ile ilgili bir durum,
- Eşimin bana karşı soğuk ve uzak olması benimle ilgili bir durum,
- Eşimin bana karşı soğuk ve uzak olması durumu değişmez,
- Eşimin bana karşı soğuk ve uzak olması evliliğimizin diğer alanlarını etkiler,
- Eşimin bana karşı soğuk ve uzak olması istem dışı olan değil niyetli bir biçimde olan bir durum,
- Eşimin bana karşı soğuk ve uzak olması bencil olması ile ilgili bir durum,
- Eşimin bana karşı soğuk ve uzak olması onun için utanılacak bir durum (Fincham ve Bradbury, 2013).

Yukarıdaki maddelerden de anlaşılacağı üzere yükleme teorisi davranışlara önem vermektedir. Ayrıca yukarıdaki maddelerde niyet ve istem dışı ifadelerine de önem verilmektedir.

Yükleme teorisine göre bireyin doğal tepkisi davranışların nedenlerini anlama ve davranışları söz konusu nedenlere uygun bir biçimde oluşturmaktır. Gerçekleştirilen yüklemeler sayesinde diğer bireyin davranışlarının anlaşılması ve bundan sonra

gerçekleştirilecek olan davranışların elde bulunan söz konusu bilgilere uygun bir biçimde şekillendirilmesi mümkün hale gelebilmektedir. Zira bireyler olayları pasif bir biçimde takip etmezler. Bireyler çevrelerinde gerçekleştirilen faaliyetlerin nasıl olduklarını ve altında yatan nedenleri gözlemlerler ve anlamak isterler. Aktif bir biçimde gerçekleştirilen gözlemler neticesinde çevresindeki bireye çeşitli yüklemelerde bulunan birey o kişinin neler yapacağını tahmin eder. Bu durum bireyin kendi davranışları için de geçerlidir (Berk, 2009).

1.1.2. Denge Kuramı

Bir diğer kuram olan denge kuramı Gottman tarafından geliştirilmiştir. Gottman denge kuramını geliştirirken evlilik çatışması üzerinde durmuştur. Yazara göre çatışmalarda bir donma noktası (set point) bulunmaktadır. Evliliklerdeki olumlu ve olumsuz olan durumlar söz konusu donma noktasında kalmaktadır. Yazara göre evlilikte olumlu durumlar olumsuz durumlardan daha fazla ise evlilikte bir doyum söz konusudur. Aksi durumda, olumsuz durumlar olumlu durumlardan daha baskın olursa doyma durumu söz konusu olmamaktadır. Eşlerin sorun yaşadıkları durumlarda kendilerini ya da eşlerini sakinleştirememeleri durumunda ise olumsuz etki karşılığı (negative affect reciprocity) ortaya çıkar. Olumsuz etki karşılığı ortaya çıktığı zaman kurtulması zor olan bir durum meydana gelir. Bu durum evlilik konusunda mutsuzluk yaşayan çiftler için geçerli olmaktadır. Olumsuz etki karşılığının ortaya çıkması ile beraber evliliklerinde mutsuzluk yaşayan bireylerin çeşitli mekanizmalar kullanarak bu durumdan kurtulmaya çalıştıkları fark edilmiştir. Bu mekanizmalar “duyguları keşfeden duygu araştırmalarını, bilgi alışverişini, sosyal kıyaslamayı, eğlenceyi, ortak payda alanları bulmayı kapsar” ve evlilikteki temel felsefe ve beklentilere hitap eder (Öner, 2009: 19).

Gottman ve diğerleri (2002)'ye göre önemli olan olumlu ve olumsuz durumların ne derecede kontrol altında tutulabileceğidir. Yazarlara göre denge teorisinin en önemli özelliklerinden birisi olumlu ve olumsuz durumların etkilerinin dengede tutulabilmesi durumunda istenilen sonuçların elde edilmesinin mümkün olabileceği görüşüdür. Denge teorisinde ayrıca düşük riskli çiftler ve yüksek riskli çiftler bulunmaktadır. Düşük riskli çiftler eşlerin her ikisinin de olumlu yaklaşımlarda bulunduğu çiftler olurken yüksek riskli çiftler eşlerin en az birinin olumsuz tutum sergilediği çiftlerdir (Gottman ve diğerleri, 2002).

Goldberg (2017)'nin aktardığına göre denge kuramı aynı zamanda Gottman Metodu olarak da bilinmektedir. Gottman araştırmasını gerçekleştirirken hedef odaklı bir yaklaşım belirlemiştir. Araştırmaya 3,000 çift katılmıştır. Katılımcılar genellikle uzun süreli, duygusal bağları güçlü ve başarılı evliliklere sahip çiftlerden oluşmuştur. Gottman metodunda araştırmacı çiftlerin birbirlerine daha yakın olmaları, sorunların yaşandıkları durumlarda birbirlerine yardım etmeleri, birbirlerini daha iyi anlamaları ve huzursuzluğun olduğu durumlarda soğukkanlı davranabilmesi konularına odaklanmıştır. Ayrıca araştırması sunduğu terapilerinde de çiftleri bu konuların üzerinde durmaya yönlendirmiştir. Denge kuramında özellikle de çiftlerin duygusal açıdan birbirlerine yakın olmalarına önem verilmiştir. Sorunların baş edilemeyecek kadar büyük seviyelere ulaşmadan önce çözüme kavuşturulması için özellikle de zıtlıkların ve çatışmanın yüksek düzeyde olduğu zamanlarda çiftlerin birbirlerine karşı romantik bir biçimde davranmalarının faydalı olacağı görüşü savunulmuştur. Gottman'ın görüşlerine göre duygusal yakınlaşmaların sorunların ciddi boyutlara ulaşmasından önce gerçekleşmesi gerekir. Aksi durumda evliliklerin sona ermesi de mümkün olmaktadır (Goldberg, 2017).

Denge kuramı kişiler arası “çekicilik” ile de ilişkilidir. Çekicilik ile beraber bireyler ilişkilerinde bir denge aramaktadırlar. Bir uyum ve denge arayışında olan birey kendinde ya da çevresinde bazı değişimler meydana getirecektir. Söz konusu değişiklikler dengeli ilişkilerin gelişmesine yardımcı olmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2014).

1.1.3. Çok Jenerasyonlu Aile Kuramı

Farklı nesiller farklı hayat görüşlerine sahiptir. X, Y ve Z gibi değişik şeklede isimlendirilen nesiller arasında yaşam tarzları, dünya görüşleri, iş hayatı ve benzeri konularda farklılıklar bulunur. Bu farklılıkların kimi durumlarda bir takım çatışmalara neden olması söz konusu olabilmektedir. Diğer bir ifadeyle birbirlerinden çok farklı yaşam tarzlarına sahip olan nesillerin bir arada yaşamalarının bir takım olumsuzlukları ortaya çıkarabileceği iddia edilebilir.

Benzer şekilde aile içerisinde de farklı nesiller arasında görüş ayrılıkları olmaktadır. Temel olarak çekirdek aile anne-baba ve çocuklardan oluşmaktadır. Anne-baba ve çocuklar iki farklı neslin üyeleridir. Ayrıca kimi ailelerde büyük anne ve büyük babanın da yaşaması üç farklı neslin bir arada yaşaması ile sonuçlanmaktadır. Üç farklı

neslin bir arada yaşaması üç farklı hayat görüşünün aynı ailede yaşaması anlamına gelmektedir. Belirtilmesi gereken bir diğer önemli nokta da farklı nesillerdeki bireylerin aile içerisinde farklı pozisyonlara sahip olduklarıdır (Adıgüzel ve diğerleri, 2014).

Bireylerin kendi ailelerinde farklı jenerasyonlarla etkileşim içerisinde bulunmasının, evlendikten sonra da etkilerini sürdürebileceği ileri sürülebilir. Diğer bir ifadeyle birey farklı bir nesle sahip olan anne-babası ile olan ailevi ilişkilerinin etkisinde kalabilmektedir. Bu durum anne-babanın etkisinin ilerleyen dönemlerdeki evliliği etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Bu aşamada devreye çoklu jenerasyon kuramı girmektedir.

Öner (2009)'a göre çok jenerasyonlu aile kuramında, bireylerin kendi anne babaları ile beraber yaşadıkları dönemlerin özellikleri belirleyici olmaktadır. Birey, kendi anne babası ile beraber yaşarken yaşadığı sorunları, evlendikten sonraki hayatına da transfer edebilmektedir (Öner, 2009).

1.1.4. Bağlanma Kuramı

İlgili kaynaklar incelendiğinde bağlanma kuramı üzerinde yoğun bir biçimde durulduğu anlaşılmaktadır. Bağlanma kuramının temel özellikleri incelendiğinde, evlilik hayatını yakından ilgilendirdiği görülmektedir. Bu çalışmada bağlanma kuramının detaylı bir biçimde incelenmesinin bir diğer önemli nedeni ise evlilikte yaşanan bazı sorunların temelinde yatan gerekçelere açıklama getiriyor olmasıdır.

Genel olarak bağlanma kuramı, bireyin doğumundan itibaren bakıcısı (genellikle anne) olan ilişkilerinin onun diğer bireylere karşı nasıl bir bağlanma tutumu geliştireceğini belirtmektedir. Bu durum hem sosyal hayatta diğer insanlara karşı, hem de bireyin eşine karşı olan bağlanma tutumlarını açıklamaktadır. Bowlby ve Ainsworth tarafından geliştirilen bağlanma kuramına göre bağlanma stilleri şu şekilde listelenmektedir:

- Güvenli Bağlanma,
- Kaygılı-Kararsız Bağlanma,
- Kaygılı-Kaçıngan Bağlanma,
- Kayıtsız Bağlanma,

- Korkulu Bağlanma,
- Saplantılı Bağlanma.

Güvenli bağlanan kişiler hem kendileri, hem de diğer bireyler hakkında olumlu düşüncelere sahiptirler. Bu kişilerin en önemli özellikleri kendilerine sevmeleri ve çevresindeki diğer insanlara güvenmeleridir. Bu kişilerde kaçınma ve korku düzeyleri düşüktür ve daha az sinirlenirler. Olumlu benlik duygusu gelişmiştir ve kendilerini sevilmeye layık görürler. Benzer bir biçimde, diğer bireyleri de sevilmeye layık görürler. Onlar hakkında olumlu duygular geliştirirler ve onlara güvenirler. Diğer bireylerin güvenilir, destek verir, ulaşılabilir ve iyi niyetli oldukları düşünceleri hâkimdir. Bu sayede güvenli bağlanan bireyler hem özerk davranabilmekte, hem de sosyal hayatta çevrelerindeki diğer bireylerle olumlu ilişkiler geliştirebilmektedirler. Güvenli bağlanan bireyler eşlerine karşı kolay bir biçimde yakınlık kurabilmektedirler. Aksi durumda eşlerine karşı mesafeli olmaktadır. Bu kişilerin kurdukları ilişkiler genellikle uzun süreli olur. Stres altındayken diğer kişilerden yardım isteyebilirler ve sorunlarını dile getirmekten çekinmezler. Ayrıca bu kişiler fiziksel rahatsızlıkları daha az yaşarlar (Kuyumcu, 2011: 60).

Güvenli bağlanma, diğer bağlanma türlerinde olduğu gibi çocukluk ve bebeklik döneminde edinilir. Güvenli bağlanma duygusu geliştirmiş çocukların/bireylerin özellikleri şu şekildedir:

- Bakıcısına güvendiği duygusunu verirler,
- Çevrelerini incelemek isterler,
- Çevrelerini incelerken güvenlik konusuna önem verirler. Çevreleri ile olan etkileşim sürecinde güvende oldukları duygusunu yaşamaya önem verirler. Aksi durumda çevre ile olan etkileşimi sınırlı tutarlar,
- Çevresindeki birey ile zaman geçirmeyi severler,
- Çevresindeki kişilere tepki verirler,
- Çevresindekilerle olan ilişkilerinde popüler bir kişi konumunda olmayı başarabilirler,
- Çocukluk döneminde bakıcısının nerede olduğunu bilmek ister,
- Diğer bireylere karşı düşmanlık duygusu geliştirmezler,

- Diğer insanlarla etkileşime girmekten mutluluk duyarlar,
- Duyguların yönetilmesi noktasında başarılıdırlar,
- Duygusal olarak çalkantılı davranışlar sergilemezler,
- Sağlıklı davranışlar sergilerler,
- Sosyal bir kişiliğe sahiptirler,
- Duygularını kolay bir biçimde ifade edebilirler,
- Baskı altındayken nispeten daha sakin olurlar. Ayrıca baskı altında bulunan diğer kişilere yardımcı olurlar,
- Sosyal ilişkilerde anlayışlı bir yaklaşıma sahiptirler (Brotherson, 2005).

Güvenli bağlanma tarzının ve güvenli bağlanan bireyin sahip olduğu özellikler göz önünde bulundurulduğunda, bu bağlanma türünün aile hayatındaki ideal bağlanma türü olduğu sonucuna ulaşılabilir. Diğer bir ifadeyle, söz konusu özelliklere sahip olan birinin eşiyle kurduğu ilişkilerin daha sağlıklı olacağı ileri sürülebilir. Ayrıca bu kişinin eşine daha kolay güvenebilecek ve daha olumlu duygular geliştirebilecek olması, güvenli bağlanan bireyin aile hayatında diğer bağlanma türlerine göre daha olumlu gelişmelerin yaşanacağı şekilde yorumlanabilir.

Bir diğer bağlanma türü Kaygılı-Kararsız Bağlanmadır. Çocukluk döneminde kaygılı kararsız bağlanma özelliği geliştiren bir çocuk stres altındayken anne-babası ile bir araya gelmeyi ister. Benzer bir biçimde, bir araya geldikten kısa bir zaman sonra ise söz konusu ortamdan uzaklaşmayı istemektedir. Çocuk kolay bir biçimde sinirlenebilmektedir. Çocuk anne-babadan korkmaktadır. Sürekli bir hayal kırıklığı içerisinde yaşamaktadır. Söz konusu davranışların ortaya çıkmasında anne-baba davranışlarının yorumlanması etkili olmaktadır (Brotherson, 2005).

Kaygılı-Kararsız Bağlanma özelliği geliştiren çocuklar şu özelliklere sahip olmaktadır:

- Korku durumunda sığınacakları kişiden de korkmaları kafalarının karışık olmasına neden olur,
- Kafası karışık bir izlemin bırakırlar,
- İhmalkâr davranırlar,
- Korkmuş yüz ifadeleri sergilerler,

- Kimi durumlarda duygusuz görünebilirler,
- Terk edilme korkusunu yoğun olarak yaşarlar,
- Saldırgan bir tutum geliştirebilirler,
- Ölüm ya da ayrılık gibi bir kayıp durumu sonrasında aşırı derecede acı çekerler,
- Küfürlü konuşurlar,
- Yakın ilişki kurması zordur,
- Kendilerine karşı duydukları saygı durumu değişkenlik göstermektedir,
- Çevreyi kendilerine karşı yeterince yakın olmamakla suçlarlar,
- Cansız bir nesne gibi intiba bırakabilirler,
- Bakıcılarının geçmişlerinde uyuşturucu kullanımı, depresyon ya da çocuk kaybetme gibi durumlar yaşanmış olabilir,
- Anne-babaya karşı korku ile yaklaşır,
- Anne-babaya karşı anlaşılması zor davranışlarda bulunurlar,
- Anne-baba ile beraber yaşamaya karşı istekli değildirler,
- Sosyal ilişkilerde ciddi anlamda reddedilme korkusu yaşarlar (Bergin ve Bergin, 2009).

İlerleyen yaşlarda ise bu bağlanma türünün aile içerisinde sorunlar yaşamaya neden olabileceği düşünülebilir. Zira birey stres altındayken eşinin yanında bulunmayı istemesine rağmen kısa süre sonra uzaklaşmak isteyebilir. Ayrıca bu birey evlilik ile ilgili olarak hayal kırıklığı duygusu içerisinde olabilir. Çok çabuk üzülmeleri gibi durumlar eş ile olan ilişkileri olumsuz etkileyebilir. En önemli sorunlardan birinin ise reddedilme korkusu olacağı iddia edilebilir.

Kaygılı-Kaçınan Bağlanma türü de bir takım sorunların yaşandığı bağlanma türüdür. Kaygılı-Kaçınan Bağlanma türü, Kaygılı-Kararsız Bağlanma türünden daha yoğun sorunları barındırabilmektedir. Çocukluk döneminde edinilen Kaygılı-Kaçınan Bağlanma türüne sahip olan çocuklar genel olarak şu özelliklere sahiptirler:

- Çekingen davranışlar sergilenir,
- Anne-baba genellikle duygusuz tavırlar sergiler. Söz konusu duygusuz tavırlar çocuğun kaçınan davranmasına neden olabilmektedir,

- Anne-baba, duygusal sorunların yaşandığı durumlarda yeterince destek sunmamaktadır,
- Anne-babalar çocuğa karşı genellikle kızgın tavırlar sergilemeyi tercih etmektedirler,
- Çocuk anne-babadan yeterli desteği görmemektedir. Bu durum özellikle de zor işlerin gerçekleştirilmesi noktasında gözlemlenmektedir. Diğer bir ifadeyle zor işlerin gerçekleştirilmesi durumunda anne-babanın yardım etmesi önemli bir nokta olmaktadır,
- Çocuk olumsuz duygularını bastırma çabasındadır,
- Çocuk, anne-babası ile olan ilişkilerinin ne şekilde olması gerektiği noktasında kafa karışıklığı yaşamaktadır,
- Sürekli olarak kızgınlığa karşı savunma durumundadırlar,
- Çocuk duygularını göstermeyi istememektedir. Bu durumun sebebi, duygularını belli ettiği durumlarda diğer kişilerden olumsuz tepkiler alacağını düşünmesidir (Bergin ve Bergin, 2009).

Bir diğer olumsuz bağlanma tarzı kayıtsız bağlanmadır. Kayıtsız bağlanma tarzı özellikle de aileleri tarafından reddedilen ve olumsuz tutumlarla karşı karşıya olan bireylerde gelişmektedir. Çocuğu yetiştiren kişilerin aşırı derecede reddedici, cezalandırıcı, düşük düzeyde sevecen, destekleyen ve kabul eden kişiler olmaları bireyin kayıtsız bağlanma tarzını geliştirmesine neden olabilmektedir. Kayıtsız bağlanma tarzına sahip olan bireylerin sahip oldukları en önemli özellik, kendilerine karşı olumlu duygulara sahipken diğerlerine karşı olumsuz duygulara sahip olmalarıdır. Bu kişilerin özgüven düzeyleri oldukça yüksektir. Özerkliğe ciddi anlamda önem verirler. Diğer bireylerle etkileşime girme gerekliliğini ise çoğunlukla reddetme eğilimi gösterirler (Gürdil, 2009).

Kayıtsız bağlanan kişiler şu özelliklere sahiptirler:

- Kendileri hakkında olumlu düşüncelere sahiptirler,
- Başkaları hakkında olumsuz düşüncelere sahiptirler,
- Diğer bireylerle yakın ilişki kurmaya isteksizdirler,
- Yüksek bir özgüven seviyesine sahiptirler,

- Özerkliğe büyük önem verirler (Deniz, 2011).

Korkulu Bağlanma Tarzında birey hem kendisi hakkında olumsuz düşüncelere sahiptir hem de diğer bireyler hakkında olumsuz düşüncelere sahiptir. Yüksek bir korku düzeyine sahiptirler. Sürekli olarak kaçınma durumundadırlar. Aslında diğer bireylerle yakınlık kurmayı isterler. Fakat korkuları nedeniyle yakınlık kurmaktan çekinirler. Reddedilmekten ve kaybetmekten korkarlar. Bu kişilerin bir diğer özelliği de, diğer bireylerin beklenti içerisine girmeleri korkusudur. Başka bireylerin kendileri ile ilgili olarak beklenti içerisine girme ihtimalleri yakın ilişki kurmalarını engeller (Kuyumcu, 2011).

Bu kişiler şu özelliklere sahiptirler:

- Başkalarının reddedici olduğu görüşü hâkimdir,
- Birey diğerlerini değersiz görür,
- Birey kendisini değersiz görür,
- Birey kendisini sevmeye layık görmez,
- Birey yakın ilişkiler kurmaktan çekinir,
- İlişkilerde reddedilme korkusu ile mücadele etmeye çalışırlar,
- Sosyal ilişkilerde sorunlar yaşanır,
- Zihinsel temsiller olumsuz yöndedir (Çalışır, 2009).

Korkulu bağlanma tarzı incelendiğinde evlilik açısından ciddi sorunların meydana çıkmasının olası olduğu anlaşılmaktadır. Dahası, bireyin sahip olduğu özellikler dikkate alındığında, bu kişiler için evliliğe başlamanın çok zor olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Son bağlanma tarzı Saplantılı Bağlanmadır. Saplantılı bağlanma tarzına sahip olan bireyler başkaları hakkında olumlu düşüncelere sahipken kendileri hakkında olumsuz düşüncelere sahiptirler. Bu kişiler başkalarını değerli görürken kendilerini sevmeye layık görmezler. Diğer insanlarla olan ilişkilerde sürekli olarak kendilerini ispat etmeye çalışırlar. Beklentileri gerçekçi değildir (Kuyumcu, 2011).

1.1.5. Diğer Yaklaşımlar

Yukarıda açıklanan kuramlara ek olarak, aile ve evlilikte uyum konuları üzerine odaklanan başka kuramlarda bulunmaktadır. İlgili kaynaklar incelendiğinde, söz konusu kuramlar şu şekilde sıralandıkları görülmektedir:

- Eşler Arası Uyum Sorununa Psiko-Sosyal Yaklaşım,
- Sevgi Evrimi Kuramı,
- Psiko-Dinamik Kuram,
- Kişilerarası İletişime Dair Sosyal Bilişsel Kuram,
- Davranışçı Kuramlar,
- Bağlamsal Model,
- Pekiştireç Kuramı,
- Eş Seçmede Ortak Özellikler Kuramı,
- Eş Seçmede Zıt Özellikler Kuramı,
- Birbirini Tamamlayan Gereksinimler Kuramı ve
- Uyarıcı-Değer-Rol Kuramı.

Eşler Arası Uyum Sorununa Psiko-Sosyal Yaklaşım, eşler arasındaki benzerliklere odaklanmaktadır. Bu yaklaşıma göre eşler arasındaki benzerlik düzeyi eş seçimindeki en dikkat çekici özelliktir. Gerçekleştirilen evliliklerin birçoğunda, eşler tercihlerini yaparken kendileri ile benzer sosyal özelliklere sahip olan, hatta mümkünse aynı coğrafyayı paylaşan kişileri ön plana almaktadırlar. Bu durum “denkteş evliliği” olarak isimlendirilmektedir. Denkteş evliliğin tercih edilmesinde benzeşme ihtiyacı etkili olmaktadır. Eşlerin yerleşim yerleri, coğrafi kökenleri, ailelerin sahip oldukları meslek grupları, eğitim düzeyi, din, meslek, kültür ve yaş gibi özellikler denkteş evliliğin yaygın olmasında etkili olmaktadır. Diğer tarafta, ırk, din, dil ve benzeri özellikler açısından birbirinden çok farklı olan kişilerin evliliklerine ise “karışık evlenme” ismi verilmektedir (Kasapoğlu, 2007).

Sevgi Evrimi Kuramı Wilson tarafından geliştirilmiştir. Doğan (2010)'un aktardığına göre bu kuramda üç tane güdü sevginin oluşmasını sağlar. Bunlar cinsel dürtü, koruma dürtüsü ve korunma dürtüsü şeklindedir. Korunma içgüdü, bireyin eşe karşı bağımlı hissetmesini ifade eder. Koruma içgüdüde bireyler karşısındaki bireyleri

çocuk olarak düşünmekte ve onları korumak istemektedirler. Cinsel dürtünün özelliği ise erkeğin daha fazla çocuk yapmayı istemesi ve kadının daha seçici olmasını ifade eder (Doğan, 2010).

Psiko-Dinamik Kurama göre insanlar bilinçli ya da bilinçsiz bir biçimde kendi narsist ihtiyaçlarının doyurulmasını sağlayacak eşler aramaktadırlar. Eşlerden biri boyun eğen bir kişi olurken diğer baskın ve sınırlı bir kişi olabilmektedir. Diğer bir ifadeyle bu kurama göre bireyler kendi ego eğilimlerine en uygun biçimde cevap verebilecek kişileri eş olarak seçmektedirler. Bireyler için evlilik bu gereksinimlerin giderilmesi için bir araç niteliğindedir. Diğer tarafta, insanların bir araya gelmelerinde ihtiyaçların benzerliği de etkili olabilmektedir. Eraslanlı ve Kalkan (2008)'in aktardığına göre “yeni evli ve evlendikten dört yıl sonra boşanmış bireyler üzerinde ihtiyaç tamamlama ve benzerlik durumlarını ele alan bir araştırmada evliliği süren çiftlerde anlamlı bir ihtiyaç tamamlama davranışı görülmemiştir. Fakat anlamlı bir benzerlik düzeyi ortaya çıkmıştır. Boşanmış bireylerde ise ihtiyaç tamamlama benzerlik bulunmuştur. Eşlerin benzerlik düzeyleri arttıkça evlilik uyumlarının da arttığı görülmektedir” (Eraslanlı ve Kalkan, 2008, 10).

Üzerinde durulacak bir diğer kuram Kişilerarası İletişime Dair Sosyal Bilişsel Kuramıdır. Kişilerarası İletişime Dair Sosyal Bilişsel Kuramı Miller ve Steinberg tarafından geliştirilmiştir. Yazarlar Kişilerarası İletişime Dair Sosyal Bilişsel Kuramı ile eşler arasındaki ilişkiyi açıklamayı amaçlamışlardır. Genel olarak sosyal bilişsel kuram insanların diğer insanlar hakkındaki düşünceler üzerine odaklanır. Bu kuramda başkaları hakkındaki duygu, düşünce ve tutumlarımız ile beraber bireye özgü bir bilgi bankası oluşturulur. Kişilerarası İletişime Dair Sosyal Bilişsel Kuramında evli olan çiftlerin birbirlerine karşı olan duygu ve düşünceleri üzerinde odaklanılır. Kişilerarası İletişime Dair Sosyal Bilişsel Kuramına göre eşlerin birbirleri hakkındaki düşünceleri onların ne derecede iyi geçineceklerine dair bilgi vermektedir. Bireyin kendi eşi hakkındaki olumlu düşünceleri, evlilik hayatına olumlu bir biçimde yaklaşmasını kolaylaştırırken, yukarıda söz edilen bilgi bankasında olumsuz düşüncelerin birikmesi ile beraber bireyin eşine olan yaklaşımı olumsuz yönde gelişir. Kişilerarası İletişime Dair Sosyal Bilişsel Kuramına göre ayrıca ilişki sürecindeki fayda-maliyet unsuru da önemlidir. Bireyin eşinden ne derecede hoşnut olduğu onun evliğe ilişkin tavırlarında belirleyici olabilecektir (Curun, 2014).

Evlilik ilişkileri üzerine odaklanan davranışçı kuramlar ilk olarak Thibaut ve Kelley tarafından gerçekleştirilen çalışmalarla popüler hale gelmiştir. Burada “karşılıklı bağımlılık” teorisi etkin olmaktadır. Temel inceleme konusu eşler arasındaki mübadeledir. Bu durum sosyal mübadele kuramlarından farklıdır. Zira bedel, alternatifler, ödül ve benzeri kavramlardan ziyade sadece eşler arasındaki mübadeleye dikkat çekilmektedir. Davranışçı kuramlar ile beraber eşlerin yüklemeleri, tartışmaları, problem çözme teknikleri/yaklaşımları ve benzeri özellikleri incelenmektedir (Curun, 2006).

Bağlamsal Model Bardbury ve Fincham tarafından geliştirilmiştir. Bağlamsal Modele göre “eşlerden biri açık bir davranışta bulunduğu anda, diğer eşte hızlı duyuşsal ve bilişsel işlemler ortaya çıkar ve bu işlemler ise eşlerin davranışlarının olduğu bağlamla ilgilidir. Bağlam, evlilikteki davranışların işlenmesini etkileyen psikolojik koşullar ya da değişkenler olarak tanımlanır. Bağlamın yakın ve uzak olmak üzere iki elemanı vardır. Yakın bağlam, kişinin eşinin davranışına maruz kaldığı andaki duygu ve düşüncelerine işaret eder. Diğer bir ifadeyle yakın bağlam, kişinin eşinin davranışının hemen öncesindeki öznel duygu durumudur” (Berk, 2009).

Pekiştireç Kuramı Stuart tarafından geliştirilmiştir. Pekiştireç Kuramına göre evli çiftler incelendiğinde, mutsuz olan çiftlerin bazı ortak özelliklerinin bulunduğu görülmektedir. Bu ortak özellikler, çiftlerin birlikte çok az zaman geçirdikleri, boş zamanlarını birlikte faaliyet geçirerek değerlendirmedikleri ve birbirlerine karşı hoş davranışlarda bulunmadıklarıdır. Bu çiftler eşlerinin sözlerini ve davranışlarını olumsuz olarak değerlendirirler. Savunmacı, şikâyet edici ve aşırı koruyucu davranışların sergilenmesi söz konudur (Doğan, 2010).

Bunların haricinde dört kuramdan daha bahsedildiği görülmektedir. Bunlar Eş Seçmede Ortak Özellikler Kuramı, Eş Seçmede Zıt Özellikler Kuramı, Birbirini Tamamlayan Gereksinimler Kuramı ve Uyaran-Değer-Rol Kuramıdır. Söz konusu kuramlar kısaca şu şekilde özetlenebilirler.

- **Eş Seçmede Ortak Özellikler Kuramı:** Bu kurama göre evlenecek olan kişilerin sahip oldukları ortak özelliklerin çokluğu, evliliğin başarısını olumlu yönde

etkilemektedir. Bu durum bireyin kendisine daha çok benzeyen kişiyi tercih etmesinin doğru olacağını savunur.

- **Eş Seçmede Zıt Özellikler Kuramı:** Bu kuram ortak özellikler kuramının zıttıdır. Bu kurama göre ne kadar çok farklı özellik olursa başarı şansı o derecede fazla olur.
- **Birbirini Tamamlayan Gereksinimler Kuramı:** Bu kurama göre evliliğin başarılı olması için, eşlerin birbirlerinin zayıf yönlerini tamamlaması gerekmektedir.
- **Uyaran-Değer-Rol Kuramı:** "Uyaran" dönemi kadın ve erkeğin ilk tanıştığı, birbirini gördüğü ve ilk izlenimlerin alındığı dönemdir(Milli Eğitim Bakanlığı, 2009).

Söz konusu kuramlar incelendiğinde, hepsinin aile içerisindeki uyum üzerine odaklandığı görülmektedir. Geliştirilen kuramlar aile içerisindeki uyum sorunun ortaya çıkmaması için nasıl bir yol çizileceği ve nasıl bir etrexiş yapılacağı noktasında görüşler içermektedir. Kimi kuramlar ise (Bağlanma Kuramı) yaşanan sorunların sebepleri hakkında bilgi verebilmektedir.

Kuramların aile içerisindeki uyuma bu derecede önem vermesinin nedeni ise evlilikteki temel noktalardan birinin uyum sorunu olmasıdır. Çalışmanın bu aşamasında, evlilikteki uyum sorunu detaylı bir biçimde incelenmektedir.

1.2. EVLİLİKTE UYUM SORUNLARI/ÇATIŞMA

Demir ve Durmuş (2015)'e göre "evlenmek kadarını almak kadar, evliliği uyumlu, mutlu, sağlıklı ve uzun süre devam ettirebilmek de önemlidir. Evliliklerin sağlıklı ve uyumlu sürdürülmesinde, bireylerin evliliğe yükledikleri anlam ve evlilikten beklentilerinin yanı sıra eşlerin sahip oldukları kişilik özelliklerinin rolü de büyüktür. Araştırmalar, birbirleri ile etkileşimleri olumlu olan, evliliklerini ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarına çözüm üretebilen çiftlerin evlilikleri daha uyumlu bir şekilde devam ettiğini göstermektedir. Evliliklerin uzun sürmesinde çiftlerin olumsuz duygularını ifade ederken yapıcı bir dil kullanması, evlilikleri süresince karşılaştıkları problemlere çözüm odaklı yaklaşması gibi faktörlerin son derece önemlidir" (Demir ve Durmuş, 2015). Çalışmanın amacına ulaşmak için, bu durumun daha detaylı bir biçimde incelenmesi faydalı olacaktır.

Bu başlık altında iki temel konu üzerinde odaklanılmaktadır. Bunlar evlilikte yoğun bir biçimde gözlemlenen sorunlar ve evlilikte uyum sorunu için getirilmesi mümkün olan çözüm önerileri şeklindedir.

1.2.1. Yoğun Gözlemlenen Sorunlar

Önceki sayfalarda da belirtildiği üzere, evliliğin başarılı ya da başarısız olması bireyin hayatının diğer noktalarını da etkilemektedir. Örnek vermek gerekirse, evliliğinde mutsuz olan birinin beden ve ruh sağlığı da bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Uzun soluklu olarak sorunlar yaşanan evliliklerde ise sonuçta boşanmalar meydana gelmektedir. Her ne kadar bireyler evlenirken ömür boyu mutlu yaşamayı hedefleseler de birçok evlilik boşanma ile noktalanabiliyor. Evliliklerin boşanma ile sonuçlanmalarında;

- Aldatmanın,
- Boşanmanın bir sorun çözme yolu olarak görülmesinin,
- Eşlerin evlilik uyum ve doyumlarının azalmasının,
- Evliliğin eşler için anlamını yitirmesinin,
- Evlilikte şiddet unsurlarının olmasının önemli rolünün olduğu görülmektedir (Demir ve Durmuş, 2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (2017) verilerine göre Türkiye`de “evlenen çiftlerin sayısı 2015 yılında 602 bin 982 iken 2016 yılında %1,4 azalarak 594 bin 493 oldu. Kaba evlenme hızı binde 7,5 olarak gerçekleşti. Boşanan çiftlerin sayısı 2015 yılında 131 bin 830 iken 2016 yılında %4,3 azalarak 126 bin 164 oldu. Kaba boşanma hızı binde 1,59 olarak gerçekleşti” (Türkiye İstatistik Kurumu, 2017).

Bu başlık altında, boşanmalara neden olan sorunlar incelenmektedir. Öneminden dolayı, aile içi şiddet kavramı ayrı bir başlık altında incelenmektedir.

1.2.1.1. Evlilikte Sorunlar

Eşlerin birbirleri ile uyumlu olmamaları, doyumlu bir evlilik sürecinin yaşanmasını engellemektedir. Eşler arasında uyum ve anlaşmanın olmadığı durumlarda aile yaşantısı istenilen yönde olmamaktadır. Hayatın kolaylaşması ve güzelleşmesi için aile hayatında mutlu bir düzenin bulunması bir gereklilik olarak görülebilir. Genel olarak eş seçme aşamasında birbirleri ile uyumlu bir birliktelik sağlayacak özelliklere sahip

bireylerin evlenmelerinin evliliğin mutlu olmasını sağlayacağına inanılır. Diğer bir ifadeyle eşler arasındaki benzerlikler aile hayatını kolaylaştırırken farklılıklar aile hayatını zorlaştırmaktadır. Bu sebeple bireyler eşlerini seçerken din, dil, ırk, meslek ve benzeri açılardan kendilerine benzeyen kişileri tercih etme eğilimindedirler (Kasapoğlu, 2007). Diğer tarafta, önceki sayfalarda bu durumun tam tersinin olduğu, yani farklı özelliklere sahip olan bireylerin evliliklerinde daha mutlu olabilecekleri yönünde kuramlar bulunduğunu da hatırlamak faydalı olacaktır.

Mutluluğun istenilen düzeyde olmadığı ailelerde uyum ve dayanışma olmayacak ya da zayıf bir düzeyde kalacaktır. Aile hayatında mutlu olunması için ise uyum ve dayanışma hayati öneme sahiptir. Çözümler ve boşanmalar özellikle de uyum ve dayanışmanın olmadığı ailelerde görülmektedir. Uyumlu ve dayanışma içerisinde olmayan aileler büyük çoğunlukla yasal evliliklerini sonlandırmaktadırlar (Arpacı ve Tokyürek, 2012).

Eşlerin mutsuzluğuna neden olabilecek birçok etmen bulunmaktadır. Bu etmenler evlilikteki sorunlar olarak nitelendirilebilir. Henry ve Millers (2004)'e göre iletişim, cinsellik, para ve güç uzun yıllar boyunca evlik hayatında görülen en önemli sorunlar arasında bulunmaktadır. Yazarlara göre çiftlerin sorun yaşadıkları konular sadece bunlarla sınırlı değildir. Gerçekleştirilen bir çalışmada para, iletişim, akrabalar, cinsellik, din, boş zaman aktiviteleri, arkadaşlar, alkol, uyuşturucu, çocuklar ve kıskançlık evlilik hayatında yaşanan önemli sorunlar olarak ortaya çıkmıştır. Yazarlar özellikle de paranın ve iletişim eksikliğinin çiftlerin yaşadıkları en temel sorunlar olduğunu belirtmektedir (Henry ve Millers, 2004).

Konu hakkında farklı yazarlar benzer ve farklı sorunlar listelemektedirler. Layner ve diğerleri (2014)'e göre evlilik hayatındaki sorunlar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- Çocuklar,
- Din,
- Akrabalar,
- Kayınbaba-Kayınvalide,
- Boş zaman faaliyetleri,
- İletişim,

- Ev işleri,
- İlgi gösterme,
- Sevgi gösterme,
- Karar alma süreçleri,
- Arkadaşlar,
- Gerçekçi olmayan beklentiler,
- Para yönetimi,
- Cinsellik,
- Kıskançlık,
- Sorun çözme,
- Güven,
- Bağımsızlık,
- Alkol,
- Uyuşturucu,
- Kariyer tercihi,
- Beraber geçirilen zamanın süresi (Layner ve diğerleri, 2014).

Evlilikte mutlu olmak için öncelikle bazı kavramların benimsenmiş olması gerekmektedir. Bu kavramların başında sevgi, saygı, güven, kabul ve paylaşım gibi kavramlar bulunmaktadır. Sevgi, saygı ve benzeri duyguların yaşanmadığı evliliklerde çiftler çözülmesi kolay olan sorunların çözümünde bile zorlanabilmektedirler. Söz konusu kavramların yaşanmadığı çiftlerde aile içi sorunlar görülürken aynı zamanda depresyon ve intihara eğilim gibi faktörlerin de yüksek düzeyde olduğu düşünülmektedir. Benzer bir şekilde, gerçekleştirilen bazı çalışmalar, mutlu olmayan ailelerde yetişen çocukların da ciddi davranış sorunları sergileyebildiklerini ortaya çıkarmıştır (Kalkan ev Ersanlı, 2008).

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere boşanmaların en önemli nedenlerinden biri de eşler arasında karşılıklı saygı, sevgi ve güvenin ortadan kaybolmasıdır. Eşler arasındaki karşılıklı saygı, sevgi ve güvenin ortadan kalkmasının nedenleri ise şu şekildedir:

- Eşler arasındaki sevgisizlik, güvensizlik, saygısızlık,

- Eşler arasındaki yaş, din, millet farklılıkları,
- Eşlerin birbirlerinin akrabaları ile olan ilişkilerinin biçimi,
- Ev ile ilgili sorumlulukların yerine getirilmemesi,
- Gelir idaresi konusunda farklı görüşler,
- Kadının çalışma hayatında yer alması ve
- Cinsel yaşamda düzensizlik (Milli Eğitim Bakanlığı, 2009: 42).

Aile içerisinde yaşanan sorunlar arasında en önemli olanlardan birisi de aile içi şiddettir. Aslında aile içi şiddetin diğer sorunlarla da ilişkisinin olduğu ileri sürülebilir. Kabul edilmesi gereken en önemli nokta, aile içi şiddetin önemli bir suç ve ciddi bir sorun olduğudur. Özellikle medyada da sıklıkla yer alan aile içi şiddet evliliklerin en büyük sorunu olarak görülebilir.

1.2.1.2.Aile İçi Şiddet

Aile içi şiddet, eşlerden birinin diğerine karşı uygun olmayan bir biçimde üstünlük kurmasıdır. Bu üstünlük cinsel istismar, sözel, duygusal ya da psikolojik olarak ortaya çıkabilmektedir. Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de aile içi şiddet önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Dahası, gerçekleştirilen araştırmalarda aile içi şiddetin toplumun tüm kesimlerinde görülebildiği anlaşılmıştır. Aile içi şiddet ile karşı karşıya kalmış biri ise hemen destek almalıdır. Aşağıdaki durumların bulunması durumunda destek alınmalıdır:

- Canınızı acıtıyor, teninizi morartıyor, sıkıyor, sarsıyor, itip kakıyor veya tekmeliyorsa,
- Cinsel ilişki sırasında şiddet uyguluyor, canınızı yakıyor veya sizi istemediğiniz davranışlara zorluyorsa (Canel, 2007: 67).
- Çalışmanıza izin vermiyor ya da sizi zorla çalıştırıyorsa,
- Çocuklarınıza aynı şekilde şiddet uyguluyorsa,
- Eşiniz sık sık üzerinize yürüyorsa,
- Eşiniz size isim takma, aşağılama, hor görme, bağırma hakaret etme gibi incitici davranışlar sergiliyorsa,
- Eşiniz sizi tehdit ediyorsa,

- Eşiniz tartışmalarınız esnasında eşyaları fırlatma, kırıp dökme gibi tavırlar sergiliyorsa,
- Eşinizden herhangi bir sebeple korkuyorsanız,
- Eşinizden sürekli olarak hakaret görüyorsunuz,
- Evdeki evcil hayvanınıza şiddet sergiliyorsa,
- Evinizde kendinizi huzurlu hissetmiyorsunuz,
- Evinizi güvenli ve barış dolu bir yer olarak görmüyorsunuz,
- Kendinizi evinizde sanki bir hapisanede gibi hissediyorsanız,
- Size karşı nefret dolu tavırlar sergiliyorsa,
- Sizi aileniz veya arkadaşlarınızla görüştürmüyorsa,
- Sizi dövüyor veya yaralıyorsa,
- Sizi herkesin içinde aşağılıyor veya size kötü davranıyorsa,
- Sizi parasız bırakıyorsa veya mallarınızı elinizden alıyorsa,

Aile içi şiddet çeşitli sınıf, kültür, gelir düzeyi, eğitim düzeyi, yaş grubu ve etnik köken gibi gruplarda görülmektedir. Dahası, yukarıda da belirtildiği gibi tüm ülkelerde görülmektedir. Aile içi şiddet yoluyla eşlerden birisi diğer üzerinde üstünlük kurmaktadır (İbiloğlu, 2012). Türkiye İstatistik Kurumu (2008) verilerine göre 12 ay içerisinde eşinden şiddet gören kadınların oranı %9,9 seviyesinde olmuştur. Hayatının herhangi bir döneminde şiddet gören kadınların oranı ise %39,3 seviyesindedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2008).

Bu sorunun çözümü için ise yasal önlemler alınmaktadır. Ülkemizde kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele kapsamında 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hazırlanmıştır. İlgili kanunun Birinci maddesinde kanunun amacı şu şekilde açıklanmaktadır; “Bu Kanunun amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir” (6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun).

1.2.2. Evlilikte Uyum Sorunu İçin Çözüm Önerileri

Yukarıda listelenen sorunların çözümüne yönelik geliştirilen bir takım önlemler bulunmaktadır. Bu önlemler evlilik öncesi dikkat edilecek noktalar, evlilik sürecinde dikkat edilecek noktalar, iş yaşam dengesi, iletişim, evlilik terapisi ve diğer noktalar olarak listelenebilir.

1.2.2.1. Evlilik Öncesi Dikkat Edilecek Noktalar

Evlilikte yaşanan uyum sorununun çözülmesinden daha önemli olan nokta, sorunun ortaya çıkmasının engellenmesidir. Diğer bir ifadeyle, ilerleyen dönemlerde önemli sorunların yaşanmaması için evlenmeden önce bazı noktalara dikkat edilmesi hayati önem taşımaktadır.

Evliliğin olumsuz bir yönde ilerlememesi için bireyin kendisi için doğru olan eş seçebilmesi gerekir. Aksi durumda evliliğin başlangıcından itibaren önemli sorunlar yaşanacaktır. Yanlış seçim devamında olgunlaşmamış olan evliliklere neden olacaktır. Olgunlaşmamış olan evlilikler eşlerin mutlu olmasını engeller. Mutlu bir evlilik hayatı için bireyin kendisine uygun bir eş seçmesi gerekir. Aslında en sağlıklı evliliklerde bile kimi zamanlarda ciddi sorunlar yaşanabilmektedir. Seçimin doğru yapılmadığı durumlarda ise yaşanan sorunların boyutları çok daha fazla olabilecektir. Eş seçiminin doğru yapılması, evliliğin sağlıklı ve mutlu bir biçimde ilerlemesinde kilit bir rol oynamaktadır (Kasapoğlu, 2007).

Evlilik öncesinde doğru eş seçebilmek için dikkat edilmesi gereken bazı noktalar bulunmaktadır. Curun (2006)'ya göre söz konusu faktörler “geçmiş ve bağlam”, “bireylerin kişilik özellikleri ve davranışları” ve “çift iletişim süreçleri” olmak üzere üç sınıfta toplanabilir. Bu noktalar evlilikte istikrar ve kalitenin sağlanmasında etkili olmaktadır.

Bireylerin kişilik özellikleri ve davranışları ile çift iletişim süreçleri doğal olarak evliliğin kalitesini etkilemektedir. Bu aşamada geçmiş ve bağlam noktasını daha detaylı bir biçimde incelemek faydalı olacaktır.

Yazara göre geçmiş ve bağlam dendiğinde akla aile kökenli noktalar gelmektedir. Bu grup altında ebeveynlerin evlilikleri ile ilgili olan özellikler ile çocukların evlilikleri

ile ilgili olan özellikler incelenir. Doğal olarak, ebeveynlerin evliliklerinin kalitesi ve istikrarı ile çocukların evliliklerinin kalite ve istikrarı arasında bir paralellik olduğu düşünülmektedir. Dahası, ebeveynlerin aile ortamının ve zihinsel sağlık durumlarının da çocukların evliliklerinin istikrar ve kalitesini etkilediği varsayılır¹ (Curun, 2006).

Ek olarak, geçmiş ve bağlam kapsamında cinsiyet, ırk, sınıf, meslek, gelir düzeyi, eğitim ve evlilik yaşı değişkenleri de bulunmaktadır. Gelir, meslek, eğitim ve yaş değişkenleri ilerleyen dönemlerde (evlilik sürecinde) bireylerin yerine getirmeleri gereken görevlerin niteliği üzerinde etkili olmaktadır. Bu grup altında incelenmesi mümkün olan son değişken bireye ve eşe aile bağlamdır. Bireyler kendilerine özgü bazı özelliklere sahiptirler. İki birey arasında ise söz konusu özellikler benzerlikler taşıyabilmektedir. Curun (2006)'nın aktardığına göre konu ile ilgili olarak gerçekleştirilen çalışmalarda iş ve mesleğe ilişkin özelliklerin, politik görüşlerin, ekonomik koşulların ve arkadaşların etkilerinin evliliğin kalitesini ve istikrarını etkiledikleri görülmüştür. Kişilik özellikleri açısından fiziksel özellikleri, akıl sağlığı ev kişilik kavramları bu çerçevede incelenebilmektedir (Curun, 2006).

Bireylerin birbirleri ile olan benzerlikleri onların ortak değerler ve yaşam tarzına sahip olmalarını sağlar. Yaşam tarzı ev değerler açısından ortak özelliklere sahip olan bireylerin birbirleriyle daha iyi anlaşacakları iddia edilebilir. Bireylerin birbirleri ile benzerlik gösterdikleri konular çok çeşitli olabilmektedir. Din, milliyet ve kültür gibi benzerliklere ek olarak söz konusu benzerliklere sahip olan toplumun içerisinde de yaş, sosyal statü, eğitim durumu, mezhep, mizaç ve meslek gibi birçok konuda bireyler birbirleri ile benzer özelliklere sahip olabilmektedir. Bu benzer özellikler bireyler arasında yakın arkadaşlıkların oluşmasını sağlamaktadır. Bireylerin arasında yakın arkadaşlıklar oluşturan söz konusu benzerliklerin çiftler arasında da bulunmasının onların birbirleri ile daha rahat anlaşmalarını kolaylaştıracağı ileri sürülebilir (Kasapoğlu, 2007).

Bireyler arasındaki söz konusu benzerlikler, çiftlerin birbirlerini daha iyi anlamaları ile sonuçlanmaktadır. Aynı şekilde, benzer özelliklere sahip olan bireyler birlikte daha fazla faaliyet gerçekleştirebilmekte ve bu faaliyetler esnasında mutlu olmaktadır. Bu durum ise çiftlerin evlilikten yana doyum yaşamaları ile

¹ Bu konu hakkında elde edilen bilgilerin daha önceki sayfalarda yer alan “Çok Jenerasyonlu Aile” başlığı ile yakından ilişkili oldukları iddia edilebilir.

sonuçlanabilmektedir. Daha önceki sayfalarda da belirtildiği üzere eş seçiminde benzer özelliklere sahip olan bireylerin birbirlerini seçmelerinin aile kurumuna mutluluk getireceğine inanılmaktadır. “Kişilerin dünyaya, yaşama bakış açıları, çalışırken, eğlenirken, evde yaşarken takındıkları tutumlar, para konusundaki hırslarının dereceleri, kariyer konusundaki beklentileri, mesleki performansları, dini inançları ve bunlara benzer birçok şey evlilik uyumunda dikkate alınması gereken özelliklerdir” (Kasapoğlu, 2007).

Anlaşılabacağı üzere uyumlu ve başarılı bir evlilik yaşamak için evlenmeden önceki süreç son derece önemlidir. Bu süreç içerisinde şu soruların cevaplarına dikkat etmek gerekmektedir:

- Benzer alışkanlıklar bulunuyor mu?
- Gelecek hedefleri uyumlu mu?
- Ortak amaçlara ulaşacak ortak yollar benimsenmiş mi?
- Aileler ne derecede birbirlerine benzemektedirler?
- Ailelerin düşünceleri nelerdir?
- Ailelerin katkıları var mıdır?
- Ekonomik konularda ortak fikirler var mı?
- Aile bütçesi hakkında ortak fikirler var mı?
- Çocukların dini eğitimi hakkında fikir birliği var mı?
- Çocuk yapma zamanı hakkında ortak fikirler var mı?
- Eğitim, sosyal ve ekonomik açılardan benzer özellikler var mı?
- Olgunluk açısından benzerlikler var mı?
- Psikolojik ev fizyolojik açıdan benzerlikler var mı?
- Hayat görüşleri arasında benzerlikler var mı?
- Sosyal görüşler arasında benzerlikler var mı? (Milli Eğitim Bakanlığı, 2009: 9).

Bir başka kaynakta, evlilik öncesinde dikkat edilmesi gereken önemli unsurlardan birinin, bireyin kendisinin evliliğe hazır bulunuşluğu olduğu belirtilmektedir. Birey doğru zamanda evlenmelidir. Bireyin zihinsel, cinsel, bedensel ve duygusal açıdan evliliğe ne ölçüde hazır olduğu, evliliğin başarısı üzerinde doğrudan etki sahibi olabilmektedir. Her şeyden önce bireyin evliliğin sorumluluklarını yerine getirebilecek yaş olgunluğuna ulaşması gerekmektedir (Gözoğlu, t.y.).

Sivasabkaran (2014) bu konu üzerine gerçekleştirdiği çalışmasında evlilik yaşını farklı açılardan da ele almıştır. Yazara göre evlilik yaşı ilk hamileliğin yaşı ve doğurganlık oranı üzerinde de etkili olacaktır.² Yazarın elde ettiği sonuçlara göre meslek gibi değişkenlerin de evlilik zamanı ve evlilik yaşı üzerinde etkisi bulunmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre evlenme ve çocuk sahibi olma açısından çalışan kadınlar daha ileriki yaşlarda bu tür faaliyetleri gerçekleştirmektedirler (Sivasabkaran, 2014).

Ek olarak, aşağıdaki noktalar da eş seçiminde dikkat edilmesi gereken noktalar arasında gösterilmektedir:

- **Olumlu Düşünce:** Eş adayına karşı olumlu duygu ve düşünceler taşımak iki kişiyi bir araya getiren, yakınlaştıran ve bağlarını güçlendiren belki de en önemli unsurdur.
- **Sevgi:** Onu sevmek, beğenmek, özlemek, ona hayranlık duymak, saygı duymak; onun için endişelenmek, onu korumak, kollamak ve desteklemek istemek gibi duyguların ve düşüncelerin varlığı önemli olduğu kadar güzel ve değerlidir.
- **Güvenme:** Güven, sadakat ve bağlılık bir diğer temel boyutu teşkil etmektedir.
- **Fiziksel çekim ve cinsel uyum:** Bu faktör yadsınamayacak derecede önemli bir başka faktördür.
- **İletişim:** İletişim şekli, dil ve üslup, problem ve çatışmalarla başa çıkma tarzı dikkate alınması faydalı olabilecek anlamlı faktörlerdendir.
- **Diğer faktörler:** Sosyo-kültürel altyapılarda, eğitim ve öğrenim düzeylerinde, dini ve siyasi görüşteki benzerlikler ve uyum kadar aile ve sosyal desteğin varlığı da son derece önemli unsurlar arasında yer almaktadır (Gözoğlu, t.y.).

Bu aşamaya kadar incelenmiş olan çalışmalardan da anlaşılacağı üzere, eş seçiminden önce iki noktaya dikkat edilmelidir. Bunlardan ilki bireyin evliliğe ne derecede hazır olduğudur. Dikkat edilmesi zorunlu olan bir diğer konu ise evlenmeyi planlayan eşlerin arasındaki benzerliklerdir. Aynı sosyal faaliyetleri beğenmek, benzer boş zaman faaliyetlerine katılmak, benzer hayat görüşlerine sahip olmak, yaşam tarzları arasında uyumun olması, eğitim ve ailesel geçmiş gibi alanlardaki uyum ev benzeri birçok

² Evlilikteki uyum söz konusu olduğunda bu ve benzeri noktalardan da bahsetmek yanlış olmayacaktır.

konuda bireylerin birbirleri ile benzerlikler göstermesinin çiftlerin evliliklerini uyumlu bir biçimde ilerletmeleri ve evlilikte doyum yaşamaları açısından önemli görülmektedir. Başta eğitim olmak üzere, birçok konuda benzer özelliklere sahip olmak evliliğin sağlığı açısından dikkat edilmesi gereken bir durumdur (Hymowitz ve diğerleri, 2013).

Birey, benzerlikler ve farklılıklar açısından evlenmeyi planladığı kişiyi değerlendirmeden önce kendisi üzerinde düşünmelidir. Bu noktada birey kim olduğunu, hangi özelliklere sahip olduğunu, karşısındaki kişide hangi özelliklere önem verdiğini ve benzeri noktaları değerlendirmeli ve eş seçiminde bu noktalara dikkat etmelidir. Diğer bir ifadeyle birey öncelikle kendi kimliğini sorgulamalıdır. Bireyin kimliği kendisine sorduğu “Ben Kimim?” sorusunun cevabıdır. Bu soruya elde edilen cevaplar, bireyin beraber mutlu yaşayacağı bireyde bulunması gereken özellikler hakkında bireye doğru yanıtlar verebilecektir. Bireyin kendini tanıması, kiminle evleneceği noktasında aydınlatıcı olacaktır (Soulsby ve Bennette, 2015).

1.2.2.2.Evlilik Sürecinde Dikkat Edilecek Noktalar

Eş seçiminin mümkün olan en doğru şekilde gerçekleştirilmesi evliliğin uyumlu olmasını garanti altına almamaktadır. Eş seçimi kadar evli olan çiftlerin ilişki kurma yetenekleri de evliliğin uyumlu olup olmaması üzerinde etkiye sahiptir. Özellikle de sorun çözme becerileri evliliklerin başarılı bir biçimde sürdürülmesinde hayati öneme sahip olabilmektedir. Evlilik sürecinde çeşitli sorunların ortaya çıkması kaçınılmaz bir durum olarak görülebilir. Önemli olan konulardan biri de ortaya çıkan sorunlar kadar, çiftlerin sorun çözme yeteneklerinin ne düzeyde olduğudur (Erberk ve diğerleri, 2005).

Konu hakkında gerçekleştirilmiş çalışmalar incelendiğinde, evlilik öncesinde olduğu gibi, evlilik sürecinde de dikkat edilmesi gereken birçok noktanın sıralandığı görülmektedir. Bu başlık altında ilgili çalışmalarda oluşturulmuş olan listelerin incelenmesi faydalı olacaktır. Canel (2011)'e göre evlilik süresince dikkat edilmesi gereken noktalar şu şekilde listelenebilir:

- Dikkat: Kişinin eşine daha fazla özen göstermesidir. Eşinin hayat tarzına yakınlaşmak faydalı olacaktır.
- Kabul: Bireyin eşinin olumlu yönlerini görebilmesidir.

- Minnettarlık ve Övgü: Kişinin eşine karşı olumlu cümleler kurarak ona minnettar olduğunu söz ve davranışlarla sergilemesidir.
- Deste: Kişinin, eşi herhangi bir sorun yaşadığında eşine gerekli yardımı göstermesidir.
- Cesaretlendirme: Kişinin herhangi bir hedefi olduğunda söz konusu hedefe ulaşma noktasında eşine yardımcı olmasıdır.
- Sevgi ve Şefkat: Kişinin eşine karşı sevgi gösterisinde bulunması ve sözel ve davranışsal açıdan yakınlaşmasıdır. Bu noktada fiziksel temas daha çok işe yarayacaktır.
- Takdir: Kişinin, olumlu gördüğü durumlarda ve başarılarında eşini takdir ettiğini göstermesidir.
- Güvenlik ve Huzur: Eşin, kişinin yanında kendisini güvende hissetmesi ve eşinden kendisine herhangi bir zarar gelmeyeceği konusunda emin olmasıdır.
- Avutma ve Empati: Kişinin eşinin zor durumlarda yanında olması, olumsuz durumlar olduğunda eşine olumlu cümle ve davranışlar sergilemesidir. Empati göstermek ve eşini anladığını göstermek evliliğin daha sağlıklı bir biçimde yürütmesine yardımcı olacaktır.
- Saygı: Saygı kavramı kişinin eşine değer vermesi anlamındadır. Kişinin eşine saygı göstermesi evliliğin daha sağlıklı bir biçimde yürütmesine yardımcı olacaktır (Canel, 2011: 12-13).

Gözoğlu (t.y.) tarafından gerçekleştirilen bir diğer çalışmada evlilik sürecinde eşlerin dikkat etmeleri gereken konular uzun bir liste halinde sıralanmıştır. Yazar bu çalışmasında dikkat edilmesi gereken noktaları geniş bir biçimde incelemiştir. Yazara göre evlilik sürecinde dikkat edilmesi gereken noktalar şu şekilde listelenmektedir:

- Sevginin yoğun bir biçimde söze ve davranışa sergilenmesi,
- Eşin olumsuz yönlerinden ziyade olumlu yönlerinin görülmesi ve düşünülmesi,
- Eşin olumlu yönlerinin sıklıkla ifade edilmesi,
- Sadakat,
- Sevgi, saygı ve güven kavramlarına dikkat edilmesi. Bu kavramlar evliliğin en önemli noktaları olarak görülebilir.

- Duyguların paylaşılması. Bu aşamada açık sözlü ev samimi olunmalıdır. Hem olumlu hem de olumsuz (sevgi-saygı, kızgınlık-korku, güven, düş kırıklığı ve benzeri) duygular açıkça ifade edilmelidir.
- Birbirini dinleme ve anlamaya çalışma,
- Tepkiler gösterirken bireyin kendisini eşinin yerine koyması ve onun açısından bakması,
- Kızgınlığın ve sorunların saklı tutulması. Bireyin açık sözlü bir biçimde olumsuz duygularını içinde tutması ilerleyen dönemlerde duygusal patlamalara neden olabilecektir. Bütün duyguların zamanında ve uygun bir biçimde dile getirilmeleri önemlidir,
- Sorunun yatağa taşınmaması önemlidir. Yatağa taşınan sorunlar eşler arasında soğukluk oluşturmaktadır,
- Sorunların konuşulması aşamasında farklı alanlara kayılmaması önemlidir. Herhangi bir sorun konuşulurken sadece o sorun üzerinde durulmalıdır. Diğer sorunlar konuya dâhil edilmemelidir,
- Sorunlar başkalarının yanında konuşulmamalıdır. Eşler hiç kimseyi evliliklerine hakem yapmamalıdır. Eşlerin yalnız oldukları ve sakin oldukları bir anda sorunlar uygun bir dille konuşulmalıdır.
- Eşler sorunların çözülmesi aşamasında kırıncı olmamalıdır. Birbirleri hakkında konuşmak yerine sadece sorun hakkında konuşmalıdırlar.
- Konuşulan dile dikkat edilmelidir. “Sen” dili yerine “Ben” dili kullanılmalıdır. Sen dili kullanıldığında karşı taraf savunma konumuna geçecektir. Bu durum sorunun çözümünü zorlaştırır. Ben dili kullanmak ise bireyin sorunlarını ifade ettiği ve duygularını belirttiği izlenimini oluşturarak karşı tarafın soruna dikkat etmesini sağlar,
- Sorunların çözümünde kimin suçlu olduğunun belirlenmesi yerine sorunun nasıl çözüleceği üzerinde durulmalıdır. Bu durum enerjinin doğru bir biçimde kullanılmasını sağlar,
- Tartışma esnasında eşler birbirlerinin ağızlarından çıkan sözlere dikkat etmelidirler. Birey eşinin sözlerinden ziyade kendi tahminlerini dikkate aldığı anda sorunun çözümü zorlaşır,

- Yeri geldiğinde tartışmadan uzaklaşmak faydalı olacaktır. Bireyin aşırı derecede kızgın olduğu durumlarda eşinden uzaklaşması, başka bir odaya gitmesi ve sakinleşince gelip konuşması evliliğin sağlıklı bir biçimde devam etmesine yardımcı olacaktır,
- Eşler arasındaki saygıyı ortadan kaldıracabilecek davranışlardan uzak durulmalıdır,
- Şiddetin her türüsünden uzak durulmalıdır. Fiziksel şiddetin yanında sözel şiddetten de uzak durmak evliliğin sağlıklı bir biçimde devam etmesi konusunda önemli bir noktadır,
- Çiftler birbirlerini küçük düşürecek sözlerden ve davranışlardan uzak durmalıdırlar,
- Kişiliklerden ziyade sorun üzerinde durulmalıdır,
- Evliliklerle ilişkili sorunlara aile ve arkadaşlar karıştırılmamalıdır. Çiftler söz konusu sorunlar kendileri çözmelidirler (Gözoğlu, t.y.).

Görüleceği üzere, hem evlilik öncesinde hem de evlilik süresince dikkat edilmesi gereken önemli noktalar bulunmaktadır. Özellikle evlilik süresince dikkat edilmesi gereken noktalar arasında sorunların çözülme yöntemlerinin son derece önemli olduğu sonucuna ulaşılabilir.

1.2.2.3. İş Yaşam Dengesi

Son dönemlerde evliliklerde görülen önemli sorunlardan biri de iş ve sosyal yaşam arasındaki dengenin kurulamıyor olmasıdır. Bu durum hem erkeklerde hem de kadınlarda görülebilmektedir. Özellikle son asırda kadınların iş hayatında daha yoğun bir şekilde yer almaları onların yüklerini artırmıştır.

Ekonomik yaşam ve taleplerin değişmesi ile beraber kadınların iş hayatındaki rolleri ve yoğunlukları da değişmektedir. Bu durum, çalışan kadınların çalışan erkeklerle iş hayatında zor bir şekilde rekabet etmek zorunda kalmaları ile sonuçlanmıştır. Zira kadınların iş hayatı kadar aile içerisinde de önemli bazı sorumlulukları bulunmaktadır. Kadınlar hem günlük işleri ile ilgilenmek, hem de iş hayatında erkeklerle rekabet etmek zorundadırlar. Ağırlaşan çalışma koşulları kadınların kendilerine daha az zaman ayırmaları ile sonuçlanmaktadır. Evlilik hayatında bu durum erkekler için de geçerli olmaktadır. Dahası hem erkekler hem de kadınlar için bilgisayar, internet ve cep telefonu

gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi, iş hayatının günün her saatine etki etmesi ile kişisel hayata zaman ayırmak daha zor hale gelmektedir. Doğal olarak bu durum bireyin fiziksel, duygusal ve sosyal açıdan iyi oluş haline olumsuz bir biçimde etkilemektedir. Sonuç olarak özellikle de çalışan kadınlar için iş ve özel yaşam arasındaki dengeyi kurmak daha da zor bir hale gelmektedir ve yaşam kalitesini olumsuz bir biçimde etkilemektedir (Dhuru, 2016).

Aslında iş hayatında zaman geçirmekten ziyade, iş hayatında haddinden fazla zaman geçirmek evlilikleri olumsuz etkilemektedir. İş hayatında haddinden fazla zaman harcayan bir birey, sosyal yaşamda olduğu gibi aile yaşamında da zaman sorunu yaşamaktadır. Aile üyelerine yeterince ilgi gösteremeyen ve eşleri ile yeterince zaman harcamayan bireyin aile fertlerinden ve eşinden uzaklaşması söz konusu olabilecektir. İş hayatı ile ilgili olan gerçekleştirilen çalışmaların çoğunluğunda kadınların iş hayatında ne oranda yer aldıkları ve ne derecede kazanç elde edebildikleri üzerinde durulmaktadır. Diğer tarafta, dikkat edilmesi gereken bir diğer konu da iş hayatında yoğun bir biçimde yer alan kadınların aile hayatında yaşadıkları sorunların neler olabildiğidir. Bu noktada kadın ekonomik olarak kazanım elde ettiği gibi, eşi ile olan yakınlaşmasında da sorunlar yaşayabilmektedir (Sivasankaran, 2014: 1).

İş yaşam dengesinin kurulamaması neticesinde birey haddinden fazla çalışmaktadır. Bu çalışma bireyin fiziksel, zihinsel ve ruhsal sağlığını tehdit eder. Bu süreç içerisinde hayatın diğer alanlarında bir özgüven ve tatmin sorunu yaşanır. Ortaya çıkan bu sorunlar doğal olarak birey ile beraber yaşadığı aile fertleri arasındaki ilişkiyi olumsuz etkileyecektir. Burada eşlerin birbirlerine daha az zaman ayırmalarına ek olarak, fiziksel, zihinsel ve ruhsal olarak sorunlar yaşayan bireylerin aile içerisinde söz konusu sorunların etkisi altında hareket etmesi de muhtemeldir. Bu sebeple iş yaşam dengesindeki başarının eşlerin birbirleri ile olan ilişkileri üzerinde de etkili olduğu sonucuna ulaşılabilir. Diğer tarafta, iş yaşam dengesinin nasıl sağlanabileceği, ne anlama geldiği ve ne tür tekniklerin kullanılacağı noktasında bir belirsizlik söz konusudur (Rantanen ve diğerleri, 2011).

1.2.2.4. İletişim

İnsanlar arasındaki sorunların çözülmesinde ve hayatın istendik bir yönde ilerlemesinde iletişim kavramının önemi şüphesiz büyüktür. Diğer insanlarla olan ilişkilerinde etkili bir iletişim yeteneğine sahip olmayan bireylerin ise birçok sorun yaşayabileceği ileri sürülebilir.

Bu durum aile hayatında da geçerlidir. Önceki sayfalarda da belirtildiği üzere evliliklerde bir takım sorunların yaşanması kaçınılmazdır. Burada önemli olan ortaya çıkan sorunların nasıl çözüldüğüdür. Önceki sayfalarda ortaya çıkan sorunların çözümünde iletişim sürecinin ne derecede önemli olduğundan bahsedilmişti.

Çiftlerin birbirleriyle olan iletişimlerinde başarılı bir yol izlemeleri evliliğin kalitesini ve evlilikten elde edilen doyumunu olumlu bir biçimde etkileyecektir. Aslında iletişim süreci sadece evlendikten sonra dikkat edilmesi gereken bir konu değildir. Evlenmeden önce de çiftler arasında iyi bir iletişim süreci yaşanmalıdır. Çiftler arasındaki iletişimde görülen eksiklikler çiftlerin birbirlerini yanlış anlamaları, eksik anlamaları ve sonuç olarak sorunlar yaşamaları ile neticelenecektir (Curun, 2006).

Ayrıca önceki sayfalarda evlilik öncesinde çiftlerin birbirlerinin benzerlikleri hakkında bilgi sahibi olmasının öneminden bahsedilmişti. İletişim bu aşamada da önemli bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Evlilik öncesinde çiftlerin birbirleri ile olan iletişimlerinde eksik noktaların bulunması, birbirlerini doğru bir biçimde tanımalarına engel olabilecektir. Sonuç olarak evlilik süresince pişmanlıkların yaşanacağı iddia edilebilir.

Evlilikte çiftlerin sürekli olarak kavga etmeleri onların mutsuz oldukları anlamına gelmemektedir. Kimi durumlarda çiftler çok fazla sayıda sorun yaşayabilmektedir. Bu sorunlar nedeniyle gerginlikler yaşanabilmektedir. Evliliğin sağlıklı bir biçimde devam ettirilmesinde, yaşanan zorlukların niteliği ve niceliği yanında, çiftlerin bu sorunlara olan yaklaşımları da etkili olabilmektedir. Bu noktada devreye iletişim kavramı girmektedir. İletişim söz konusu olduğunda yetenekli olan çiftler, karşılaştıkları sorunları kolay bir biçimde çözebilmektedirler. Bu durum onların sıklıkla sorun yaşamalarına rağmen evliliklerini sağlıklı bir biçimde devam ettirebilmelerini sağlamaktadır. Aksi durumda, iletişim noktasında sorunlar yaşayan çiftler, karşılarına çok da az sorun çıksa bile bu

sorunların çözümleri noktasında yetersiz kalabilmektedirler. Ayrıca çiftler arasındaki iletişimin çocukların geleceği üzerinde de etkili olduğu düşünülebilir. Sorunları karşılıklı konuşarak ve başarılı bir biçimde çözen çiftler iletişim konusunda kendi çocuklarına da iyi birer örnek olmaktadır. Diğer tarafta sorunlar ortaya çıktığında aşırı derecede kavga eden çiftler benzer şekilde çocuklar üzerinde olumsuz birer örnek teşkil etmektedirler (Erberk ve diğerleri, 2005).

Tüm bu sebeplerle iletişim sürecine çok dikkat etmek gerekir. Evlilikte iletişim hataları hakkında çiftler bilinçli olmalıdırlar. Evlilikteki iletişim hataları yıkıcı eleştiri, genelleme, akıl okuma ve yıkıcı niyet geliştirme, geçmişi getirme, kendini bütünüyle haklı görme, davranışların sorumluluğunu almama ve işi yokuşa süren ifadelerin kullanılması şeklinde belirtilebilir (Gözoğlu, t.y.: 5).

İletişim özellikle de evliliğin başlangıcında bir takım sorunların rotadan kaldırılması noktasında faydalı olabilecektir. Zira yeni evlenecek olan çiftlerin zihinlerini meşgul eden ve ilerleyen dönemlerde sorun olarak meydana çıkabilecek bazı konular bulunmaktadır. Sağlıklı bir iletişim sayesinde söz konusu sorunların ortadan kaldırılması mümkün hale gelecektir. Bu sayede birçok sorun daha ortaya çıkmadan çözülecektir. Evlilik hazırlığında olan çiftlerin zihinlerinde olan ve ilerleyen dönemlerde sorun olabilecek konular şu şekildedir:

- Alkol ve madde bağımlılığı,
- Aralarındaki yakınlık ve romantizmde azalma hissetmeye başlamaları,
- Birlikte yeterince eğlenememeye başlamak,
- Bütçeyi ayarlamakta zorlanmak,
- Cinsel hayatla ilgi problemler,
- Çok fazla para harcamak,
- Duygusal istismar,
- Eşe duyulan saygının azalması,
- Eşin ailesinin âdet ve ananelerine uyum sağlamada zorlanmak,
- Eşlerden birinin veya her ikisinin kendi ailesine çok fazla bağlı olması,
- Eşlerden birinin veya her ikisinin sergilediği bencillik,
- Eşlerin aileleri arasındaki sıkıntılar,

- Evlenmiş olmaktan dolayı pişmanlık duymaya başlamış olmak,
- Evlilikten gerçek dışı ve aşırı beklentiler,
- Fiziksel istismar,
- Yaşanan çatışmaların yarattığı hayal kırıklığı,
- Erkeğin ve kadının evliliklerine ve evlilikteki rollerine karşı sorumsuz tutumları (Canel, 2011).

Aile hayatının daha sağlıklı bir biçimde devam ettirilmesi için iletişime ciddi anlamda önem verilmelidir. Bu sebeple çiftler iletişim becerilerini geliştirmeye dikkat etmelidirler. Sağlıklı bir evlilik hayatı yaşamak için çiftler birbirlerini dinlemeli ve anlamaya çalışmalıdırlar. Eşlerin birbirlerinin duygu ve düşüncelerini “ifade edilmeksizin” bilmeleri mümkün değildir. Bu sebeple duygular, düşünceler ve rahatsızlık yaşanan konular yıkıcı olmayan bir biçimde dile getirilmelidir. Çiftlerin kendilerini ifade edebilmeleri kadar, eşlerini de dinleyebilmeleri gerekmektedir. Evlilik ilişkilerinde dinlemek en önemli iletişim unsurlarından biridir. Zira sorunun ne olduğunu tam anlamıyla anlamak için çiftlerin birbirlerini dinlemeleri zorunludur. Ayrıca çiftlerin birbirlerini dinlemeleri, karşı tarafından kendisini önemseydiği duygusunun yaşanmasını sağlamaktadır (Canel, 2011).

1.2.2.5. Evlilik Terapisi

Günümüzde evlilik terapilerinin popüler hale geldiği düşüncesi ileri sürülebilir. Evlilik terapilerindeki temel amaç, çiftler arasında meydana gelen sorunların çözüm noktalarının onlara öğretilmesidir. Evlilik terapileri ortaya çıkan sonuçların çözüm yollarının öğrenilmesi, sorunların büyümeden önlemlerinin alınması, ortaya çıkması muhtemel sorunlara karşı çiftlerin hazırlıklı olması ve istenmeyen sonuçların ortaya çıkmasından önce sorunların ortadan kaldırılması açısından faydalı olabilmektedir. Aslında bu durum “önlem alma” olarak nitelendirilebilir. Evlilik terapileri aslında tedavi edici olmaktan ziyade önleyici özelliğe sahiptirler. Evlilik eğitimi, evlilik geliştirme, aile yaşam eğitimi ve beceri eğitimi gibi önleme programları kullanılmaktadır (Kalkan ve Ersanlı, 2008).

Tanım olarak evlilik terapisi, evliliklerinde bir takım sorunlar yaşayan çiftlere uygulanan ve ilişkilerin geliştirilmesini amaçlayan uygulamalar olarak nitelendirilebilir.

Evlilik terapisi, evlilik ilişkisi ve evlilikte yaşanan sorunlar noktasında uzmanlaşmış kişiler tarafından verilir. Terapilere çiftlerin birlikte gitmeleri faydalı olacaktır. Çiftlerin beraber gitmemeleri durumunda çiftlerden herhangi biri de destek alabilir. Şu durumlarda evlilik terapisine başvurmak faydalı olacaktır:

- Evlilik hayatında çeşitli çabalar gösterilmesine rağmen sorunların devam ettiği durumlarda,
- Bireyin evlilik konusunda kendisini çaresiz hissettiği durumlarda,
- Evlilikte yaşanan sorunun çözüleceğine olan inancın ortadan kalktığı durumlarda,
- Çiftler arasında ciddi boyutta kızgınlık, kırgınlık ve öfke duygularının gözlemlendiği durumlarda,
- Çiftler arasında fiziksel şiddet ortaya çıktığında,
- Çiftler arasındaki iletişim ortadan tamamen kalktığında,
- Çiftler arasında olumsuz durumlar olumlu durumlardan daha fazla yaşandığında,
- Çiftlerden herhangi birinde alkol, uyuşturucu ya da kumar alışkanlığı bulunuyorsa,
- Çiftlerden herhangi biri akıl sağlığı noktasında sorunlar yaşıyorsa,
- Çiftlerden herhangi birinin fiziksel şiddetin yanında sözel ya da benzeri şiddet türleri uygulaması durumunda,
- Cinsel anlamda çözülemeyen sorunlar olduğunda,
- Evlilikte aldatma sorunu yaşandığında (ve hala yaşanıyorsa),
- Çiftlerden herhangi biri boşanma kararı aldığı anda (Canel, 2009).

Bu noktada özellikle boşanma konusu üzerinde durulmalıdır. Zira evlilik terapileri boşanmanın engellenmesine yardımcı olabilecektir. Boşanma, evliliğin istenmeyen bir biçimde sona ermesidir. Boşanma neticesinde hem çiftler hem de çocuklar bir takım ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlar yaşayabilmektedirler. Boşanma durumunda ortaya çocuklarda psikolojik rahatsızlıklar, uyum sorunlar, ikinci evliliğe olan uyumda zorlanma, çocukların velayeti, boşanmış olan kadının taciz edilmesi, duygusal açıdan sıkıntı ve ekonomik sıkıntılar gibi sorunlar çıkmaktadır (Arpacı ve Tokyürek, 2012). Boşanma sonucunda ortaya çıkan bu sorunlar, evlilik terapilerinin boşanmayı engelleme açısından son derece önemli olduğunu göstermektedir.

1.2.2.6.Aile Planlaması

Kimi ailelerde, aile planlaması noktasında hatalar yapılması, çiftlerin sorun yaşamaları ile sonuçlanabilmektedir. Özellikle son yıllarda aile planlaması ve gebeliği önleyici yöntemler alanında ciddi gelişmeler yaşanmaktadır. Aile planlaması, çiftlerin çocuk sahibi olma, çocuk sahibi olmanın zamanını belirleme ve çocuklar arasındaki yaş farkının belirlenmesi noktasındaki bilgilendirme ve araçları kapsamaktadır. Aile planlamasının temel sağlık hizmetleri içerisinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Çiftler kaç tane çocuk sahibi olacakları ve ne zaman çocuk yapacakları noktasında kendi planlarına sahip olmayı isteyebilirler. Burada temel amaç çiftlerin maddi ve manevi olarak kendilerini hazır hissettiklerinde çocuk sahibi olmayı istemeleridir. Aksi durumlarda aile ekonomik ve benzeri bazı sorunlar yaşayabilmektedir (Akin ve diğerleri, 2006).

Altay ve Gönener (2009)'a göre gelişmekte olan ülkelerde erkekler büyük çoğunlukla aile planlamasında kadınların da söz hakkı olduğunu kabul etmektedirler. Diğer taraftan, bu ülkelerde aile planlaması noktasında alınacak önlemlerin kadınlar tarafından alınması gerektiği düşünülmektedir. Diğer bir ifadeyle gebelikten korunma yöntemlerinin uygulanmasında kadınların etkin olması beklenmektedir. Diğer tarafta, erkeklerin aile planlaması konusunda önemli rolleri bulunmaktadır. Kadın ve erkek aile planlaması çerçevesinde gebeliğin planlanması, uygulanması, sürdürülmesi ve kontrol edilmesi noktalarında ortak hareket etmelidirler. Özellikle de erkeklerin aile planlaması konusunda bilinçli olmaları ve eşleri ile ortak kararlar alıp uygulamaları, kadınların aile planlaması araçlarına ulaşımını ve kullanımlarını kolaylaştıracaktır (Altay ve Gönener, 2009).

Sivasankaran (2014)'e göre aile planlaması özellikle çalışan kadınlar açısından büyük önem taşımaktadır. Çalışan kadınların kariyerlerini planlamaları, çalışma hayatına devam edebilmeleri ve hayatlarını bu yönde şekillendirebilmeleri için aile planlamasına ihtiyaçları vardır. Bu sebeple özellikle kadınların çalışma hayatına girmeleri ile beraber aile planlaması önemli hale gelmiştir ve kadınların çalışma hayatında aldıkları rolün yaygınlığı aile planlamasının kullanım boyutunu etkileyecektir (Sivasankaran, 2014).

1.2.2.7.Diğer Noktalar

İlgili araştırmalar incelendiğinde konu hakkında farklı noktalardan da bahsedildiği görölmektedir. Canel (2009)'a göre bu aşama üç önemli nokta bulunmaktadır. Bunlar “Olaya Karşımdakinin Gözünden Bakabilmek”, “Affedicilik” ve “Problem Çözme Becerisi” şeklindedir.

Olaya Karşıdakinin Gözünden Bakabilmek, tartışma esnasından çiftlerden herhangi birinin kendisini diğ erinin yerine koyabilmesini ifade eder. Tartışma esnasında çiftlerden her biri kendisini haklı görmektedir diğ er çiftin de haklılık payının olduğu ya da onu daha iyi anlama noktalarında Olaya Karşıdakinin Gözünden Bakabilmek yararlı olacaktır. Yazara göre Affedicilik eşler arasındaki kırgınlık duyguları ile ilgilidir. Daha önce de belirtildiği üzere evliliklerde bir takım tartışmaların olması kaçınılmazdır. Bu noktada eşlerin Affedicilik özelliklerini ön plana çıkarmaları, onların daha önceki kırgınlıklarının etkisi ile hareket etmelerinin önüne geçecektir. Böyle bir durumda da doğal olarak çiftlerde olumsuz değil, aksine olumlu bir yaklaşım gelişecektir (Canel, 2009).

Problem Çözme Becerisi ile ilgili olarak çiftlerin “destekleyici” tutum sergilemelerinin öneminden bahsedilebilir. Tartışmalar meydana geldiğinde, eşlerin “sen” ve “ben” yaklaşımına sahip olmaları durumunda, sorundan ziyade birbirlerine odaklanmaları söz konusu olacaktır. Diğ er tarafta, eşlerin soruna odaklanarak birbirlerini destekler nitelikte bir yaklaşım benimsemeleri, sorunun çok daha kolay bir biçimde çözülmesini sağlayacaktır (Canel, 2009).

Öner (2013) evliliklerde yaşanan sorunlarda çiftlerin dört farklı yöntemi benimseyebildiklerini belirtmektedir. Söz konusu yöntemler itaat, uzlaşma, sonraya bırakma ve geri çekilme şeklinde belirtilebilir (Öner, 2013).

Çalışmanın bu aşamaya kadar olan kısmı incelendiğinde, konu hakkında önemli bir birikimin oluştuğu ve birçok yöntemin geliştirildiği sonucuna ulaşılabilir. Evlilikte uyum konusu üzerinde durulurken dikkat edilmesi gereken bir diğ er önemli sorun da evliliği etkileyen unsurların neler olduklarıdır.

1.3. EVLİLİĞİ ETKİLEYEN UNSURLAR

Evliliği etkileyen birçok unsur olduğu bir gerçektir. Diğer tarafta, en önemli unsurlar sekiz başlık altında toplanabilir. Bu başlıklar şu şekilde listelenebilir:

- Aile bütçesi,
- Boş zaman etkinlikleri,
- Duygular ve iletişim,
- Arkadaşlar,
- Cinsel ilişkiler,
- Toplumsal kurallar,
- Yaşam felsefesi ve
- Akrabalar ile anlaşma.

Bu başlık altında söz konusu unsurlar değerlendirilmektedir.

1.3.1. Aile Bütçesi

Aile bütçesi bir evliliğin her safhasında etkilerini hissettirmektedir. Ekonomik sorunların oluşturduğu gerilim, boş zaman faaliyetlerinin niteliği ve yaşam standardı gibi aile hayatını etkileyen unsurların büyük çoğunluğunda aile bütçesinin etkisi bulunmaktadır. Bu sebeple aile bütçesinin evliliği etkileyen unsurlardan biri olması doğal bir durum olarak görülebilir.

Schultz (1974), bu konuda kendi döneminde bir eleştiri getirmiş ve aile yaşamı ile bütçe arasındaki ilişkinin incelenmesini sağlamıştır. Yazara göre söz konusu ekonomi olduğunda araştırmacılar daha çok makroekonomik ve mikroekonomik konular üzerine odaklanmaktadırlar. Yazar, bölgesel gelişim, açlık, politika, suç, eğitim, istatistik, karar alma mekanizmaları, reklamlar, işgücüne katılım, boş zamanların değerlendirilmesi ve benzeri konuların ekonomi alanında sürekli incelendiğini belirtmektedir. Benzer bir biçimde, ekonomik konuların evlilik açısından da incelenmesi gerekmektedir (Schultz, 1974).

Yazar burada fabrikalardaki ve finans sistemlerindeki üretim ve kazançlar kadar, aile fertlerinin bireysel olarak elde ettikleri kazanımlar üzerinde de yoğunlaşılması gerektiğini belirtmektedir. Aile fertlerinin elde ettikleri kazanç onların yemek, barınma,

tatil, boş zaman faaliyetleri, birliktelik, sağlık ve benzeri konulardaki yaşam standartlarını yükselteceğini ileri sürmektedir (Schultz, 1974).

Yazarın eleştirilerinden sonra aile bütçesinin evliliğin standartları açısından incelenmesi söz konusu olmuştur. Bu aşamada kadınların işgücüne katılımı ve benzeri konular üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Elde edilen sonuçların kadınların işgücüne katılımının erkeklere oranla daha az olduğunu göstermektedir. Sibvasankaran (2014)'ün aktardığına göre 2012 yılı itibariyle kadınların %52'si (dünya genelinde) çalışma hayatında kendisine yer bulmaktadır. Yine de bu konuda erkeklerin üstünlüğü göze çarpmaktadır. Zira bu rakam erkeklerin katılımı ile kıyaslandığında %26'lık bir azlığa tekabül etmektedir. Küreselleşme ve eğitime ulaşım gibi imkânlar göz önünde bulundurulduğunda ise ilerleyen yıllarda kadınların işgücüne daha fazla katılım gösterecekleri düşünülebilir (Sivasankaran, 2014). Bu durumun aile bütçesinde kadınlar üzerinden bir iyileşmeye yol açabileceği ileri sürülebilir.

Kadınların işgücüne katılımları ile eğitim arasında yakın bir ilişki bulunduğu düşünülebilir. Türkiye İstatistik Kurumu (2015) verilerine göre “ülkemizde 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus içerisinde işgücüne katılma oranı 2014 yılında %50,5 olup, bu oran erkeklerde %71,3, kadınlarda ise %30,3 oldu. Eğitim durumuna göre işgücüne katılım oranı incelendiğinde, kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe işgücüne daha fazla katıldıkları görüldü. Okur-yazar olmayan kadınların işgücüne katılım oranı %16, lise altı eğitilmiş kadınların işgücüne katılım oranı %25,8, lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %31,9, mesleki veya teknik lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %39,8 iken yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %71,3 oldu” (Türkiye İstatistik Kurumu, 2015).

Aile bütçesinin evlilik hayatındaki önemi, çiftlerin yaşam standartlarının kalitesini etkilemektedir. Bu sebeple düşük gelirli aileler devletler ve araştırmacılar tarafından üzerinde durulan bir konu olmaktadır. Zira dar gelirli ailelere çeşitli yollarla destekler verilmektedir. Bu destekler kimi zaman doğrudan gıda, giyecek ve nakit para gibi yardımlar olurken, kimi zaman çalışma imkânlarının oluşturulması ve mesleki eğitim imkânları gibi yollarla gerçekleştirilmektedir. Bu tür faaliyetleri gerçekleştirirken hükümetler aile kurumunu daha güçlü hale getirmeyi amaçlamaktadırlar. Zira aile kurumunun sorunlar yaşaması toplumun da sorunlar yaşaması ile sonuçlanmaktadır. Aynı

zamanda, bazı ailelilerin maddi imkânları göz önünde bulundurarak çocuk yapma fikrinden vazgeçmeleri nüfus üzerinde de olumsuz etkiler bırakmaktadır (Trail ve Kayney, 2012).

Bu noktada kadınların çalışmasının aile hayatını bütçe açısından olumlu katkısının olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle son dönemlerde kadınların çalışma hayatına daha fazla katılmaları ile beraber aile kurumunun sisteminde de değişiklikler meydana gelmektedir. Bu durum hem ev işleri gibi görevlerde değişimlerin önünü açarken, hem de kadın ve erkeğin ekonomik bağımsızlık özelliklerini de değiştirmektedir (Taylor, 2010).

Diğer tarafta kadınların çalışma hayatında bulunmaları, onlar açısından bazı sorunların yaşanmasına da neden olabilmektedir. Öncelikle, çalışma hayatında yer alan kadınlar ev işleri için daha kısıtlı zaman bulmaktadırlar. Dahası, kadınların çalışma hayatında erkeklerle rekabet halinde olmaları onlar için fazladan yük oluşturmaktadır³. Kadınların çalışma hayatına girmelerinin bir diğer olumsuz yanı, onların sosyal ilişkilerden ve faaliyetlerden uzak kalmaları ile sonuçlanmaktadır. Çalışan bir kadın için arkadaşlarıyla buluşma ve benzeri faaliyetlere katılım zor olmaktadır. Zira kadınlar hem çalışma hayatında yer almakta hem de aile hayatındaki sorumluluklarını yerine getirmektedir. Bu durum çalışan kadınlar için önemli bir zaman sorunu bulunduğu şeklinde yorumlanabilir (Yalçın, 2014).

Kadınların gelir durumları ile evlilik yaşamlarını inceleyen bir takım çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Yalçın (2014)'ün aktardığına göre gerçekleştirilen bir çalışmada kadınların gelir durumları yükseldikçe evliliklerini 'iyi' olarak değerlendirme oranının arttığı, çalışan kadınların ise evliliklerini genellikle 'kötü' olarak değerlendirdiği ortaya çıkmıştır. Bir başka çalışma kadınların evliliklerindeki gelir durumları arttıkça eşlerinden şiddet görme oranlarının azaldığını belirtmektedir. Bir başka çalışmada kadınların 18,6% oranında eşlerinden korktukları, 30,1%'inin evliliklerinde huzursuzluk hissettiği ve kadınların fiziksel şiddet görme oranının %69,3 olduğu belirlenmiştir. Yazarın sonuçlarını aktardığı bir başka çalışmada (13) cinsel yaşam ve evlilik memnuniyetine yönelik yaptıkları çalışmalarında kadınların 46,7%'sinin evliliklerini sıkıcı/kötü olarak değerlendirdiklerini, eşlerine karşı genellikle sevgi hissetmediklerini (30,8%)

³ Zira önceki sayfalarda geleneksel olarak kadınların ev işi yapmak ve çocuk ile ilgilenmek gibi görevlerinin bulunduğu bahsedilmişti.

belirlemiştir. Yine aynı çalışmada kadınların eşlerinde sözlü şiddet görme oranının 40,6%, fiziksel şiddet görme oranının ise 43,2% olduğunu ortaya çıkarmışlardır (Yalçın, 2014).

Kimi çalışmalarda çalışmayan kadınların evlilik noktasında daha mutlu olduğuna dair sonuçlar elde edilmektedir. Uluyol (2014)'e göre “çiftler bir işte çalışma durumlarına göre incelendiğinde cinsiyetler arasında evlilik uyumunda fark bulunmuştur. Erkeklerde, eşleri bir işte çalışan ve çalışmayanlar olarak iki grupta incelendiğinde, gruplar arasında evlilik doyumları ve iyilik halleri arasında fark bulunmamıştır. Kadınlarda ise, bir işte çalışmayıp ev hanımı olanlar, çalışan kadınlara göre yaşam doyumu açısından daha yüksek bulunmuştur” (Uluyol, 2014: 28).

1.3.2. Boş Zaman Etkinlikleri

Eski dönemlerde kadınlar daha çok mutfakları ve evleri ile sınırlı olan bir hayata sahip olmuşlardır. Daha sonra tarım sektöründe, fabrikalarda ve dükkânlarda çalışmaya başlamışlardır. Bu dönemlerde kadınların çok azı yüksek öğrenim elde etme fırsatı bulmuşlardır. Bu fırsatı elde eden kadınlar ise büyük çoğunlukla babalarının ya da kocalarının çalışma hayatına bakış açılarına göre çalışma fırsatı bulmuş ya da bulamamışlardır. Son dönemlerde ise, özellikle de eğitim olanaklarının ve teknolojik gelişmelerin desteği ile kadınların yüksek öğrenim olanaklarına ulaşma şansları artmıştır. Eğitim kadınların sadece bilgi açısından daha güçlü olmalarını sağlamamış, aynı zamanda onların iş hayatında da söz sahibi olabilmelerini sağlamıştır. Özellikle de bilgi çağı ile beraber vücutsal dayanıklılıktan ziyade zihinsel yeteneklerin ön plana çıkması, kadınların bedensel dayanıklılık konusunda üstünlük sahibi olan erkeklerle mücadele edebilmesini kolaylaştırmıştır (Delina ve Raya, 2013).

Kadınların çalışma hayatında daha fazla yer almaları ve ekonomik özgürlük elde etmeleri, onların evlilik kurumundaki statülerinde de bazı değişimlerin önünü açmıştır. Artık kadınlar daha fazla söz sahibi olabilmektedirler. Bu durum bir taraftan çalışan kadınlar için boş zaman etkinliklerine katılım noktasında zaman sorununu ortaya çıkarırken, diğer taraftan maddi imkânların elde edilmesi ve söz sahibi olunması ile beraber kadınlar elde ettikleri kazancı da kullanarak boş zaman etkinliklerine daha fazla

katılma ve hangi etkinliklerin gerçekleştirileceği noktasında söz sahibi olma şansını ortaya çıkarmıştır. Aslında boş zaman etkinlikleri sadece ekonomi ile ilgili değil, aynı zamanda çiftlerin kendi aralarındaki ilişkiler ile de ilgilidir. Zira eşlerin birbirleri ile daha fazla zaman geçirmeleri, boş zaman etkinliklerine beraber katılmaları ve bu süreç içerisinde güzel vakitler geçirmeleri onların birbirlerine olan bağlılıklarını artıracaktır. Beraber güzel vakit geçirme şansının elde edilmesi eşlerin birbirlerinin yanında daha mutlu olmalarını kolaylaştırırken evlilik kurumunun güçlenmesi söz konusu olacaktır. Bu noktada evlilik çiftlerin bir ortaklığı olarak görülebilir. Ortak olarak güzel vakit geçiren çiftlerin birbirleri ile olan ilişkilerinin güçlenmesi doğal bir sonuç olarak görülebilir. Her ne kadar evlilikte bazı sorunlar yaşansa da, çiftlerin beraber güzel vakitler geçirmesi olumsuz yönlerden çok olumlu yönlerin ön plana çıkmasını sağlayacak ve olumsuz durumların etkilerini azaltacaktır (Yalçın, 2014).

Eşlerin beraber gerçekleştirdikleri boş zaman etkinlikleri evlilik doyumunu yakından ilgilendirir. Çiftler boş zamanlarını üç farklı şekilde değerlendirebilmektedir. Bunlardan ilki, eşlerin boş zamanlarını birbirlerinden farklı aktivitelerle geçirmeleridir. Herhangi bir eş boş zamanında diğerinden başka bir yerdeyken bu durum eşlerin birbirlerine olan bağlılıklarını olumlu yönde etkilemeyecektir. İkinci şekil ise eşlerin boş zamanlarını beraber geçirmeleridir. Eşlerin boş zamanlarında ortak bir şeyler yapmaları ve beraber geçirmeleri onların aralarındaki iletişimi geliştirecektir. Çiftlerin aralarındaki iletişimin gelişmesi ve beraber mutlu oldukları şeyleri yapmaları onların evlilik açısından sahip oldukları doyum düzeylerini yükseltecektir. Bu durumun aile kurumunu güçlendireceği ileri sürülebilir. Üçüncü şekil ise eşlerin boş zamanlarını beraber değerlendirirken çok az iletişime geçmeleri ya da hiç iletişime geçmemeleridir. Bu durumun ikinci şekilden farkı, ikinci şekilde eşler arasında sürekli bir iletişimin söz konusu olmasıdır. Eşlerin boş zamanlarını beraber geçirmeleri ve bu boş zamanlarında sürekli olarak iletişim halinde olmaları onların evlilik doyumunu duygularını daha güçlü yaşamalarını sağlayacaktır. Aksi durumda eşler arasındaki duygusal bağın güçlenmesi zorlaşacaktır (Çelik, 2006).

Rantanen ve diğerleri (2011)'e göre ise boş zamanların beraber geçirilmesi ve bu konuda iş yaşam dengesinin sağlanması, evlilikte yaşanan olumsuz durumların etkilerinin ortadan kaldırılması noktasında faydalı olacaktır. Daha önce de sıklıkla bahsedildiği

üzere her ailede çiftler bir takım sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunların elbette olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bu olumsuz etkilerin izlerinin silinmesi noktasında boş zaman etkinliklerinin gerçekleştirilmesinin ve beraber geçirilen zaman süresinin artmasının olumlu etkisi bulunmaktadır. Bu sebeple iş yaşam dengesi kurulması hem boş zaman etkinlikleri hem de aile hayatının daha istendik bir yönde ilerlemesi için gereklidir (Rantanen ev diğerleri, 2011).

Canatan ve Yıldırım (2010)`a göre ise ailenin sahip olduğu işlevler arasında, kendi üyelerinin birlikte eğlenme ve dinlenme imkânlarına sahip olmaları da bulunmaktadır. Özellikle modern dönemlerde eğlence sektöründe değişim ve gelişim gözlemlenmektedir. Artık her bütçeden ev gruptan bireylere hitap eden eğlence ve dinlenme imkânlarına ulaşmak kolaylaşmıştır. Bu durum aslında çiftler için iyi bir fırsat olma niteliğindedir. Yazarlara göre “boş zaman kavramı modern toplumlara özgü bir kavramdır. Bu nedenle modern toplumlarda boş zamanın değerlendirilmesi özel bir çabayı zorunlu kılmıştır. Oysa geleneksel toplumlar boş zaman kavramının kendisine yabancıdır. Dolayısıyla geleneksel toplumlarda özellikle doldurulması lazım gelen bir boş zaman aralığı yoktur. Eğlenme ve dinlenme gündelik iş yaşamının ayrılmaz bir parçası niteliğindedir” (Canatan ev Yıldırım, 2010: 88-89). Bu durum evlilik hayatı incelenirken boş zaman etkinliklerini üzerinde durulması zorunlu bir konu haline getirmektedir.

1.3.3. Duygular ve İletişim

Evliliğin en önemli unsurlarından biri şüphesiz sevgidir. Sevgi unsuru hem eş seçerken, hem de evlilik hayatı boyunca çiftleri birlikte olma isteklerini olumlu etkilemektedirler. Sevgi, eşlerin evliliklerinin uzun süreli olması, yuva kurmak istekleri ve birlikte ömür boyu beraber yaşama isteklerini tetiklemektedir. Sevgi sayesinde evlilikleri ile ilgili duygu ve düşüncelerin gelip geçici istekler olmaması ve kalıcı olmaları sağlanır. Genel olarak bilindiği üzere, uzun süre mutlu bir evlilik yaşayan çiftler de bazı sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Fakat çiftler sorunlarla karşı karşıya kaldıklarında evliliklerini bitirmemektedirler. Aksine, birbirleri ile iyi bir iletişim kurarak sorunları çözmektedirler. Bireylerin birbirleri ile iyi iletişim kurarak sorunları çözmeleri noktasında sevgi duygusunun büyük bir etkisi bulunmaktadır. Aynı zamanda, sevgi ve iletişim kavramlarının evlilik açısından bakıldığında birbirleri ile etkileşim içerisinde oldukları da söylenebilir. Sevgi duygusunu yoğun bir biçimde yaşayan çiftler birbirleri

ile sürekli olarak iletişim kurma isteği yaşarken, iyi bir iletişim sistemine sahip olan çiftlerin sevgi duygularını daha yoğun yaşamaları kolaylaşmaktadır (Demir ve Durmuş, 2015).

Evlilik konusunda duyguları ve iletişimi etkileyen unsurlar arasında aşk, sadakat ev paylaşım duyguları da bulunmaktadır. İçerisinde istendik yönde bir aşk bağlılığı bulunan evliliklerde romantizm, saygı, bağışlama ve duyarlılık duyguları yaşanmaktadır. Evlilik doyumunun yaşanması için burada belirtilen duyguların yaşanması önemlidir. Ayrıca bu noktada sadakat kavramının öneminden de bahsetmek gerekir. Çiftlerin evlilik doyumlarına ulaşmalarında hem eşine karşı sadık olmalarının, hem de eşinin kendisine sadık olduğu düşüncesine sahip olmasının önemli bir etkisi bulunmaktadır. Söz konusu duyguların bulunması ile beraber cinsel doyumun da sağlanması olasıdır. Cinsel doyum ise sadakat duygusunu etkileyen önemli bir değişkendir. Evlilikte duyguların istenilen yönde olması için paylaşılan değerlere de ihtiyaç duyulur. Çiftlerin herhangi biri tarafından benimsenen değerlerin diğer çift tarafından da benimsenmesi ortak değerlere sahip olunmasını sağlarken, değerlerin paylaşılmaması çiftler arasında bir takım sorunların yaşanmasına enden olabilecektir (Curun, 2006: 12).

Evlilik, kadın ve erkeğin çocuk sahibi olmak, cinsel ihtiyaçları karşılamak ve benzeri konularda hayatı beraber yaşamalarına olanak sunan bir kurumdur. Evlilik kurumunda bireylerin geniş kapsamlı bir ortaklıkları söz konusudur. Bu ortaklığın uzun soluklu olması ve çiftlerin mutlu bir yaşam sürmeleri (evlilik doyumuna ulaşmaları) için birbirlerine karşı olumlu duygular geliştirmeleri şarttır. Olumlu duygular sorunların daha kolay çözülmesini sağlayacaktır. Ayrıca olumlu duygular çiftlerin birbirleri ile daha iyi iletişim kurmasını desteklerken olumsuz duygular çiftlerin birbirleri ile iletişim kurma isteklerini olumsuz etkileyecektir. Aile içerisinde duygular ve iletişim bireyin mutlu olup olmaması üzerinde belirleyici olduğu için sosyal hayatında ve çalışma hayatında da etkisini gösterecektir. Bu sebeple evlilik kurumu hükümetler için de önemli bir konu olmaktadır (Girgis, t.y.).

1.3.4. Arkadaşlar

Evlilik her ne kadar iki kişinin hayatı ortak yaşaması olsa da, bu kişiler yakın çevre ile olan birlikteliklerini sona erdirmemektedirler. Diğer bir ifadeyle insanlar evlendikten

sonra da aileleri, akrabaları ve arkadaşları ile olan etkileşimlerine devam etmektedirler. Bu durum doğal olarak evliliklerde arkadaşların da etkisinin olmasını sağlamaktadır. Aslında arkadaşların etkileri günümüzde evliliğin ilk aşamalarında kendisini göstermektedir. Zira iki kişinin birbirini tanınmasında ve duygusal bir yakınlık içerisine girmelerinde sosyal ortamların büyük etkisi olmaktadır. Aynı kafeye gitmek, aynı okulda bulunmak ve benzeri sosyal ortamlar çiftlerin birbirlerini tanımalarına ve yakınlaşmalarına yardımcı olmaktadır. Bu ortamlarda bulunan arkadaşlar ise yaptıkları yorumlarla ve oluşturdukları ortamlarla bireylerin duygusal yakınlaşmalarını kolaylaştırma ya da zorlaştırma durumundadırlar. Arkadaşların etkileri evlendikten sonra da kendisini göstermektedir. Gerçekleştirilen çalışmalarda özellikle orta yaşlardaki kadınların evlilik konusunda yaşadıkları olumlu ve olumsuz durumları eşlerinden ziyade yakın arkadaşları ile paylaştıkları görülmüştür (Jensen ve Rauer, 2015). Bu durumda, söz konusu yakın arkadaşların verecekleri desteğin ve yapacakları yorumların evlilik hayatını etkileyebileceği düşünülebilir.

Soulsby ve Bennet (2015)'e göre arkadaşlar evlilikleri çiftlerin genel yapıları açısından da değiştirebilmektedirler. Bireyler kendilerine özgü bir kimliğe sahiptirler. Söz konusu kimlik özelliklerinin oluşumunda aile kadar sosyal çevrenin de büyük etkisi olmaktadır. Özellikle arkadaşlar bir bireyin kişisel özelliklerinin oluşmasında ve tutum/davranışlarda değişikliklerin meydana gelmesinde etkili olmaktadır. Arkadaş ortamları sayesinde bireylerin hayata bakış açıları, davranışları, alışkanlıkları ve değerlerinde değişimler gözlemlenebilmektedir. Doğal olarak bireyin kendisinde gözlemlenen söz konusu değişiklikler onun aile içerisindeki davranışlarını da etkileyebilmektedir (Soulsby ve Bennet, 2015).

Evlilik yaşamında arkadaşların sahip oldukları bir diğer önemli rol sosyal destektir. Yalçın (2014)'e göre “sosyal destek kaynakları evlilik uyumunda önemli rol oynamaktadır. Sosyal desteği; bireyde stres meydana getiren durumların olumsuz sonuçlarını azaltan, değerlerin ve duyguların paylaşılmasına yardımcı olan, sosyal rollerin ve yaşamın getirdiği yeniliklere ve rollere uyum becerisini destekleyen bir sistem olarak tanımlamak mümkündür. Bu sistem içerisinde akraba, kişiye yakın bir insan ya da aile bulunmaktadır. Sosyal destek sistemi ebeveynlerin ve çocukların davranışlarını

etkilemekte, yeterliliklerini güçlendirmekte ve bu yönüyle eğitici işlev görmektedir (Yalçın, 2014).

1.3.5. Cinsel İlişkiler

Cinsellik ile ilgili ilk araştırmalar Freud tarafından gerçekleştirilmiştir. İlerleyen dönemlerde konu hakkında farklı alanlarda da birçok çalışma gerçekleştirilmiştir. Freud ve Kinsey tarafından gerçekleştirilen çalışmalardan önce, cinsellik üzerinde konuşulmayan ve araştırma yapılmayan bir tabu niteliğinde kalmıştır. Söz konusu araştırmacıların eserlerinden sonra bu konu popülerlik kazanmıştır. Konu hakkındaki bir diğer dönüm noktası ise Masters ve Johnson tarafından yapılan araştırmalar olmuştur. Bu araştırmalar sayesinde deneklerin cinsel uyarılara verdikleri tepkiler incelenmiş ve evreler oluşturulmuştur (Yılmaz ve diğerleri, 2010).

Cinsel yaşam ve evlilik arasında da bir ilişkinin varlığı söz konusudur. Evlilik açısından bakıldığında, cinsel yaşam yasaların toplumun aile kurumuna verdiği doğal bir hak durumundadır ve evli çiftler arasındaki doğal bir etkileşim niteliğindedir. Cinsellik konusunda çiftler arasında sorun yaşanmaması için çiftleri doğru bir biçimde eğitilmeleri ve ilişkinin karşılıklı doyum yaşanacak bir düzeyde oluşturulması gerekmektedir. Evlilik süresince cinsel konular hakkında yaşanan sorunların konuşularak çözülmesi, çözüm elde edilemez ise uzmana başvurulması evliliğin mutlu bir biçimde devam etmesi için faydalı olacaktır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2009).

Evlilik ve cinsel yaşam ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Yalçın (2014)'ün aktardığına göre konu hakkında gerçekleştirilen önemli çalışmalardan biri Kinsey tarafından gerçekleştirilen araştırmadır. Yazarın aktardığına göre Kinsey'in araştırmasına 5,9540 kadın katılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre kadınların %99, luk bir kısmı gençlik yıllarında ilerleyen yıllara oranla kocalarıyla çok daha fazla cinsel ilişki yaşamışlardır. Yaşın ilerlemesi ile beraber ise bu oran %20 seviyelerine gerilemiştir. Ayrıca çalışmada evlenme yaşı ile doyum arasında da bir ilişki saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre 20 yaşından önce evlenen kadınların cinsel olarak mutlu olma oranları daha düşük olmuştur. Söz konusu grupta bulunan kadınların %34' lük bir kısmı ise evliliğin ilk yılında cinsel açıdan mutlu olmamışlardır. Benzer durum 21-30 yaş arasında evlenen kadınlar için de geçerlidir. 20 yaşın altında evlenen kadınlarda cinsel açıdan mutlu olma oranı %20 iken,

bu oran 21-30 yaş arasında evlenen kadınlarda %22 seviyesinde olmuştur. Diğer tarafta, 30 yaşından sonra evlenen kadınlarda ise bu oran %17 seviyesine gerilemiştir (Yalçın, 2014).

Kısaca özetlemek gerekirse, evlilik ilişkisi üzerinde eşlerin birbirleri ile sağlıklı bir cinsel ilişkinin olması önemli bir etkiye sahiptir. cinsel hayatın sağlıklı bir biçimde ilerlemesi eşlerin birbirlerine daha bağlı olmalarını sağlamaktadır. Cinsellik yoluyla eşler arasındaki sevginin ve yakınlığın devam ettirilmesi ve tazelenmesi mümkün olmaktadır (Canel, 2011).

1.3.6. Toplumsal Kurallar

Toplumsal kurallar hayatın her alanında olduğu gibi evlilik hayatında da bazı etkilere sahip olabilmektedir. Özellikle toplumsal normların kadınlara verdiği görevler ve roller evliliklerin şekillenmesinde etkili olabilmektedir. Bu durum çalışan kadınlar üzerinde daha fazla etki oluşturabilmektedir. Söz konusu kadınlar hem çalışma hayatındaki görevlerini yerine getirmek, hem de toplumun evlilik ile ilgili olarak onlara verdiği yemek yapma ve benzeri görevleri üstlenmek durumundadır. Kadınların çocuk sahibi oldukları durumlarda çocukla ilgili görevleri de onlar için evlilik hayatını şekillendirmektedir. Toplumsal kurallarla beraber kadınlar bir taraftan kariyerlerine devam ederken, diğer taraftan ev ile ilgilenmek ve çocukları yetiştirmek zorunda kalırlar. Tüm bu görevler ve sorumluluklar kadınların ciddi anlamda stres yaşamaları ile sonuçlanabilmektedir. Çalışan kadınlar iş, evlilik ve çocuk arasında bir denge tutmak zorunda kalmaktadırlar. Bu süreç içerisinde hem iş hayatındaki rekabete devam etmeli, hem de diğer görevlerini aksatmamalıdırlar. Bu durum toplumsal kuralların evliliği ciddi anlamda etkilemesi ile sonuçlanmaktadır (Delina ve Raya, 2013).

Aslında toplumsal kurallar evliliği farklı alanlarda da etkilemektedir. Örnek vermek gerekirse, toplumun boşanmaya karşı olan bakış açısı evliliği etkiler. Mesela, eğitim durumu yüksek olan toplumlarda toplumun boşanmış bireylere karşı daha olumlu bir yaklaşım sergilediği, diğer tarafta eğitim düzeyi düşük olan toplumlarda toplumun boşanmış bireye olan bakış açısının daha olumsuz yönde şekillendiği bilinmektedir. Ayrıca boşanmış ailelerin çocuklarının boşanmamış ailelerin çocuklarına karşı hayata

daha olumsuz bir bakış açısı ile yaklaştıkları da düşünülmektedir (Arpacı ve Tokyürek, 2012).

Toplumsal kurallar zaman içerisinde değişimler gösterebilmektedir. Bir toplumun evliliğe bakışı değişen şartlar ve zaman kavramının etkisiyle farklılaşma göstermektedir. Özellikle modernleşme ile beraber toplumların evlilikte kadınlara olan bakış açıları ve kadınlara yüklediği görev ve sorumluluklar değişimler gözlemlenmektedir. Daha önceleri kadınların çalışması ya da boşanmayı istemesi gibi durumlar olumsuz karşılanırken günümüzde genel olarak toplumlar kadınların çalışmasına ve boşanmayı istemesine karşı daha ılımlı bir tutum geliştirmektedir. Özellikle de modernliğin “eşitlik” ilkesi, kadın ve erkeklerin evlilik süreçlerini şekillendirmektedir. Artık kadınlar daha fazla söz hakkına sahip olabilmekte ve aile içerisindeki karar alma süreçlerine daha fazla katılma hakkı elde etmektedirler. Toplumdaki bu değişimde eğitim sisteminin de önemli etkisi bulunmaktadır. Eğitim sistemindeki değişiklikler toplum içerisinde kadının erkek ile eşit olması düşüncesini destekler nitelikte olmaktadır. Evlilik kurumunda da kadının eşit olması ilkesi gereğinde görev ve sorumlulukların dağılımında değişimler gözlemlenebilmektedir. Değişen toplumsal kurallar, kadını sadece anne olarak görmekten ziyade çalışan, karar alan, eğitim ile ilgilenen, politikaya yakın olan ve benzeri hak ve özgürlüklere sahip olan bir insan olarak görmektedir (Canatan ve Yıldırım, 2011).

Sivasankaran (2014)'ün açıklamalarına göre ise sosyal normlar ve cinsiyetlere yüklenen görevlerin değişiklik göstermesi kolay olmamaktadır. Yazara göre köyün dışında ve çalışma hayatının içerisinde yaşamak kadına yüklenen görevlerin değişmesini garanti altına almamaktadır. Ayrıca yazara göre bu konuda kitle iletişim araçlarının da önemli bir rolü bulunmaktadır. Yazarın aktardığı bir çalışmanın sonuçlarına göre Hindistan'da kablolu televizyonun kırsal alanlarda yaygınlaşması ile beraber kadınlar eğitim ile daha fazla ilgilenmeye başlamışlar ve doğurganlık oranında değişimler yaşanmıştır. Zira televizyon kanalları bu yönde yayınlar yapmaktaydı (Sivasankaran, 2014).

Rantanen ve diğerleri (2011)'e göre toplumsal kurallardaki kadın lehine olan değişim evlilik hayatında kadını daha fazla güçlendirmektedir. Aslında toplumsal kurallar yazara göre kadınların hayatlarını dört farklı şekilde etkileyebilmektedir. Bu şekiller şu şekildedir:

- Yüksek sıkıntı ve düşük iyileşme,
- Yüksek iyileşme ve düşük sıkıntı,
- Düşük sıkıntı ve düşük iyileşme,
- Yüksek sıkıntı ve yüksek iyileşme (Rantanen ve diğerleri, 2011).

Yazarlara göre daha yüksek sıkıntı yaşayan (toplumsal roller açısından) kadınlar çok daha stresli olmaktadır. Bu kadınlar düşük sıkıntı yaşayan kadınlarla kıyaslandığında daha fazla depresyona girme eğilimi göstermektedirler (Rantanen ve diğerleri, 2011).

Tacoğlu (2011)'e göre “aile birtakım evrensel özelliklerle tanımlanabilse de ülkeden ülkeye hatta aynı ülkenin çeşitli bölgelerinde farklılıklar sergileyen bir kurum olma özelliği taşımaktadır. Bunun sebebi olarak ailenin, içinde bulunduğu toplumsal yapının değer yargıları, normatif kuralları ve ahlak sistemleri gibi bir takım unsurlar tarafından şekillenmesi gösterilebilir. Bu durum her toplumsal yapının kendi iç dinamikleri ve sorunlarını çözme bağlamında kendine özgü aile yapısı ve evlilik çeşitleri geliştirmesine neden olmaktadır” (Tacoğlu, 2011).

1.3.7. Yaşam Felsefesi

Aile bütçesi ve arkadaşlar gibi nispeten dış sayılabilecek etkilerin yanında, çiftlerin aralarındaki ilişkilerin şekillenmesinde ciddi bir öneme sahip olan bir diğer konu bireylerin sahip olduğu yaşam felsefesidir. Örnek vermek gerekirse, bireyin sahip olduğu “saygı” duygusu yaşam felsefesi açısından önemli görülüyorsa, bu bireyin doğal olarak eşine karşı “saygılı” bir tutum geliştirecektir. Çiftler arasında saygı, sevgi ve sadakat gibi evliliği ciddi anlamda etkileyen konularda, çiftlerin sahip oldukları yaşam felsefesi onların evliliği sağlıklı bir biçimde devam ettirip ettirmeme noktasındaki durumlarını şekillendirebilecektir. Bireyin yaşam felsefesi olarak sevgi ve saygı gibi kavramlara değer vermemesi durumunda ise çiftler arasındaki uyum bozulacak ve cinsel yaşam ve boş zaman etkinlikleri gibi evliliği etkileyen diğer konularda önemli sıkıntılar yaşanabilecektir (Demir ve Durmuş, 2015).

Evlilik yaşamında, yaşam felsefesi çiftlerin görev ve sorumluluklarını da belirlemektedir. Evlilik hayatında çiftlerin sahip oldukları bazı görev ve sorumluluklar bulunmaktadır. Bu görev ve sorumluluklardan memnun olup olmamaları, çiftlerin evlilik konusunda ne derecede tatmin olacakları üzerinde etki edecektir. Ev işlerinin kim

tarafından yapılacağı, çocuk ile kimin ilgileceği, parayı kimin kazanacağı ya da söz konusu görev ve sorumlulukların nasıl paylaşılacağı konusunda çiftlerin sorun yaşamamaları evliliğin daha sağlıklı bir biçimde ilerlemesine yardımcı olacaktır. Kimi evliliklerde roller ve sorumluluklar bellidir. Diğer bir ifadeyle kimin dışarıda çalışıp para kazanacağı ev kimin ev ile ilgili olan işleri yapacağı konusunda belirgin bir ayrım bulunmaktadır. Bazı evliliklerde ise söz konusu roller çiftler tarafından eşit bir biçimde paylaşılmaktadır. Bu aşamada evlilikte uyum sağlanmasının yolu, çiftlerin sahip oldukları görev ve sorumluluklar noktasında kendilerini iyi hissetmeleridir. Diğer bir ifadeyle sahip oldukları görev ve sorumluluklar konusunda tatmin yaşayan çiftler, evlilik konusunda da genel anlamda tatmin yaşayabilecektir. Bu aşamada evlilik açısından uyumlu bir süreç elde etmek için eşlerin birbirlerine yardımcı olmaları, anlayışlı davranmaları ve hastalık ve benzeri durumlarda görev paylaşımında esneklik gösterebilmeleri faydalı olacaktır (Canel, 2011).

Yaşam felsefesi açısından ortak özelliklere sahip olan eşler üstlendikleri roller hakkında memnuniyet duygusu yaşayacak, duygu ve düşünce alışverişinde bulunacak, çocukların yetiştirilmesi ve aile bütçesinin yönetilmesi konusunda fikir birliği sağlayacak, boş zamanların önemli bir bölümünü beraber geçirecek ve benzeri konularda ortak hareket edeceklerdir. Yaşam felsefesi açısından aralarında önemli farklılıklar bulunan çiftler ise söz konusu konular açısından ortak bir noktada buluşma noktasında sıkıntı yaşarlar (Acar, t.y.).

Kimi durumlarda bireylerin yaşam felsefelerinde evlilik açısından önemli farklılıklar olabilmektedir. Örnek vermek gerekirse, bazı erkekler eğitim durumu açısından kendilerinden daha alt seviyede bulunan kadınlarla evlenmeyi isterler. Sosyal statü, eğitim ve ekonomik gelir açısından kendisinden daha alt seviyede bulunan kadınların kendilerine çok daha iyi hizmet edeceğini düşünürler. Bunun tersi bir yaşam felsefesine sahip olan bir erkek ise kendisi ile eşit özelliklere sahip olan bir kadınla daha mutlu olacağını düşünür. Kimi kızlar kendileri ile eşit özelliklere sahip olan erkeklerle daha mutlu olabileceğini düşünürken, kimi kızlar ise kendilerinden statü ve maddi gelir olarak daha üst seviyede bulunan erkeklerle evlenmek isterler. Bu kızlar kendilerinden daha üst seviyede erkeklerle evlendikleri zaman daha zengin bir hayat yaşayacakları

düşüncesindedirler (Dalgın, 2009). Tüm bu farklı düşünceler yaşam felsefesindeki farklılıklarla ilişkilidir.

Yaşam felsefesi aynı zamanda sosyo-demografik özelliklerle ilgilidir. Sosyo-demografik özellikler bireylerin yaşam felsefeleri üzerinde etkili olurken aynı zamanda evlilik hayatının ve evlilikten beklentilerin şekillenmesine de etki ederler. Gelir durumu, yaş ve eğitim durumu gibi unsurlar bu durumu etkileyen unsurlar arasında görülebilir (Yalçın, 2014). Uluyol (2014)'e göre “çiftlerin eğitim seviyelerinin, evlilik hayatlarına ve kişilerin iyilik hallerine olan etkisi üzerine çalışmalarda anlamlı sonuçlar bulunmuştur. Evlilikten önceki senelerde, çiftler arasındaki eğitim seviyesi farkına göre iyilik halinde bir değişiklik olmamaktadır. Evlendikten sonra, çiftler arasındaki eğitim seviyesi farkı azaldıkça, hayattan aldıkları doyum ve evlilikten aldıkları fayda artmaktadır” (Uluyol, 2014).

Evlenen çiftlerin yaşam felsefelerinin tamamen benzer olmalarını beklemek hata olacaktır. Evlenmeyi düşünen kızların ve erkeklerin gündelik yaşamlarında, zevklerinde, alışkanlıklarında, değerlerinde ve inançlarında elbette ki benzerlikler ve farklılıklar olacaktır. Eş seçme sürecinde bireyler ömür boyu mutlu yaşayabilecekleri bir eş aradıkları için yukarıdaki unsurlar açısından kendilerine mümkün olan en uygun kişiyi seçmeyi hedeflerler (Kasapoğlu, 2007).

1.3.8. Akrabalar ile Anlaşma

Arkadaşlarla olan ilişkiler benzer bir biçimde, çiftler evlendikten sonra aile ve akrabalarla olan etkileşimlerini devam ettirmektedirler. Ayrıca, bireylerin yaşam felsefelerinin ve evlilikten beklentilerinin şekillenmesinde ailesi ve akrabaları ile olan geçmiş yaşantılarının da etkilerinin olduğunu ileri sürmek yanlış olmayacaktır.

Evlilikteki temel hedeflerden birisi, eşlerin birbirleri ile düzenli ve uyumlu bir birliktelik sağlamalarıdır (Gelain ve diğerleri, t.y.). Bu birlikteliğin sağlanmasında insanlığın eski dönemlerinden itibaren eş seçimi önemli bir etken olarak görülmüştür (Acar, t.y.).

Bu aşamada aile ve akrabalarla olan ilişkilerin ve etkileşimin evliliği etkilemesinin doğal olduğu söylenebilir. Sosyal ve aile ilişkileri bireylerin evliliklerinde bir şekilde etki

sahibi olabilmektedir. Örnek vermek gerekirse, aile ve akrabaları ile yakın bir iletişimin bulunması, çiftlerin sorun yaşadıkları dönemlerde onlara destek olunmasını sağlayabilecektir⁴ (Jensen ve Rauer, 2015).

Diğer tarafta, aile ve akrabalarla olan ilişkilerin yanlış bir takım tutum ve davranışlar sonucunda olumsuz etkilere sahip olabileceği de akılda tutulmalıdır. “Eşlerin kendi akrabaları (anne, baba, kardeş) ve eşinin akrabaları (kayınvalide, kayınpeder) çeşitli nedenlerle bir araya gelir. Bu ilişkilerin biçimi ara sıra ailede sorunlar yaratabilir. Eşlerden her biri kendi akrabalarını eşinin akrabalarından daha üstün tutup ayrıcalıklı davranabilir. Eşinden de kendi ailesine her zaman sevgi ve saygı göstermesini isteyebilir. Akrabalar ile eş arasındaki dengeyi sağlamak ve sorunları tarafsız değerlendirmek çıkabilecek çatışmaları önleyebilir” (Milli Eğitim Bakanlığı, 2009).

Evlilikleri önemli ölçüde etkileyen bir diğer unsur ise “zaman” kavramıdır. Çalışmanın bu aşamasına kadar bahsedilmemiş olmasına rağmen, gerçekleştirilen birçok çalışmada, evlik sürelerinin evliliğin niteliklerini değiştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Evli çiftlerin evlilik sürelerinin belirli zaman dilimlerine göre gruplandırıldığı çalışmalarda birçok noktada gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Böyle bir gerçeğin görülmesi bu çalışmanın şekillenmesinde de etkili olmuştur. Çalışmanın bu aşamasında öncelikle zaman kavramı evlilik açısından incelenmektedir.

1.4. ZAMAN KAVRAMI VE EVLİLİK

Zaman kavramının tanımları insanların bilimsel bakış açılarına göre çok farklı şekillerde yapılmıştır. Söz konusu tanımlardan bazıları şu şekilde ifade edilebilmektedir:

- Kelime anlamı olarak zaman, olayların geçmişten bugüne gelip, geleceğe doğru birbirini takip ettiği, bireyin kontrolü dışında kesintisiz devam eden bir süreçtir,

⁴ Bu aşamada daha önceki sayfalarda evlilikle ilgili sorunların çözümlerinde çiftlerin dışarıya yansıtmadan kendi içlerinde çözüm bulmalarının çok daha iyi olacağından bahsedildiği hatırlanmalıdır. Aslında bu noktada literatürde farklı görüşlerden bahsedilmemektedir. Herhangi bir sorun olduğunda çiftlerin kendi aralarında bu sorunu çözmelerinin mantıklı olduğu, genel olarak ise aile ev akrabaların evlilik hakkında olumlu açıklama ve eylemler ile çiftlerin hayatını kolaylaştırabildiği sonucuna ulaşılabilir.

- Zaman, insanın duyu organları ile algılayamadığı fiziksel, felsefi, psikolojik ve sosyolojik boyutları olan bir olgu ve gerçektir,
- Zaman, olayların ardışıklığını görerek bireyin zihninde yarattığı ve olayların bundan sonra da içinde olup gideceklerinin düşünüldüğü başı ve sonu olmayan soyut bir kavramdır,
- Zaman, olayların geçmişten bugüne gelip, geleceğe doğru birbirini takip ettiği kesintisiz bir süreç olup, harekete anlam kazandıran temel unsurdur. Başka bir ifadeyle zaman, bir eylemin geçtiği süredir,
- Zaman önüne geçilemez bir şekilde, sabit bir hızla akıp giden ve tüm bireylerin eşit şekilde sahip olduğu önemli bir değerdir,
- Belli bir işi yapabilmek için ihtiyaç duyulan veya geçen süredir,
- Zaman, arka arkaya meydana gelen olay ve olayların algılanmasıdır (Gürbüz ve Aydın, 2012),

Türk Dil Kurumu (2017) sözlüğüne göre ise zaman kavramı aşağıdaki ifadelerle tanımlanmaktadır:

- Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit,
- Bu sürenin belirli bir parçası, vakit,
- Belirlenmiş olan an,
- Çağ, mevsim,
- Dönem, devir,
- Bir işe ayrılmış veya bir iş için alışılmış saatler, vakit,
- Olayların oluş ve akış sırasını belirleyen, düzenli ve dönemli göz olaylarını birim olarak kullanan sanal bir kavram (Gökbilim),
- Fiillerin belirttikleri geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman, geniş zaman kavramı (Dilbilgisi),
- Yer kabuğunun geçirdiği gelişimde belirlenen ve fosillere göre dörde ayrılan geniş evrelerden her biri (Jeoloji) (Türk Dil Kurumu, 2017).

Özellikle fizik alanında zaman kavramının tanımlanmasında zorluk yaşanmıştır. Bu sebeple fizikçiler zamanın nasıl bir nesne olduğunu açıklamaya çalışmışlardır. Bu alanda zamanın nasıl bir nesne olduğu hakkında şu ifadeler kullanılmaktadır:

- Doğal olarak var olan bir nesne,
- Doğal süreçlerin bir vechesi,
- Kültürel bir nesne,
- Dilimizde bir isim olduğu için mi bir nesne olduğuna inanıyoruz?
- Saatler gerçekte neyi gösteriyor?
- Zaman'ı "ölçebildiğimiz" için midir ki günlük dilde Zaman bir nesne gibi algılanıyor?
- Zaman algımız ve bu konudaki fikirlerimiz Zaman'ın Hakikat'i ile ne kadar örtüşüyor?
- Fikrî bir nesne olarak Zaman her bir insanın özel olarak inşa ettiği bir algı değil mi?
- Zaman'ın Mekân üzerinde bıraktığı izler dışında da bir belirtisi var mı? (Erozyon, düzenli kalp atışı...) (Yılmaz, t.y.).

Zaman kavramı ile olarak genel olarak güneşin ve yıldızların hareketleri kullanılmaya çalışılmıştır (Gürbüz ve Aydın, 2012). Zaman aslında sınırsızlığı olan bir kavramdır. Zaman kavramı geçmişi, şimdiyi ve geleceği kapsayan sürekli bir değişim oluşturmaktadır. Bu sebeple zaman kavramı bir sürekliliği ifade etmektedir (Topakkaya, 2012). Diğer bir ifadeyle zaman kavramı parçalanamaz bir bütün olarak görülebilir (Okumuş ve Şahin, 2012).

Zaman kavramı sürekli olarak bir değişim oluşturur. Bu değişim günlük yaşamda rahatlıkla gözlemlenebilmektedir. Ulaşım imkânlarından yaşam felsefelerine, demografik özelliklerden bakış açılarına kadar gündelik hayatın birçok unsuru zaman ilerledikçe değişimler yaşamaktadır (Yetmen, 2014).

Bu durum zaman kavramının evlilikler üzerinde de değişikliklere neden olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Özellikle de evliliğin süresi evlilikteki uyum üzerinde etkili olabilir. Bu noktada ilgili çalışmalarda üzerinde durulan ifadelere göz atmak faydalı olacaktır.

Demir ve Durmuş (2015)`e göre “uzun süre evli olan bireylerin evliliklerinde yaşadıkları problemler göz önüne alındığında görülmektedir ki iletişim problemler ve ekonomik sorunlar katılımcıların en fazla vurguladıkları konular olmakta ve uzun süre evli olan bireyler bu sorunları başarılı bir şekilde çözerek evliliklerinin sağlıklı bir şekilde yürütmeyi başarmaktadırlar. Nitekim araştırmalarda da evlilikte yaşanan problemlerin genellikle iletişim çatışmaları, ekonomik problemler, kıskanılık, sadakatsizlik, bencillik ya da güvensizlikten kaynaklandığı, çiftlerin ancak aralarındaki sorunları çözerek evliliklerinden aldıkları doyum arttırabilmelerinin mümkün olduğu vurgulanmaktadır” (Demir ve Durmuş, 2015). Elde edilen bu ve benzeri sonuçlar zaman kavramının evlilikteki doyum ve süreklilik açısından dikkat edilmesi gereken bir konu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Aslında zaman kavramı evlilikleri sadece yıl olarak etkilememektedir. Aynı zamanda süreç içerisinde çiftlerin mevcut zamanı nasıl kullandıkları da zaman kavramı ile evlilikteki uyum arasında bir ilişki oluşturmaktadır. Doğal olarak çiftlerin birbirleri ile daha fazla zaman geçirmeleri önemlidir. Bu sebeple zaman yönetiminin doğru yapılması gerekir. Evlilikte zaman yönetiminin doğru yapılması noktasında dikkat edilmesi gereken noktalar vardır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken noktalar şu şekilde listelenebilir:

- İşin bir gereği olarak uzun saatler çalışmak,
- Bir hafta içerisinde sosyal faaliyetler yapma ve aile ile vakit geçirme zamanının az olması,
- Akşamları eve iş getirilmesi,
- Geç saatlerde ve hafta sonları da çalışılması,
- Dinlenme zamanının az olması,
- İş stresinin sağlığı olumsuz etkilediğinin düşünülmesi,
- Uzun saatler boyunca çalışılması nedeniyle bireyin eşi ile beraber vakit geçirememesi,

- Bireyin uzun saatler çalışma sebebiyle ailesine yeterince destek gösteremediğini düşünmesi,
- Boş zaman faaliyetleri ya da arkadaşlarla buluşma gibi imkanların yoğun çalışma nedeniyle sınırlı olması ve
- Bireyin iş hayatına harcadığı zamanı azaltmak istemesine rağmen mevcut durumun buna izin vermemesi (Delina ve Raya, 2013).

Kısaca özetlemek gerekirse zaman kavramı çok boyutlu bir kavramdır ve birçok tanım yapılabilmektedir. Çok detaylı bir konu olmasına rağmen bu aşamada çalışmanın amacından uzaklaşmamak için zaman kavramı hakkında sadece belirli bir miktar bilgi analiz edilmiştir. Evlilikteki uyum ile ilgili olarak ise zaman kavramı aile yaşamını iki açıdan etkilemektedir. Bunlardan ilki çiftlerin zaman yönetimini iyi yapıp iş yaşam dengesi kurarak aile üyelerine yeterince vakit harcamasıdır. Bu durum evlilikteki doyumu artırırken eşlerin birbirleri ile daha fazla iletişim kurmasını sağlamaktadır. İkinci etki ise evliliğin süresidir. Her ne kadar bazı çalışmalarda evliliğin süresinin ilişkiler üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılsa da, birçok çalışmada evliliğin süresi ile evlilik ilişkisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada evlilik süresine göre çiftlerdeki ilişki sorunlarının tespit edilebilmesi adına, değişkenler arasında ilişki modeli, betimsel bir çalışma yapılması öngörülmüştür. Bu nedenle katılımcıların evlilikte uyum düzeylerinin sosyodemografik özellikleri (yaş, cinsiyet, aylık gelir, evlilik süresi) açısından nasıl bir farklılık gösterdiği düşünülerek planlanmıştır.

Tarama modelleri, geçmişte olan veya halen varlığı devam eden bir olayın mevcut şekliyle betimlenmesini amaçlayan modeller olarak bilinmektedir. Bu modellerde araştırılacak olan olay, kişi veya nesnenin kendi çerçevesi içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmasına çalışılır (Karasar, 2012). Betimsel çalışmalarda üstünde durulan unsurun dikkatli bir şekilde tanımlanması esastır (Büyüköztürk vd., 2013).

Bu çalışmada kişilerin evlilik uyum düzeyleri araştırmanın bağımlı değişkenidir. Bağımsız değişkenler ise katılımcıların sosyo-demografik özellikleridir.

1.1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Günümüzde evliliklerde ciddi sorunlar yaşanabilmektedir. Elde edilen veriler, boşanma oranlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Doğal olarak boşanmalar hem çiftler hem de çocuklar üzerinde ciddi sorunlar oluşturmaktadır. Bu sebeple, aile içerisinde yaşanan sorunların neler olduklarının bilinmesi önemlidir. Bu çalışmanın amacı, çiftlerin yaşadıkları sorunların incelenmesi ve söz konusu sorunların evliliklerin süresine göre kıyaslanmasıdır. Sorunların neler oldukları ve evliliklerde söz konusu sorunların yıllar geçtikçe nasıl şekil aldıklarının belirlenmesi aile kurumunun sağlıklı bir biçimde yürütülmesi açısından faydalıdır.

1.2. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

1. Çalışma rastgele örnekleme yolu ile elde edilen ve araştırmaya katılan 100 kişinin vermiş oldukları cevaplarla sınırlıdır.
2. Çalışma araştırmacının konusu ile doğrudan ilgisi olan ölçekten elde edilen verilerle sınırlıdır.
3. Araştırma ankete verilen yanıtlarla ve kavramsal bilgiler taramasında bulunan kaynaklarla sınırlıdır.

1.3. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

1. Araştırmaya gönüllü olarak katılan bireyler, anket formuna içtenlikle gerçeği yansıtmışlardır.
2. Araştırmada kullanılan ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizlerinin belirlenmesinde yapılan istatistikî analizler ve alınan uzman görüşleri yeterlidir.
3. Anket formunda yer alan maddelerin tüm yetkileri kapsadığı ve görüşleri ortaya çıkaracak nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

1.4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ, ÖRNEKLEM SEÇİMİ VE DAHİL ETME KRİTERLERİ

Araştırmanın çalışma evreni İstanbul ilinde yaşayan bireylerden oluşturmaktadır.

Çalışma evreninden rastgele örnekleme yoluyla seçilecek 100 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma için uygun örneklem büyüklüğünün saptanmasında belli evren büyüklükleri için tahmini örneklem büyüklüğü ($\alpha=.02$ ve $\alpha=.05$) tablosundan (Büyüköztürk vd., 2013) yararlanılmıştır.

Araştırmaya dahil edilme kriterleri; Çalışmaya katılmak üzere gönüllü olan evli bireyler kapsamaktadır. Çalışmaya katılmak istemeyen kişiler ve dahil edilme kriterlerini sağlamayan bireyler dışlanma kriterlerine sahip olarak değerlendirilmişlerdir.

1.5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışmada verilerin toplanması için anket uygulama tekniği tercih edilmiştir. Maliyet açısından çok fazla bir yük oluşturmayan, uygulaması kolay olan, kısa sürede veri toplayabilen, katılımcıların kimlik bilgilerine gerek olmadığı için güvenilirliği yüksek olan anket uygulaması soruların daha geniş bir zamanda cevaplanma fırsatı da verdiği için oldukça iyi bir yöntemdir. Ayrıca bu yöntem ile kişilerin algısal, düşünsel, davranışsal, inançsal ve güdüsel özellikleri hakkında da bilgi toplanabilmektedir (Ural ve Kılıç, 2006).

Araştırma, örneklemdaki katılımcılara uygulanmak üzere iki ayrı form ile gerçekleştirilecektir. İlk formda katılımcıların demografik(cinsiyet, yaş, aylık gelir, evlilik süresi) özelliklerini belirtecekleri alanlar mevcuttur. İkinci formda katılımcıların evlilik uyum ölçeği hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla kullanılan "EUÖ" ne ait sorular bulunmaktadır.

1.5.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik bilgi formunda, kişilere ait cinsiyet, yaş gelir ve evlilik süresi gibi sorular bulunmaktadır. Anket formu hazırlanırken daha önce yapılmış çalışmalardan yararlanılmıştır. Demografik bilgi formunda, katılımcıların cinsiyet, gelir durumu, yaş ve evlilik süreleri gibi sorular bulunmaktadır.

1.5.2. Evlilik Uyum Ölçeği

Çalışmada kullanılan Evlilik Uyum Ölçeği Locke Wallece(1959) tarafından geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlaması Kışlak (1996) tarafından yapılan ölçek 15 maddeden oluşmaktadır. Her madde, seçenek sayısına göre farklılaşan 0 ile 6 arasında bir puan almaktadır. Buna göre; 1. madde 0 ila 6 puan, 2.-9. Maddeler, 0 ila 5 puan, 10. ve 14. maddeler 0-2 puan, 11. ve 13. maddeler 0-3 puan, 12. madde eşlerden biri için evde oturmak diğeri için dışarıda bir şeyler yapmak seçeneği işaretlenmişse 0 puan, eşlerin her biri için dışarıda bir şeyler yapmak seçeneği işaretlenmişse 1 puan, eşlerin her biri için evde oturmak seçeneği işaretlenmişse 2 puan ve 15. madde 0-2 puan arasında değerlendirilmektedir. Ölçekten alınan toplam puan 0-60 arasında değişmektedir. 43

puanın üzerinde alanlar evlilik ilişkileri açısından uyumlu, altında alanlar ise uyumsuz olarak kabul edilmektedir. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .80 olarak bulunmuştur.

Çalışmamızda Evlilik uyum ölçeğinin Güvenilirlik Analizi yapılmış ve Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.911 olarak saptanmıştır.

Ölçeğin kapsam geçerliği için uzman görüşünden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda alınan geribildirimler neticesinde Evlilik uyum ölçeğinin, kişilerin evlilikteki ilişkilerini ölçmek amacıyla kullanılabilir bir içeriğe sahip olduğu kabul edilmiştir.

1.6. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Örneklem grubundaki katılımcılarla yüz yüze görüşülerek çalışmanın amacı, önemi ve uygulanacak ölçek hakkında bilgi verilmiş, uygulamanın nasıl yapılacağı açıklanmıştır. Onayları alınan katılımcılara anket formları elden dağıtılmıştır. Bu formlardaki ifadelerin doğru şekilde işaretlenmesinin çalışmanın sonuçları açısından önemli olduğu hatırlatılmıştır.

1.7. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ANALİZİ

Kişilerin ankette cevap verdikleri maddeler elektronik ortama aktarılmıştır. İlk aşamada çalışmaya katılan kişilerin, kişisel özelliklerine yönelik analizlerde ortalama ve frekans değerleri hesaplanmıştır. Ardından evlilik uyum ölçeğine ait puanlar tespit edilmiştir. Evlilik uyum ölçeğinden alınan toplam puanlara göre katılımcıların evliliklerindeki uyum belirlenmiştir. Normallik analizi yapıldıktan sonra verilerin normal dağılmaması sebebi ile, SPSS 23.0 paket programı kullanılacak ve mann-whitney-u, Kruskal Wallis-h analizinden yararlanılacaktır. Sonuçlar yorumlanırken p değerinin 0,050 den küçük olması temel alınacaktır.

Evlilik uyum ölçeğinin normallik analizinde Kolmogorov-Smirnov *p* değeri dikkate alınmıştır. Tanımlayıcı istatistikler ortalama \pm standart sapma şeklinde gösterilmiştir.

Evlilik uyumunun demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla normal dağılım durumuna göre Mann Whitney-U Testi veya Kruskal Wallis-H Testi kullanılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların demografik verilerinin frekans tabloları oluşturulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Kadın	44	44,0
Erkek	56	56,0
Toplam	100	100,0

Araştırmamıza katılan kişilerin cinsiyetleri açısından bakıldığında %44'ü kadın, %56'sı erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Erkek katılımcıların kadınlardan fazla olduğu görülmüştür.

Tablo 2. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	Frekans	Yüzde
20-29	17	17,0
30-39	41	41,0
40-49	21	21,0
50 ve üzeri	21	21,0
Toplam	100	100,0

Araştırmamızın amacına hizmet eden kişilerin yaş dağılımlarına bakıldığında %41'i 30-39 yaş aralığında, %21'i 40-49 yaş aralığında, %21'i 50 yaş ve üzerinde ve %17'si 20-29 yaş aralığındadır. Yaş dağılımında büyük çoğunluğu 30-39 yaş aralığındaki kişiler oluşturmaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların Evlilik Süresine Göre Dağılımı

Evlilik Süresi	Frekans	Yüzde
1-5 Yıl	20	20,0
5-10 Yıl	27	27,0
10-15 Yıl	25	25,0
20-25 Yıl	28	28,0
Toplam	100	100,0

Katılımcıların evlilik süreleri incelendiğinde %28'i 20-25 yıl, %27'si 5-10 yıl, %25'i 10-15 yıl ve %20'si 1-5 yıl arası evlilik süresine sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4. Katılımcıların Aylık Gelire Göre Dağılımı

Aylık Gelir	Frekans	Yüzde
Düşük	4	4,0
Orta	88	88,0
Yüksek	8	8,0
Toplam	100	100,0

Araştırma genelinde düşük gelire sahip olanların oranı %4, orta gelire sahip olanların oranı %88 ve yüksek gelire sahip olanların oranı %8'dir. Araştırma kapsamında katılımcıların büyük kısmı orta düzey gelire sahiptir.

Tablo 5. Evlilik Uyum Ölçeği Güvenilirlik Analizi

Ölçekler	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
Evlilik Uyum Ölçeği	15	,911

Tablo 6. Evlilik Uyum Ölçeği Normallik Analizi

	Kolmogorov-Smirnov			Çarpıklık	Basıklık
	İstatistik	df	p		
EUÖ	,104	100	,010	-,941	,823

Araştırma analizlerini elde edebilmek için kullanılan evlilik uyum ölçeği dağılımı incelendiğinde, Kolmogorov-Smirnov p değeri 0,05 den küçük olması sebebiyle parametrik olmayan test teknikleri kullanılacaktır.

Tablo 7. Evlilik Uyum Düzeylerine Göre Dağılım

Evlilik Uyum Düzeyi	N	Yüzde
Uyumsuz	35	35,0
Uyumlu	65	65,0
Toplam	100	100,0

Kişilerin evlilik uyum dağılımı hesaplanırken öncelikle her bir bireyin 15 ölçek maddesine verdiği puanların toplamı bulunmuştur. Toplam 43 puanın üzerinde alanlar evlilik ilişkileri açısından uyumlu, 43 puan altında alanlar ise uyumsuz olarak kabul edilmektedir(Kıslak,1996). Buna göre, araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyum ölçeğinden aldıkları puanlara göre %35'i düşük ve %65'i de yüksek uyum grubunda yer almıştır.

Tablo 8. Evlilik Uyum Ölçeği Puanlarının Cinsiyete göre Mann Whitney-U sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U p
Evlilik Uyum Ölçeği	Kadın	44	36,20	1593,00	603,000 0,000
	Erkek	56	61,73	3457,00	
	Toplam	100			

Yapılan analiz sonucunda araştırmaya katılan kişilerin evlilik uyum düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı fark vardır($p<0,05$). Erkeklerin evliliklerindeki uyum düzeyi bayanlara oranla daha yüksektir.

Tablo: 9. Evlilik Uyum Ölçeği Puanlarının Yaşa göre Kruskal Wallis-H sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ortalaması	X ² p
Evlilik Uyum Ölçeği	20-29	17	46,00	6,013 ,111
	30-39	41	56,38	
	40-49	21	54,52	
	50 ve üzeri	21	38,64	

Yapılan analiz sonucunda araştırmaya katılan kişilerin evlilik uyum düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı fark yoktur($p>0,05$).

Tablo 10. Evlilik Uyumu Puanlarının Aylık Gelire göre Kruskal Wallis-H sonuçları

	Aylık gelir	N	Sıra Ortalaması	X ² p
Evlilik Uyumu	Düşük	4	26,88	4,362 ,113
	Orta	88	50,36	
	Yüksek	8	63,88	
	Total	100		

Yapılan analiz sonucunda araştırmaya katılan kişilerin evlilik uyum düzeyleri ile aylık gelir durumları arasında anlamlı fark yoktur($p>0,05$).

Tablo 11. Evlilik Uyum Puanlarının Evlilik Süresine göre Kruskal Wallis-H sonuçları

	Evlilik Süreleri	N	Sıra Ortalaması	X ² p
EUÖ	1-5 yıl	20	46,60	4,181 ,243
	5-10 yıl	27	56,13	
	10-15 yıl	25	56,00	
	20-25 yıl	28	42,95	
	Toplam	100		

Yapılan analiz sonucunda araştırmaya katılan kişilerin evlilik uyum düzeyleri ile evlilik süreleri arasında anlamlı fark yoktur($p>0,05$).

TARTIŞMA

Bu bölümde bireylerin evlilik uyumu ve demografik değişkenlerinin ilişkilerindeki uyumu ne derecede etkilediğinden yola çıkarak, yapılan analizler neticesinden saptanan sonuçlar yorumlanmış ve bu sonuçlar doğrultusunda tartışılmıştır.

Katılımcıların Evlilik Uyumu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Katılımcıların arasındaki farkın cinsiyet değişkenine göre değerlendirilmesinde erkekler lehine anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Evlilik uyumu konusunda erkeklerin uyum oranı bayanlara göre daha yüksektir. Erkeklerin bayanlara nazaran evlilikte çok fazla beklenti içerisine girmemesi uyum sorunu yaşamamalarına etkindir. Evlilik uyumunun cinsiyete göre farklılaşma durumunu değerlendiren bir başka araştırmada evliliklerinden mutlu olan erkeklerin eşlerinin mesajlarını daha kolay anladığı tespit edilmiştir (Noller, 1981). Bu durum aile içi iletişimin evlilik uyumu ile olan ilişkisini yansıtan önemli bir faktördür.

Literatürde cinsiyete göre ilişki uyumunu karşılaştıran ve farklı sonuçlar bildiren çalışmalar mevcuttur. Aydınlı E. (2009), ve Tutarel-Kışlak Ş. (2009) tarafından yapılan çalışmalarda kadın ve erkeklerin uyum puanı ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, Çabukça F. ve Tutarel-Kışlak Ş. (2002) tarafından yapılan çalışma sonucunda da cinsiyet değişkeninin evlilik uyumunu yordamadığı görülmektedir.

Literatürde cinsiyetle birlikte cinsiyet rollerine göre evlilik uyumunu inceleyen Bal (2007), Androjen cinsiyet rolüne sahip bireylerde evlilik uyum oranının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Evliliklerde cinsiyetlere göre rol dağılımı, bireylere bazı sorumluluklar yüklemektedir. Çağdaş toplumlarda kadınlar iş dünyasında yerlerini almış olmalarına rağmen evdeki sorumluluklarını da sürdürmektedirler. Dolayısıyla toplumda yaygın olarak kadınların evdeki gündelik aktiviteleri sürdürmesi beklenmektedir. Bu beklenti, bazen çalışma hayatı ile evdeki aktivitelerin eşzamanlı olması evliliklerde kadınlar üzerine büyük yük getirmektedir. (Fidan, 2005). Böyle bir çatışma ortamı kadına bir tercih yapması gerektiğini hissettirebilir. Bu durumda genellikle kültürel yapıya göre seçim yapılır. Yaygın olan kabullenme, kadının ailesini tercih etmesi şeklindedir. Bu

durum kadının cinsiyet rolünden gelen sorumluluğunu yansıtmaktadır. Annelik rolü de evli kadınlar için yazılı olmayan bir sorumluluktur. Erkek cinsiyet için bu sorumluluklar kadınlara göre daha geri planda kalmaktadır. Yukarıda belirtilen bilimsel çalışmalar, cinsiyet rollülerinin evlilik uyumu üzerindeki etkisini açıklayabilir.

Katılımcıların Evlilik Uyumu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre İncelenmesi

Kişilerin evlilik uyumu puanlarının yaş değişkenine göre değerlendirilmesi sonucunda çalışmada araştırılan yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Hamamcı (2005) evlilik uyumu ile bireylerin demografik özellikleri arasındaki ilişkileri inceledikleri bir araştırma neticesinde katılımcıların yaşlarına göre evlilik uyumlarında bir farklılık olmadığı gösterilmiştir. Demiray (2006) ise evli çiftlerin yaşlarının evlilik uyumu ile ilişkili olduğunu ifade etmiştir. 1150 evli katılımcı ile gerçekleştirilen bir araştırma kapsamında bireylerin yaşı ile evlilik uyumu arasında ilişki olduğu belirtilmiştir (Yıldırım, 1992). Tuzcu (2017) evli çiftler üzerinde yaptığı bir çalışmada 21-26 yaş grubundaki bireylerin evlilik uyum düzeylerinin diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Yaş faktörü aynı zamanda evlilikte geçirilen süre ile doğru orantılı olarak değişmektedir. Bu nedenle bireylerin evlilik süreci boyunca birbirlerini daha iyi tanımaları, evlilikten ve birbirlerinden beklentilerini daha iyi kavramaları evlilik uyum seviyesini etkileyebilmektedir. Çalışmamızda ve literatürdeki bazı araştırmalardaki farklı sonuçların, çalışma tasarımlarının ve örneklemin kültürel farklılıklarından kaynaklandığını düşünüyoruz.

Katılımcıların Evlilik Uyumu Puanlarının Evlilik Sürelerine Göre İncelenmesi

Bireylerin evlilikte uyum puanlarının evlilik süresi değişkenine göre incelenmesi sonucunda bu gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı ortaya bulunmuştur. Evlilik sürecinde zaman geçtikçe bireylerin yaşamdan, evlilikten ve birbirlerinden beklentileri değişebilmekte bu durum evlilik uyumuna yansıyabilmektedir. Evliliğin ilk yıllarında bireylerin evlilik kurumunu ve birbirlerini tanıma durumu nedeniyle uyum problemleri yaşanabilmektedir. Bu dönemin ardından bireylerin evlilik uyum seviyesi yükselebilmektedir. Çalışmamızda evlilik sürelerine göre gruplar arasında anlamlı bir fark olmamasına rağmen evliliğin 5-15. yıllarını kapsayan gruplarda evlilik düzeyi diğer

gruplara göre daha yüksek bulunmuştur. 20 yıldan sonra ise evlilik uyumunun azalma eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, evlilikte birlikte geçirilen yıllarla beraber çiftlerin uyum problemleri yaşadığını göstermektedir. Tuzcu (2017), evlilik uyumunun ilk yıllarda daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle ilk 3 yıldaki evlilik uyumu düzeyinin diğer gruplara göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Anderson ve ark. (1983) de evlilik uyumunun ilk yıllarda daha düşük olduğunu, evlilik süresiyle birlikte bu uyumun arttığını ifade etmiştir. Patrick (2002) ise evlilikte geçirilen sürenin evlilik uyumu ile ilişkisinin olmadığını tespit etmiştir.

Katılımcıların Evlilik Uyumu Puanlarının Gelir Durumuna Göre İncelenmesi

Çalışmamıza katılan kişilerin evlilik uyum puanları toplamı ile gelir durumları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Literatürde gelir düzeyine göre bireylerin evlilik uyumlarını inceleyen çeşitli araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmalarda farklı sonuçlar tespit edilmiştir. Şener ve Terzioğlu (2002), bireylerin gelir düzeylerinin ihtiyaçlarını karalayabilir olmasının evlilik uyumu üzerine olumlu etkisi olduğunu göstermişlerdir. Benzer şekilde Şendil ve Korkut'un (2012) çalışmalarında bireylerin ekonomik düzeyinin yükselmesiyle evlilik uyum düzeyleri arasında doğru orantı olduğu saptanmıştır. Demiray (2006) ise gelir düzeyi ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmiştir.

Evlilik kurumu çiftlerin bakmakla yükümlü oldukları bireylerle beraber huzurlu ve refah içerisinde yaşamalarını hedeflemektedir. Ancak ekonomik gerekçeler nedeniyle bazen maddi olumsuzluklar yaşanabilmekte ve aile bireylerinin gereksinimlerinin karşılanamama durumu bireylerde mutsuzluğa yol açabilmektedir. Bu olumsuz durum nedeniyle yaşanan stres, evlilik uyumunu etkileyebilmektedir. Çalışmaya dahil edilen katılımcıların gelir düzeylerine göre dağılımlarına bakıldığında düşük ve yüksek gelir düzeyine sahip bireylerini sayısının, orta gelir düzeyindekilere göre oldukça az sayıda oldukları görülmektedir. Bu durumun araştırma sonuçlarını olumsuz etkileyebilen bir faktör olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın Eksiklikleri

- 1.** Bu çalışma dar bir toplulukta yapılmış olup, rastgele seçilerek araştırmaya katılan 100 kişinin vermiş olduğu görüşlerle sınırlıdır.
- 2.** Bireyleri etkileyen olumsuzluklar evlilikte kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Bu durumlar zaman içerisinde değişime uğrayabilmektedir. Bu çalışma yapıldığı zaman dilimi ile sınırlıdır.
- 3.** Bu araştırmanın sonuçları veri toplama aracı olarak kullanılan evlilik uyumu ölçeğinden elde edilen verilerle sınırlıdır.

SONUÇ

Bu araştırmada çiftlerin evlilik süresine ve diğer demografik değişkenlere göre evlilik uyum puanlamaları arasında anlamlı bir fark gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar aşağıda verilmiştir:

- Katılımcıların evlilik uyum toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi sonucunda erkekler lehine farklılık ortaya çıkmıştır.
- Erkeklerin bayanlara oranla daha uyumlu olmalarının muhtemel nedeni, ilişkilerde erkeğin bayandan çok fazla bir beklentisi olmadığı düşünölmektedir.

Bu durum, üzerinde durulması gereken önemli bir noktaya işaret etmektedir. Çalışmanın literatür taraması bölümünde cinsel ilişkinin evlilik üzerindeki etkisinden bahsedilmiştir. Bu aşamada erkeklerin genel olarak çok fazla sayıda çocuk yapmaya önem verdikleri, diğer tarafta kadınların daha seçici olduğu iddiası üzerinde durulmuştur. Kadınların daha seçici olmalarının, onların beklentilerini yükselttiğini göstermektedir. Evlilik konusunda da erkek ile kıyaslandığında daha seçici davranan, detaylara önem veren ve daha fazla beklentiye sahip olan kadının, zaman ilerledikçe elde edemediği beklentiler üzerinde daha çok duracağı iddia edilebilir. Bu durumda, evlilik süresi uzadıkça kadınların daha fazla sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılabilir. Çalışmada elde edilen sonucun nedeninin, süre uzadıkça çocuk sahibi olan ve çocuklara odaklanan erkeğin, çocuklar sayesinde çok fazla beklentiye girmemesi olduğu düşünölebilir.

KAYNAKÇA

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun.

Acar, İ. (t.y.). *Evlenme engeli olarak din farkı*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Hukuku Anabilim Dalı.

Adıgüzel, O., Batur, H. Z. ve Ekşili, N. (2014). Kuşakların değişen yüzü ve y kuşağı ile ortaya çıkan yeni çalışma tarzı: mobil yakalılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (19), 165-182.

Akın, L., Özaydın, N., Aslan, D. (2006). Türkiye`de evli erkeklerin aile planlaması yöntemlerini kullanmalarını etkileyen faktörler. *Gülhane Tıp Dergisi*, 48, 63-69.

Altay, B. ve Gönener, D. (2009). Evli erkeklerin aile planlaması yöntemlerini bilme ve kullanma durumları ve etkileyen faktörler. *Fırat Tıp Dergisi*, 14 (1), 63-69.

Anderson, S. A., Russell, C. S., & Schumm, W. R. (1983). *Perceived marital quality and family life-cycle categories: A further analysis*. Journal of Marriage and the Family, 127-139.

Antonovsky, A. ve Sourani, T. (2010). Family sense of coherence and family adaptation. *Journal of Marriage and Family*, 50 (1), 79-92.

Arpacı, F. ve Tokyürek, Ş. (2012). Boşanmış bireylerin yeniden evlilik konusundaki görüşlerinin incelenmesi, *Akademik Bakış Dergisi*, (31), 1-15.

Bal H. Bağlanma stilleri, cinsiyet rolleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Mersin 2007.

Bao, K. J. ve Lyubomirsky, S. (2013). *Making it last: combating hedonic adaptation in romantic relationships*, London: Informa Ltd Registered in England and Wales.

Berk, M. (2009). *Evli öğretmenlerin yüklenme tarzları ve evlilik doyum algılarının bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.

Bradbury, T. N. ve Fincham, F. D. (1990). Attributions in marriage: review and critique. *Psychological Bulletin*, 107 (1), 3-33.

Canatan, K. (2011). *Aile sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.

Canel, A. N. (2011). *Evlilik ve aile hayatı*, Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

Christi, B. ve David, B. (2009). Attachment in the classroom. *Educ Psychol Rev*, 21, 141-170.

Curun, F. (2006). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Curun, F. (2014). The effects of attributions, communication conflicts, and sex role orientation on marital satisfaction. *International Journal of Human Sciences*, 11 (2), 1023-1040.

Çağ, P. ve Yıldır, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), 13-23.

Çalışır, M. (2009). Yetişkin bağlanma kuramı ve duygulanım düzenleme stratejilerinin depresyonla ilişkisi, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches In Psychiatr*, 1, 240-255.

Çelik, M. (2006). *Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması* (Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Çelik, M. (2006). *Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması* (Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Dalgın, N. (2009). Aile kurumunun nikâh aşamasıyla ilgili fihhi sorunları. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, (13), 35-50.

Dellina, G. ve Prabhakara, R. (2013). A study on work-life balance in working women. *IRACST-International Journal of Commerce, Business and Management (IJCBM)*, 2 (5), 274-282.

Demir, Y. ve Durmuş, E. (2015). Uzun evlilikler: bir yastıkta kırk yıl. *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (36), 636-645.

Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi*. Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

Deniz, E. (2011). Karar verme stilleri ve beş faktör kişilik özelliklerinin bağlanma stilleri açısından incelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 11 (1), 97-113.

Doğan, H. (2010). *Evli bireylerin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleriyle evliliklerinde çatışma yaşama durumları arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.

Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. ve Alpkan, L. (2005). Evlilik uyumu, *Düşünen Adam*, 18 (1), 39-47.

Esra Aydın, Şennur Tutarel Kışlak. *V. Ulusal Aile ve Evlilik Terapileri Kongresi. İstanbul. 2009.*

Fidan, F. (2005). Çalışan Kadının Sorunu: Çatışan Roller, Sorumluluklar ve Beklentiler: Gıda Sektörü Örneği. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 32, 187-203.

Fincham, F. D. ve Bradbury, T. N. (2013). *Relationship attribution measure (RAM)*, Erişim Tarihi: 14.09.2017, http://www.midss.org/sites/default/files/relationship_attribution_measure.pdf

FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi), Bahar (13), 219-231.

Gelain, M., Pini, M. S., Rossi, F., Venable, K. B. ve Walsh, T. (2010). *Local search for stable marriage problems with ties and incomplete lists*. Berlin: Springer-Verlag.

Girgis, S., George, R. P. ve Anderson, R. T. (t.y.). What is marriage?. *Harvard Journal of Law & Public Policy*, 245-287.

Gottman, J., Swanson, C. ve Swanson, K. (2002). A general systems theory of marriage: nonlinear difference equation modeling of marital interaction. *Personality and Social Psychology Review*, 6 (4), 326-340.

Gözoğlu, F. (t.y.). *Evlilik ve eş seçimi*. Mersin: Mersin Polis Meslek Eğitim Merkezi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Büro Amirliği.

Gündoğan, M. (2015). *Eşlerin bağlanma tarzları ile çift uyum düzeyi arasındaki ilişkinin araştırılması* (Tıpta Uzmanlık Tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Eskişehir.

Gürbüz, M. ve Aydın, A. H. (2012). Zaman kavramı ve yönetimi, *KS Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (2), 1-20.

Gürdil, G. (2009). *Geştalt temas biçimleri, bağlanma stilleri ve yaşam doyumunu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*, Erişim Tarihi: 15.09.2017, <http://ankadanismanlik.com.tr/ekicerik/gestalt%20baglanma%20yasam%20doyumu.pdf>

Hamamcı, Z. (2005). Dysfunctional Relationship Beliefs In Marital Satisfaction and Adjustment. *Social Behavior and Personality*. 33(4), 313-328.

Hallaç, S. ve z, F. (2014). *Aile kavramına kuramsal bir bakış*. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 6 (2), 142-153.

Henry, R. G. ve Miller, R. (2004). Marital problems occurring in midlife: implications for couples therapists. *The American Journal of Family Therapy*, 32, 405–417.

İbiloğlu, A. O. (2012). Aile ii şiddet. *Psikiyatride Gncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 4 (2), 204-222.

İmamoğlu, E. O. ve Edwards, A. G. (2007). Geleceğe ilişkin ynelimlerde benlik tipine bağlı farklılıklar. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22 (60), 115-132.

Jason, K., Carrol, S., Wilcox, J. S. ve Kaye, K. (2013). *What does the rising marriage age means for twnty something women, men and families*. The National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy.

Jensen, J. ve Rauer, A. (2015). Marriage work in older couples: disclosure of marital problems to spouses and friends over time. *Journal of Family Psychology*, June, 1-14.

Kalkan, M. ve Ersanlı, E. (2008). Bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı evlilik ilişkisini geliştirme programının evli bireylerin evlilik uyumuna etkisi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8 (3), 963-986.

Kasapoğlu, A. (2007). İslam`a göre evlilikte eşler arasında uyum sorunu. *Bilimname*, 12 (1), 137-161.

Kuyumcu, B. (2011). Evli kişilerde Geştalt temas biçimleri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (1), 57-70.

Laura K. S. ve Bennett, K. M. (2015). When two become one: exploring identity in marriage and cohabitation. *Journal of Family Issues*, 1-23.

Lavner, J. A., Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (2014). Relationship problems over the early years of marriage: stability or change?. *Journal of Family Psychology*, 25, 1-8.

Milli Eğitim Bakanlığı (2009). *Orta öğretim projesi aile ve tüketici bilimleri aile olmak*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2014). *Sosyal psikoloji*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Noller, P. (1981). Gender and Marital Adjustment Level Differences In Decoding Messages From Spouses and Strongers. *Journal Of Personality and Social Research* 53, 375-384.

Okumuş, S. ve Şahin, İ. (2012). Ahmet Hamdi Tanpınar`ın romanlarında zaman ve mekân bağlamında yabancılaşmanın tezahürleri. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 3 (5), 108-120.

Öner, D. Ş. (2013). *Evli bireylerin evlilik çatışması, çatışma çözüm stilleri ve evlilik uyumlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Patrick, S. J. (2002). *Intimacy, Differentiation, and Marital Satisfaction*. Ph.D. Thesis. Department of Counseling, Adult and Health Education, Northern Illinois University.

- Prajakta, D. (2016). A study on work life balance of married women in banking sector in Mumbai. *CLEAR International Journal of Research in Commerce & Management*, 7 (4), 69-74.
- Rantanen, J. Kinnunen, U., Mauno, S. ve Tillemann, K. (2011). *Chapter 2: introducing theoretical approaches to work-life balance and testing a new typology among professionals*. Berlin: Springer-Verlag.
- Rebecca M. G. (2017). *The sage encyclopedia of marriage, family, and couples counseling*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Sean, B. (2005). *Understanding attachment in young children*. North Dakota: NDSU, North Dakota State University Fargo.
- Sivasankaran, A. (2014). *Work and women's marriage, fertility and empowerment: evidence from textile mill employment in India*. Cambridge: Harvard University.
- Şendil, G. ve Korkut, Y. (2012). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 28, 15-34.
- Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Aile ve Toplum Dergisi*. Sayı: 13(4). 7-20.
- Tacoğlu, T. (2011). Türkiye'de gerçekleştirilen geleneksel evlilik çeşitlerinin nedenleri ve evlilikler üzerinde törenin etkisi. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2 (4), 114-143.
- Taşçı, E., Bolsoy, N., Kavlak, O. ve Yücesoy, F. (2008). İnfertil kadınlarda evlilik doyumu. *Journal of Turkish Obstetric and Gynecology Society, (J Turk Obstet Gynecol Soc)*, 5 (2), 105-110.
- Taylor, P. (2010). *Women, men and the new economics of marriage*, Washington: Pew Research Center's Social & Demographic Trends Project.
- Theodore W. S. (1974). *Economics of the family: marriage, children, and human capital*. Chicago: University of Chicago Press National Bureau of Economic Research.
- Topakkaya, A. (2012). Zaman kavramı bağlamında Platon-Aristoteles karşılaştırması.

Tutarel-Kıslak Ş, Çabukça F (2002) *Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi*. Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi 5:35- 41.

Tuzcu, A. (2017). *Evli bireylerde kişilik özelliklerinin evlilik uyumu ve evlilik doyumu üzerine etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Trail, E. T. ve Karney, B. R. (2012). What's (not) wrong with low-income marriages *Journal of Marriage and Family*, 74, 413-427.

Türk Dil Kurumu (2017). *Zaman*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Türkiye İstatistik Kurumu (2008). *Kadına yönelik aile içi şiddet istatistikleri*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

Türkiye İstatistik Kurumu (2016). *İstatistiklerle kadın 2015*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

Türkiye İstatistik Kurumu (2017). *Evlenme ve boşanma istatistikleri 2016*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

Uluyol, F. M. (2014). *Bağlanma örüntüleri, eşe yönelik kişilerarası şemalar ve evlilik sorunlarıyla başa çıkabilme düzeyleri arasındaki ilişkiler* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yaka, A. İ. (2011). *Bağlanma, erken döneme yönelik şemalar, öz-yönetim ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yalçın, H. (2014). Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 250-261.

Yetmen, A. (2014). *Zamanın felsefi temelleri üzerine bir inceleme* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım,İ. (1992). *Evli Bireylerin Uyum Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.

Yılmaz, E., Zeytinci, E. Z., Sarı, S., Karababa, İ. F. ve Çilli, A. S. (2010). Konya il merkezi'nde yaşayan evli nüfusta cinsel sorunların araştırılması, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21 (2), 126-134.

Yılmaz, M. (t.y.). *Zaman Kavramı*, Derin Düşünce Fikir Platformu.

ANKET FORMU

Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz?	☐ Bayan ☐ Erkek
2. Yaşınız?	☐ 20-29 ☐ 30-39 ☐ 40-49 ☐ 50 ve üzeri
3. Kaç yıldır evlisiniz?	☐ 1-5 Yıl ☐ 5-10 Yıl ☐ 10-15 Yıl ☐ 20-25 Yıl
4. Aylık Gelir?	☐ Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek

EVLİLİKTE UYUM ÖLÇEĞİ

1. Bu maddede yer alan ölçeği kullanarak, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı **daire** içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

* * * * *

Çok Mutsuz

Mutlu

Çok Mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki **anlaşma ya da anlaşmazlık** derecesini yaklaşık olarak (X) şeklinde belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz.

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Her zaman anlaşamayız
2. Aile bütçesini idare etme	()	()	()	()	()	()
3. Boş zaman etkinlikleri	()	()	()	()	()	()
4. Duyguların ifadesi	()	()	()	()	()	()
5. Arkadaşlar	()	()	()	()	()	()
6. Cinsel ilişkiler	()	()	()	()	()	()
7. Toplumsal kurallara uyma(doğru, iyi veya uygun davranış)	()	()	()	()	()	()
8. Yaşam felsefesi	()	()	()	()	()	()
9. Eşin akrabalarıyla anlaşma	()	()	()	()	()	()

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabın yanındaki kutucuğu (X) şeklinde işaretleyiniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

- () Erkeğin susması ile
() Kadının susması ile
() Karşılıklı anlaşmaya varılarak sonuçlanır.

11. Ev dışı etkinliklerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

- () Hepsini
() Bazılarını
() Çok azını

() Hiç birini

12. Boş zamanlarınızda genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

() Dışarıda bir şeyler yapmayı

() Evde oturmayı

Eşiniz genellikle aşağıdakilerden hangisini yapmayı tercih eder?

() Dışarıda bir şeyler yapmayı

() Evde oturmayı

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

() Sık sık

() Arada sırada

() Çok seyrek

() Hiçbir zaman

14. Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz;

() Aynı kişiyle evlenirdiniz

() Farklı bir kişiyle evlenirdiniz

() Hiç evlenmediniz

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

() Hemen hemen hiçbir zaman

() Nadiren

() Çoğu konularda

() Her konuda